İktidara Giden Yol

Karl Kautsky

Çeviren: Özlem Altıok

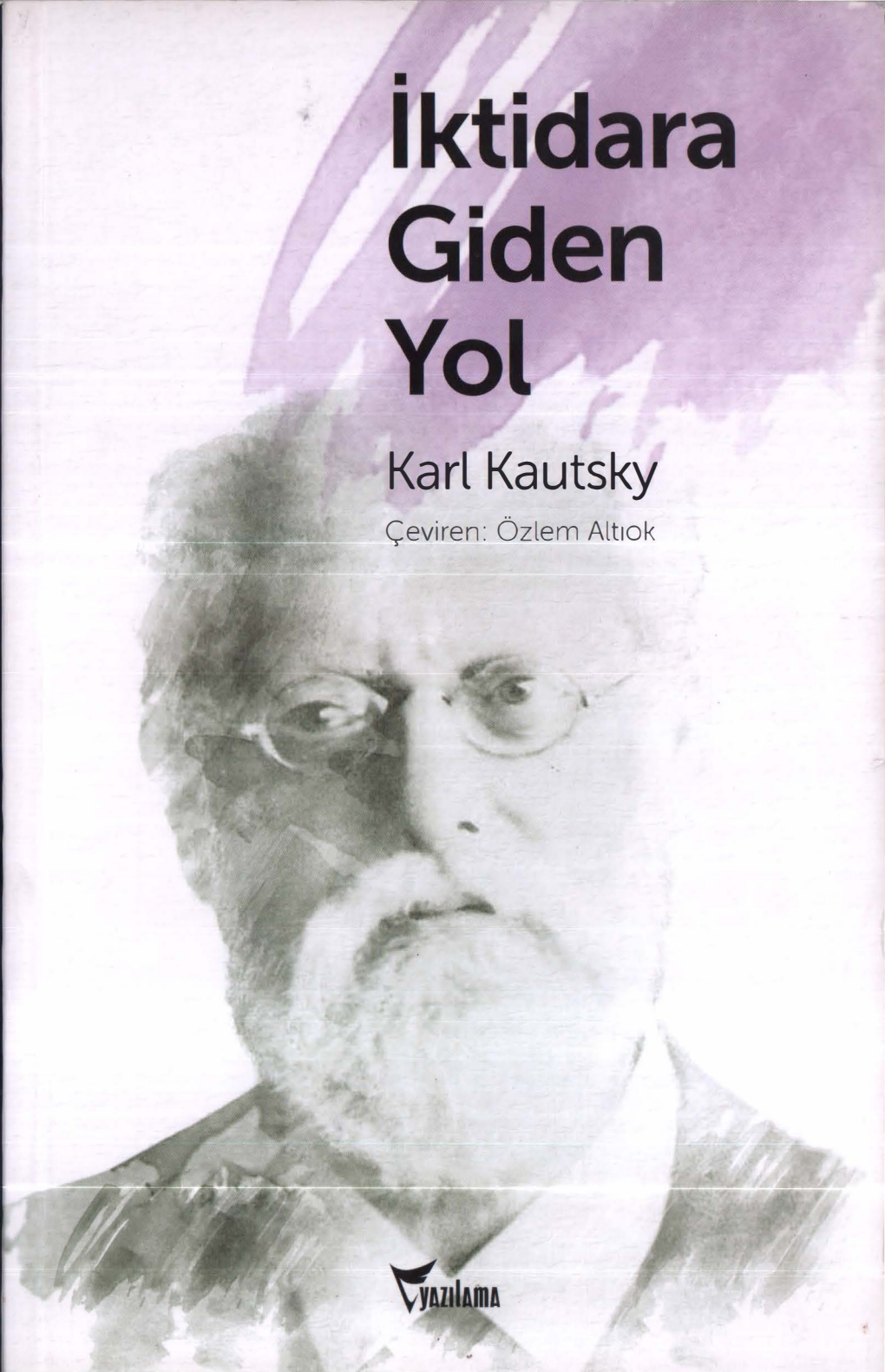

Yazılama

İKTİDARA GİDEN YOL

KARL KAUTSKY

İktidara Giden Yol

Yazılama Yayınevi: 103

Teorik Bakış: 17

İktidara Giden Yol

Karl Kautsky

İngilizceden Çeviren
Özlem Altıok

Editör
Özgür Şen

Kapak Tasarımı
Özgür Şahin

Sayfa Tasarımı
Yiğit Berker

Birinci Baskı
Mart 2015

© Yazılama Yayınevi

ISBN
978-605-9988-15-5

Baskı
Kayhan Matbaacılık
Güven San. Sitesi C Blok No: 244
Topkapı - İSTANBUL
(0212 576 01 46 / 0212 612 31 85)
Matbaa Sertifika No: 12156

İrtibat
Yazılama Yayınevi Hizmetleri Ltd. Şti.
Serasker Cad. Osmancık Sokak Betül Han 9/13
Kadıköy - İSTANBUL
0 216 338 52 59

İktidara Giden Yol

Karl Kautsky

YAZILAMA

Karl Kautsky (16 Ekim 1854 – 17 Ekim 1938): Çek-Avusturyalı filozof, gazeteci ve Marksist teorisyen. Prag'da orta sınıf bir Yahudi ailenin çocuğu olarak dünyaya gelen Kautsky, Viyana Üniversitesi'nde tarih, felsefe ve iktisat eğitimi aldı. 1875'te Avusturya Sosyal Demokrat Partisi'ne (SPÖ) üye oldu. Daha sonra Marksizm'i benimseyen Kautsky, Die Neue Zeit isimli dergiyi çıkarmaya başladı ve 1917'ye kadar derginin editörlüğünü yaptı. 1891'de August Bebel ve Eduard Bernstein ile birlikte, Almanya Sosyal Demokrat Partisi'nin (SPD) Erfurt Programı'nı kaleme aldı. Birinci Dünya Savaşı'nın başında Almanya'nın savaşa katılmasını destekledi, ancak 1917'de SPD'den ayrılarak, savaşa karşı olan başka sosyalistlerle birlikte Bağımsız Alman Sosyal Demokrat Partisi'ni (USPD) kurdu. Daha sonra, kısa süren SPD-USPD hükümetinde Dışişleri Bakan Yardımcılığı yaptı. SPD'ye geri dönen Kautsky, Bolşevik Devrimi'ne muhalefet etti; Lenin ve Trostkiy ile sert polemiklere girdi. 1924'te Viyana'ya geri döndü. 1938'de Almanya'nın Avusturya'yı ilhak etmesi üzerine Çekoslovakya üzerinden Amsterdam'a kaçtı. Aynı yıl bu kentte yaşamını yitirdi.

İçindekiler

Kautsky'nin yolu nereye çıkıyor? 7
Siyasi iktidarın fethi 21
Devrim kehanetleri 29
Kooperatif devlete doğru adım adım dönüşürken 39
Ekonomik evrim ve irade 47
Her koşulda legalist de değiliz, devrimci de... 59
Devrimci unsurların gelişmesi 71
Sınıfsal karşıtlıkların yumuşaması 81
Sınıfsal karşıtlıkların keskinleşmesi 91
Yeni bir devrimci çağ 109

Kautsky'nin yolu nereye çıkıyor?

Özgür Şen

Karl Kautsky'nin 1909 yılında yayınladığı "İktidara Giden Yol" adlı kitabı, pek çok çevrede, düşünürün yazdığı son "Marksist" kitap olarak görülür. Bu yaklaşımda Lenin'in payı büyüktür. Lenin, Kautsky ve çevresinin 1914'te savaşın başlamasıyla birlikte aldıkları tutuma karşı giriştiği büyük saldırıda dahi bu kitaptan övgüyle söz etmeyi sürdürür.

Paris Komünü'nün yenilgiye uğramasından Birinci Dünya Savaşı'nın patlak verdiği 1914 yılına kadar Almanya, işçi sınıfı hareketinin tartışmasız merkezi, Alman sosyal demokratlarının partisi de Avrupa'da belirleyici partidir. Kautsky, savaşa kadar, işte bu partinin önde gelen teorisyeni, düşmanlarınca iddia edildiği gibi "Marksizm'in Papası"dır. Genç bir sosyal Darvinciyken Marksizm'e ilgi duymuş, Marx ve Engels'le tanıştıktan sonra da adım adım harekette düşünsel ağırlığını artırmış, Engels'in ölümünden sonra, kendisine Engels tarafından emanet edilen çok sayıda yazılmamış not ve elyazmasıyla olağandışı bir prestijle hareket etmiştir.

Tüm Avrupa'da herkes için değil ama Marksizm'le ilişkili çevrelerde Alman partisi ve işçi sınıfı hareketi ile Kautsky özdeşleşmiştir.

Bu nedenle, Lenin'in İkinci Enternasyonal oportünizmine karşı yürüttüğü mücadelenin merkezine, hedef tahtasının tam ortasına Kautsky'yi oturtması rastlantı değildir. Lenin yalnızca Rusya'da değil, Avrupa Marksizmi içinde de iktidarı arar; işçi sınıfı hareketi içindeki meşruiyeti artırmanın tek yolu vardır: Yalnızca Alman işçi sınıfını değil tüm Avrupa işçi

sınıflarını reformist bir bataklığa doğru çeken Kautsky'yi alt etmek!

Kautksy Marksizm adına konuşma yetkisine sahiptir ve bunun tek nedeni elbette ustalardan el alması olamaz. Üstelik, Kautsky'nin ölümünden hemen önce yayımladığı mektuplaşmalardan anlaşıldığı kadarıyla, Engels'in Kautsky ile ilişkisi sanıldığı kadar iyi değildir. İnsanlara, özellikle kadınlara yaklaşım açısından Engels belli ki Kautsky'den çok farklıdır. Kautsky'nin ilk eşinden ayrılmasından sonra, hayatı boyunca özel yaşantısında hep yaptığı gibi tavizsiz bir şekilde kadının tarafını tutan Engels'in Kautsky'ye bu konudaki kızgınlığı hiç geçmemiştir. Aynı mektuplar Engels ve Kautsky'nin siyasete yaklaşımlarındaki derin ayrılığın da ispatıdır.

Engels, İngilizce, Fransızca ve İtalyancayı anadili gibi kullanan, İspanyolca, Slav ve İskandinav dillerinin neredeyse tamamında okuyabilen, ekonomiden tarihe onlarca farklı alanda şaşırtıcı bir ansiklopedik bilgi ve bilimsel derinliğe sahip muazzam bir entelektüeldir. Ama o kendisini hep işçi sınıfı siyasetinin bir neferi, devrimci mücadelenin askeri olarak görmeyi yeğler. Aydın kimliğini ve birikimini küçümsediği için değil; tam tersine çağının aydınının ancak devrimci mücadele içinde bir anlamı olduğunu, diğer türlü aydın kimliğinin tamamlanamayacağını gayet iyi bildiği için... Engels kendisini bir kütüphanede nasıl hissediyorsa, grevde, sokakta, barikatta da öyle hissettiğini ifade eder ve ikincisinden duyduğu heyecanı hiç saklamaz. Oysa, Kautsky, kendi yazdığı satırlara bakılırsa, siyasetçiden veya militandan daha çok bir teorisyendir. Marksizm'in Papası, teorisyen kimliğinden gereğinden fazla memnundur. Kim bilir, insanlara ve kadınlara yaklaşımında da bu memnuniyet fazlasıyla belirleyici olmuş, belki de Engels'i bu rahatsız etmiştir.

Ancak yine aynı teorisyen kimliğiyle Kautsky'nin 1914 yılına kadar Marksizm'i tanıtmak için yaptıklarını küçümsemek mümkün değildir. Masa başını seven Kautsky'nin üretkenlik açısından o masanın hakkını vermediğini kimse söyleyemez. Hıristiyan komünizminden etiğe, tarım sorununun tarihe pek çok alanda yazan Kautsky, Engels'in de mektuplarında işaret ettiği gibi, birtakım genellemeler ve soyutlamalar yaparken biraz acelecidir, ama bir teorisyen olarak Marksist yöntemi kullanırken,

kabul edelim, çok kıvrak ve beceriklidir. "İktidar'a Giden Yol"u yazarken somut verileri kullanmaya çalışması, Engels'in uyarılarını dikkate aldığının işaretidir belki.

Marx ve Engels'in mektuplarını ve Marx'ın hacimli "Artıdeğer Teorileri" elyazmalarını da ilk kez yayımlayan Kautsky'dir. Ancak İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra bilim insanları tarafından yapılan sistematik araştırmalar, Kautsky'nin yayına hazırladığı elyazmalarının, Kautsky'nin kendi Marksizm anlayışına göre değiştirildiğini, bu yanıyla, Almanya'da 1905-1910 yılları arasında üç kitap halinde yayımladığı versiyonun Kautsky'nin Marksizm'e yaklaşımını belgelemesinden başka bilimsel bir değer taşımadığını ortaya çıkaracaktır.

Bugün bu çabaların teorik değerinin olmaması, Kautsky'nin emeğinin 20. yüzyıl başındaki siyasi değerini azaltmıyor. Kautsky bir mirası kendi bakış açısıyla 20. yüzyıla taşımayı başarmıştır.

Üstelik Kautsky'nin bakış açısı 1914 yılına kadar Marksist çevrelerin geneli düşünüldüğünde meşrudur da. Sonrasında radikal bir şekilde Kautsky ile yollarını ayıracak olan Lenin ve arkadaşları da bu çevrelerin bir parçasıdır.

Kautsky zaten tam da bu nedenle "hain" ve "dönek"tir. Kautsky hep karşı tarafta değildir; taraf değiştirmiştir ve Kautsky'nin taraf değiştirdiğine dair en çok atıfta bulunulan kitap elinizde tuttuğunuz kitap, "İktidara Giden Yol"dur.

Çünkü bu kitap pek çoklarına göre, yaklaşan savaşla birlikte yeni bir devrimci dönemin açıldığını müjdeler. Lenin'i çılgına çeviren de aslında bu olmuştur; kendisinin açılacağını söylediği devrimci dönem tarihsel olarak açıldığında bu çağrıya kulak vermeyen bir Marksist!

Devrimci kehanetler yapan, üstelik bu kehanetlerden hareketle siyaset yapmayı meşru gören, kehanetlerin tutmamasını eleştirenlerle kehanette bulunmadan aslında başka türlü bir gelecek öngörüsü yaptıklarını hatırlatarak dalga geçen bir Marksistin, aynı devrimci kehanetlere bu defa kendisinin kulak tıkamasını kabul edilemez bulan Lenin nasıl haksız olabilir?

Ancak Kautsky'nin devrimci kehanetlerinde, betimlediği iktidara gi-

den yolda, insanı hep huzursuz eden bir yan vardır.

"İktidara Giden Yol" Sosyal Demokrat Parti'nin devrimci bir parti olduğunun ilanıyla açılır. Üstelik Kautsky bunu siyasi devrimle toplumsal devrim arasında farkı vurgulayarak yapar. Kitap açıkça revizyonizme karşı yazılmıştır; proletarya hazır olduğunda partisi aracılığıyla iktidarı tek başına alacak, kimseyle paylaşmayacaktır.

1905 Rus Devrimi'nin hemen arkasından kaleme alınan kitapta Kautsky, yaklaşan dönemin öne çıkan özelliklerini etkili bir şekilde aktarır: sömürgeciliğin yayılması ve hızlanan silahlanmayla birlikte baş gösteren dünya savaşı tehdidi, sendikalizmin ve refah politikalarının çöküşü, tarımsal fiyatların artması, toplumdaki ahlaki değerlerin aşınması...

Tüm bunlar yeni bir devrimci dönemin açıldığının işaretleridir. Üstelik Sosyal Demokrat Parti büyüyor olmasına rağmen kitabın yazılmasından hemen önce 1907 yılında yapılan seçimlerde bir yenilgi almış, bu yenilgi partinin seçim yoluyla iktidarı alacağına dair genel kanıyı da sarsmıştır. Oysa Kautsky bu yenilginin devrime giden yolu kısalttığı kanısındadır; nesnellik tersini söylerken işçi sınıfının tedricen iktidara geleceğini iddia etmek manasızdır. Sistem, içinden ve aşamalı olarak değişmeyecektir. Kapitalizmi emperyalizm de kurtaramayacaktır.

Artık "devrim için şartlar olgunlaşmadı" demek hiçbir şekilde mümkün değildir; devrimci dönüşüm için tarihsel koşullar hazırdır. Bu koşullarda gerçekleşecek bir devrim, düşünürün deyimiyle, artık olgunlaşmış bir devrim olacaktır. Demek ki Avrupa'da yaklaşan devrim, sosyalist bir devrimdir.

Devrimci bir dönüşümün nesnel zemini için bundan daha açık bir tablo çizilemez herhalde. Üstelik Kautsky bu koşullarda işçi sınıfının dışındaki toplumsal katmanların siyasi pozisyonu konusunda da nettir. Küçük burjuva ve köylülük gericileşmiş ve işçi sınıfını ilerici hedefler konusunda yalnız bırakmıştır. Yaklaşan devrim, açıkça bir proletarya devrimidir ve bu devrim sosyal demokrat partinin iktidara gelmesiyle başlayacaktır.

İşte tam bu noktada üç tane sorun açığa çıkar. İşçi sınıfı iktidarı ne zaman alacaktır? Bu devrim somut olarak nasıl gerçekleşecektir? Son olarak devrimden sonra işçi sınıfı yoluna nasıl devam edecek, daha açık bir

ifadeyle, partisi aracılığıyla iktidara yerleşen işçi sınıfı toplumsal devrimi hangi araçlarla örgütleyecek ve hangi biçimlerde sürdürecektir?

Bir kitabın bütün sorulara yanıt vermesi elbette beklenemez. Ancak bir metnin belli sorulardan özellikle kaçınması, ya da bazı hususları bilerek belirsiz bırakması veya bu belirsizlik içinde verdiği ipuçlarının neyi işaret ettiği önemsiz olamaz.

"İktidara Giden Yol" bu gözle okunduğunda Kautsky'nin bu konularda siyasi yaşantısı boyunca pek de tutarsız olmadığı, bu önemli kitabın Kautsky'nin teorik ve siyasi yolculuğunda, 1910 sonrasını kattığımızda dahi çok ayrıksı bir yere oturmadığı görülebilir.

Devrimin zamanlaması konusunda kitabın ana ruhu devrimler çağının açıldığını söyler. Marksizm'in önde gelen otoritesinin bu saptamasının dönemin devrimcilerini heyecanlandırmaması beklenebilir mi? Ya da bu saptamanın önemsiz olduğu söylenebilir mi?

Bu saptamayı yapan Kautsky'nin partisi, kendi deyişiyle devrimci bir partidir ama "devrim yapan" bir parti değildir. Parti devrimci koşulları yaratamaz ancak bu koşullara müdahale edebilir. Burada bir problem olduğu söylenemez. Zaten Kautsky de kitabı boyunca bu koşulların olgunlaştığını söyleyerek, devrimci bir dönemin açıldığını iddia eder. Ama yine de bu devrimin biçim ve süresinin tahmin edilemez olduğunu söylerken temkinlidir.

Aynı temkinlilik insan iradesi hakkındaki tartışmada da açık şekilde görülür. Siyaset ve ekonomi insan iradesinin ürünüdür. Ancak aynı irade asla tamamen özgür olamaz ve "son tahlilde" ekonomik koşullar tarafından belirlenir. Bu da böyle ifade edildiğinde itiraz edilemeyecek bir formülasyon olabilir. Ama insan iradesi için bu çerçeveden ibaret bir devrimci kurgu yaratmak mümkün değildir. Belli ki Kautsky'nin buna niyeti de yoktur; koşulların evrimleşmesi ve uygun hale gelmesi insanların kendiliğinden isyan etmesini sağlaması için yeterlidir.

Üstelik aynı mükemmel koşullar, isyanın ya da devrim anının kendisi için de belirleyicidir. Koşullar öylesine uygundur ki, askeri her yol gereksizleşebilir. Mücadeleyi legal sınırların içine hapsetmek elbette düşünülemez ama devrimci mücadelenin alacağı biçimler konusunda

Kautsky'nin kafasındaki sınırlar, yüzyılın başında iktidara giden yolu ararken belirgindir. Bu sınırların yalnızca burjuva demokratik kurumların gelişkinlik gösterdiği Batı'da değil, Doğu'da da geçerli evrensel sınırlar olduğu çok değil, yalnızca sekiz yıl sonra, Ekim Devrimi sırasında anlaşılacaktır. Kautsky'nin Rus devrimcilerinin yöntemlerine, devrimci terörün o meşhur koşulların olgunlaşmamasından doğduğunu iddia ederek, sonu gelmez bir öfkeyle saldıracaktır.

Kitap boyunca silahlı bir ayaklanmaya dair bir tek ima dahi yoktur. Mesele bu ihtimalin Kautsky'nin aklına gelmemiş olması, İkinci Enternasyonal'in teorik önderinin bunu düşünememesi değildir elbette; Kautsky bu ihtimali teorik olarak reddeder. Çünkü, hatırlayalım, koşullar zaten herkesi ve her şeyi devrim için hazırlayacaktır. Silahlı bir ayaklanma işte bu yüzden gereksizdir.

Kitabın her satırında görülen yöntemsel bir temkinlilik her derde ilaçtır.

Kautsky "sosyal demokrat" anlayış ile sendikalist yaklaşım arasına derin bir çizgi çeker ve ekonomik ve siyasi mücadeleyi birbirinden farklılaştırır. Ama bu, sendikaların siyasi görevlerle güçlendirilmesinin önünde bir engel değildir. Siyasi bir genel grev işçi sınıfı mücadelesi için vazgeçilmez bir yöntemdir ve bu tür bir genel grev, gücünün farkında olan sendikalar olmadan yapılamaz. Ama aynı Kautsky, kitabının yayımlanmasından yalnızca bir yıl sonra, 1910 yılında Rosa Luxemburg'un Prusya'daki oy hakkı sistematiğine karşı genel grev çağrısını reddederken de kitabını referans gösterir ve üstelik bu tutumunda da tutarlıdır. Çünkü siyasi bir genel grev müthiş bir silahtır ama bu silahın her koşulda kullanılabileceğini söylemek aptallıktır.

Kautsky işte böyle mükemmel koşulların devrimcisidir. Teorik olarak hep haklı çıkabileceği şekilde temkini hiç elden bırakmamıştır. Genel grev örneğinde görüldüğü gibi, genel grev etkili bir silahtır ama yalnızca uygun koşullarda! Kautsky elbette bir devrimcidir ve partinin işçi sınıfı adına iktidarı fethetmesi olarak tanımlanabilecek siyasi devrim, toplumsal dönüşümleri önceleyecektir. Ama yalnızca uygun koşullarda!

Bu noktadan sonra Marksist tarih anlayışı kaçınılmaz olarak uygun ko-

şulların evrimleşmesini beklemeye indirgenir. Kautsky de bekler...

1909 yılında devrimci bir çağın açıldığını iddia etmesine rağmen, bu devrimci çağın içinde somut koşulların bir türlü tam olarak olgunlaşmadığını söyler.

Lenin'in bir siyasetçi ve polemikçi olarak ustalığı da burada ortaya çıkar. Lenin'in Kautsky ile girdiği tüm polemiklerde "İktidara Giden Yol"a atıfta bulunması, Kautsky'nin kendi içine kapalı ve aşırı temkinli teorik pozisyonunu, siyasi koşullara gönderme yaparak sarsma isteğiyle bağlantılıdır. Lenin, Alman düşünürü, açıldığını söylediği devrimci çağın içinde oluşan koşulları görmezden geldiği için "dönek"likle suçlar.

Kautsky evrensel bir devrimci yaklaşımdan ya da Lenin'inkine paralel bir hattan değil, kendi çizdiği devrimci yoldan dönmüştür.

Üstelik, Lenin ile Kautsky'nin arasındaki ayrım yalnızca devrimin öncesindeki sürece dair farklılıklarla sınırlanamaz.

Devrime kadar takip edilen yol ile devrimden sonra izlenecek yol, aradaki büyülü ana, büyük dönüşüme, devrime rağmen aslında birbirinden çok farklı değildir. Yol bir düşünce çizgisini takip eder. Düşünce çizgisi aynı kaldığı sürece yol da aynı kalacaktır. Kautksy'nin devrimi de öncesi ve sonrasıyla tutarlıdır. Yol yine aynı yoldur.

Malum koşullar olgunlaştığı, devrim için herkes ve her şey hazır olduğu için, siyasi devrimin gerçekleşmesinin ardından toplumsal devrim de bu koşullar içinde ilerleyecektir. İkinci Enternasyonal'in düşünsel liderinin devrimden anladığı baştan aşağı kusursuzlaştırılmış bir parlamenter demokrasinin kurulmasıdır. Kautksy belli ki bir işçi sınıfı demokrasisinin peşindedir. Ama bu demokrasi ile burjuva demokrasisi arasındaki farklar oldukça belirsizdir.

Demokrasi kendi başına öyle büyük bir kazanımdır ki sınıfsal nitelikler onun için belli ki önemsizleşir. Demokrasi bir kez oturduktan sonra siyasi ve toplumsal tüm dönüşümlerin demokratik olmaması için bir neden yoktur. Fransız Devrimi'yle Kautsky'nin ilişkisi de bu bağlamda anlam kazanır. Alman düşünür jakobenlere sağladıkları için müteşekkirdir, ama belki de jakobenlerin kendileri sayesinde bir daha jakobenlere ihtiyaç yoktur artık. Jakobenizmin çağı bir daha geri gelmeyecek şekilde kapan-

mıştır.

Kautsky Engels'in şüphelerine, Trotskiy'in iddialarına karşın belki de iyi bir insandır. Ona göre sosyal demokrat parti, insana duyulan sevginin partisidir. Siyasi kavganın en yoğunlaştığı anda bile kimse acı çekmemelidir. Bu iyilik Kautsky'nin genel teorik çerçevesi içinde, kaçınılmaz bir biçimde siyasi açmaza dönüşür.

Aynı iyilik devrimci dönemin şiddeti karşısında şaşkına döner ve sonra bu şiddeti reddetme devrimi reddetmeye kadar gider. Ama reddedilen hiçbir zaman yalnızca şiddet değildir. Devrimi reddetmenin tek sebebi de hiçbir zaman şiddet olmamıştır. Şiddet jakobenlerin çağında kalmalıdır, çünkü şiddet de jakobenizm de geride kalmış bir asrın ürünüdür. Dünya başka bir yerdir artık. Koşullar olgunlaştıkça daha da başkalaşacak, tarihte hiçbir zorlamaya yer kalmayacaktır.

Kautksy zora kategorik olarak karşıdır. Tarihsel olanda zora yer yoktur.

Fransız Devrimi hakkındaki çalışmasında da kitlelerin teröre yönelmesinde alttan alta işçi sınıfının eksikliğini vurgulayan Kautsky, işçi sınıfını şiddetin hiçbir türüyle eşleştiremez aslında. Fransız Devrimi'ndeki terör de amaçla tarihsel koşullar arasındaki açıdan doğmuştur basitçe. Kautsky benzer bir mantığı Büyük Ekim Devrimi'ne uygulamaktan da çekinmeyecektir.

Kautsky'nin devrimci şiddeti değerlendirmesinde dahi kendi düşüncesi açısından tutarlı olduğunu kabul etmek gerekir. İşçi sınıfının doğuşu ve güçlenmesiyle, şiddetin ve zorun siyaset sahnesinden çekilişi arasında teorik bir bağ kuran düşünür, bunların tamamını kapitalizmin gelişmesiyle demokratik kurumların gelişimi arasındaki ilişkinin belirlediği çerçevenin içine oturtacaktır. Kautsky'nin tarihi ileriye doğru devinir devinmesine de, bu devinim sözcüğün gerçek anlamıyla kusursuzdur. Bu devinimin içinde devrimler yalnızca basit dönüşüm momentlerine indirgenir.

Oysa hem Fransız hem Ekim Devrimlerinde tarihsel koşullar ve amaçlar arasında bir fark vardır. Bu açının kapatılması devrimin tarihsel meşruiyetinden gelir. Bu açı kapatılmayacaksa ve koşullara teslim oluna-

caksa, devrim için beklemek gerekir. Ama zaten Kautsky de tam olarak bunu söyler: Devrim için uygun tarihsel koşulları bekleyin!

Bu dört başı mamur koşullar gelmediği sürece, bu açıyı kapatmaya dönük her adım Kautsky için gayrimeşrudur.

Tam bu noktada akla Stalin'in Kautsky için kullandığı "kaderci" sıfatı geliyor. Düşünürün kaderciliği genel durumunu, belki de tüm hayatını özetler. Kaderciliğin bazen döneklik, bazen hainlik olduğunu ise Lenin'den öğreniriz.

Lenin, Kautksy'nin Marksist tarih anlayışında 1910'lardan itibaren bir değişim olduğunu söyler. Oysa durum tam olarak böyle değildir. Hiç değişmedi demek yanlıştır. "İktidara Giden Yol" ile 1914 sonrası eserleri kesinlikle aynı kefede değildir. Ancak Kautsky'nin tüm eserlerinde değişen ağırlıklarla da olsa kaderci ve evrimci bir tarih anlayışının izi vardır.

1914'ten sonra savrulduğu yerde, tuttuğu siyasi pozisyonun gereği, bu ağırlık gittikçe artacaktır. Ancak daha en başta, o savrulmanın kökeninde bu tarih anlayışının yattığı göz ardı edilemez. İktidara giden yolu tarif ederken bilinçli olarak yanıtlamadığı veya yanıtlarken savrulduğu üç soru 1914 öncesi için de belirleyicidir. Lenin'in polemiklerinde ısrarla döneklik vurgusunu kullanması ise bunu görmemesinden kaynaklanmaz. Lenin pek çok yerde düştüğü notlarda bu boşlukların farkında olduğunu gösterir; ama onun derdi Kautsky ile polemik yapacağı zemini kendi belirlemektir. Bu zemin Alman düşünürün içine kapalı ve kapalı olduğu müddetçe tutarlı teorik çerçevesi olmayacaktır.

1854 doğumlu Kautsky, 1875 yılında Marksist olmayan Avusturya Sosyal Demokrat Partisi'ne katılır. Partiye katıldığında kendisi de bir Marksist değil Darvincidir. 1880'lerin başında Marksist olan Kautsky'nin başı, ilk başlarda sosyalizmin Darvinizm'le ilgisinin olmadığını savunsa da, doğa yasalarıyla sosyal yasalar arasında ilişki kurma eğilimi nedeniyle, Darvinci eğilimlerden bir türlü kurtulamaz. Bu eğilimler Birinci Dünya Savaşı başladıktan sonra daha da belirgin hale gelecektir. Uzun süre Marksizm'in temsilciliğini yapmış düşünürün belirgin Darvinci eğilimlerinin, Marksizm'in mirasında sakat bir yer kapladığı açıktır. Kautsky'nin özellikle 20. yüzyılın başındaki Marksizm'in içindeki ağır-

lığının, Marksizm'in arada sırada Darvincilikle itham edilmesinde etkisi dahi olabilir.

Kautksy genellemeleri, teorizasyonu ve formülleri sever. Doğrudur, bunları aslında her teorisyen sever. Ancak Kautsky'nin genellemeleri fazla genel, formülleri gereğinden fazla sert ve kapalıdır. Örneğin sosyalizmin kurulması için kapitalist üretim biçiminin belli bir gelişkinlik göstermesi zorunludur. Ama aynı kapitalizmin eşitsiz de gelişebileceği, farklı üretim biçimlerini hâkim bir üretim biçimine eklemleyebileceği, dahası modern öncesi ideolojik aygıt ve içeriklerden sonu gelmez bir iştahla yararlanabileceği, onun formülünün dışında kalır. Kusursuz tarihsel gelişim çizgisi içinde her ülke önceden belirli aşamaları takip edecek ve sosyalizme ulaşacaktır. Bu tür bir tarihselcilik Marksist tarih anlayışının bir karikatürüdür. Marksizm'in yıllardır bu karikatür vesilesiyle eleştirilmesinde Kautsky'nin de payı vardır herhalde.

Model olmaksızın teori olmaz elbette. Ancak Kautsky'nin modeli hayatı ve tarihi açıklayıcı, siyasetin önünü açan bir model değil, tarihin ve hayatın mecburen takip etmesi gereken bir modeldir. Ülkeler ve toplumlar bu çizgiyi zorunlu olarak izleyecektir.

Her ülkenin kendine has özgünlüklerinin olması kabul edilse de burada önemli olan, bu farklı gelişim çizgilerinin bir tanesinin modele uygun olmasıdır. Ülkeler ve toplumlar özgün bir gelişim çizgisi izleyebilir ama bu çizgi modelin dışında kaldığı için sosyalizme çıkmayacaktır. Dolayısıyla, sosyalizme doğru tek bir rota vardır. Farklı rotalardan gelen ülkeler de sosyalizme ulaşmak için tarihin bir noktasında bu modelin belirlediği çizgiyi takip etmeye başlamalıdır.

Bu bağlamda, farklı gelişim çizgilerinin varlığı yalnızca bir anomaliyi gösterir. Sosyalizm ise anomaliden değil, normal ve doğru olandan doğacaktır. Kautsky Rusya'yı da bir anomali olarak görecek ve Sovyet sosyalizmi ile hiçbir zaman barışmayacaktır.

Kautsky'ye göre modern devlet hep özgürlüklerden yana olacak şekilde ilerler. Kapitalist devletin kuruluşu belki de son şiddet içeren kuruluştur. Bundan sonra devletlerin kuruluşu söz konusu olduğunda şiddete ihtiyaç yoktur.

Oysa Kautsky yalnızca 1917'de yanılmadı, kapitalist devletin neye dönüşebileceği konusunda da büyük bir yanlışın içindeydi. Bu yanlışı ölümüyle aynı yılda, 1938'da tüm Avrupa faşizmin pençesinde acı çekerken solcu bir Yahudi olarak Avusturya'dan kaçmak zorunda kaldığında anlamış mıydı bilinmez... Ama Kautksy öldükten sonra da durum farklı gelişmedi. O tarihten bu yana dünya en ileri burjuva demokrasilerinin gölgesinde kanlı savaşlar gördü, görmeye de devam ediyor. Burjuva demokrasilerinin ve kapitalist devletin tarihi şiddetin tarihinden ayrı okunamıyor. Gerici bir sınıf olarak burjuvazi dünya üzerindeki şiddetin esas sorumlusu olmaya bugün de devam ediyor.

Kautsky'nin 1914'ten sonra bolşevizmle arası geri dönülmez bir biçimde bozulmuştur. Ancak o yıllarda Kautsky'nin Alman sosyal demokrat hareketle arasının da iyi olduğu söylenemez. Üstelik Alman partisinin ana gövdesiyle arasının açılmasının başlangıcı da "İktidara Giden Yol"dur.

Savaşın yaklaştığını, gelişmiş kapitalist ülkelerde devrimin koşullarının olgunlaşmaya başladığını ve yeni bir devrimler çağının açıldığını söyleyen kitap zamanın Alman sosyal demokrat hareketi için fazlasıyla radikal ve solcudur.

1907 seçimlerindeki kayıplardan sonra partide sağ kanadın ağırlığı ve sendikaların belirleyiciliği artmıştır. Sendikal hareketin sınırlarını net bir şekilde gösteren bu kitabın sendika liderliğini rahatsız edeceği açıktır. Kautsky'nin partinin baş teorisyeni olmasının nedeni, 1891 Erfurt Programı'nın yazarı olması ya da Marksist çevrelerdeki prestiji değildir aslında. Parti yöneticileri arasında Kautsky'nin ağırlığı bir kişiyle, partinin tartışılmaz lideri August Bebel'le kurduğu uzun soluklu siyasi ilişkiye dayanmaktadır.

Hızla büyüyen ve bürokratlaşan bir partinin lideri olan Bebel de kitaptan belli ki rahatsızdır ve kitabın partinin resmi yayınevi tarafından dağıtılmasına o da onay vermez. Bebel'in dahi desteğini kaybeden Kautsky'nin partisiyle ilişkisi de köklü olarak değişecektir. Partinin artık Kautsky'nin yorumlarına ihtiyacı yoktur ve Kautsky'nin partinin siyasetini etkileme yeteneği de iyice azalmıştır. Parti yönetimiyle kitabın bazı bölümlerini değiştirerek anlaşır ve kitap parti tarafından isteksizce de olsa dağıtılır.

Kautsky parti yönetiminin solunda, aynı dönemde partinin içinde büyüyen Rosa ve arkadaşlarının liderliğindeki sol muhalefetin ise sağındadır. Kendi deyimiyle onun durduğu yer "Marksist merkez"dir. Kautsky "İktidara Giden Yol"u revizyonizme karşı yazmıştır, ama onun için kendi durduğu yerin solu da aynı ölçüde tehlikelidir.

Kautsky hep doğruda durduğu için yalnız kalmamıştır, onun yalnızlığı herkesin yanlış söylediği bir ortamda ısrarla tek başına da olsa doğruyu savunması değildir. O, kendisinin açıldığını saptadığı devrimler çağında devrimi aramadığı için yalnız kalacaktır.

1914 sonrasında Kautsky'nin siyasi yaşantısını takip ederken bu yalnızlık açık bir şekilde görülür. Ancak bu yalnızlığın kökeninde yanlış siyasi tercihler olduğu için düşünürün siyasi yaşantısı gittikçe trajik bir hal alacaktır. Sosyal Demokrat Parti ile Alınan Bağımsız Sosyal Demokrat Partisi arasındaki gelgitler, Kasım Devrimi sırasında oturulan müsteşarlık koltuğu, Gürcistan'daki bolşevizm karşıtı faaliyetler hep aşağıya doğru giden bir siyasi yaşantıdan verilebilecek birkaç örnektir. Kautsky'nin hep siyasetçiliğinin üzerinde tuttuğu düşünür kimliğiyle sergiledikleri de doğal olarak bu çizgiye paralel bir seyir izler. Kendi soluna karşı girdiği polemiğin şehvetine kapıldıkça Kautsky'nin ürettiklerinin derinliği azalacak ve bir teorisyen olarak zamanla düzenli bir biçimde etkisizleşecektir.

Zamanın en büyük işçi sınıfı hareketi olan Alman Sosyal Demokrat Partisi'nin iç tartışmasında tarihsel koşullar ile insan iradesi arasındaki gerilimde Kautsky'nin tercihi ilkinden yanadır. O devrim-evrim terazisinde ikincisinin ağır basmasını gönülden ister. Ekim Devrimi'ne de böyle bakacaktır. Kautsky devrimi değil mükemmel koşulları, bu koşulların olgunlaşması sürecini ve dolayısıyla evrimi arar.

Revizyonizme karşı kitap yazan Kautsky, Alman partisinin bürokratlarını ve sağcı sendikacılarını kızdırmış olabilir. Ama Alman düşünür için esas tehlike ne yazık ki hep soldan gelmiştir. Kautsky'nin bolşevizme ve Ekim Devrimi'ne olan öfkesini, revizyonizme karşı tepkisiyle karşılaştırmak belki doğru değildir. Ancak İkinci Enternasyonal'in düşünsel liderinin kendisini hiçbir zaman Lenin veya Rosa'nın yolunun bir parçası olarak hissetmediği açıktır.

"İktidara Giden Yol"da "artık olgunlaşmamış devrim yoktur" diyen ve savaşın tetikleyeceği devrimci durumun sosyalist devrime evrilebileceğini söyleyen Kautsky ile üç yıl sonra bu savaşın işçi sınıfı için yalnızca felaket getireceğini söyleyen Kautsky aynı insandır.

Savaşın felaket getireceği açıktır ama bir devrimci her koşulda devrimin çıkarlarını arar. Kautsky hiçbir zaman kararlı bir devrimci olamamış, koşullar ne olursa olsun devrimin çıkarlarını aramaktansa devrimi yaratacak koşulları aramayı tercih etmiştir.

Kautsky'nin determinizmi sonu gelmez bir atalete açılan kapıdır. Öznellikten tamamen soyutlanmış bir yolda yapılacak olan bellidir: Hiçbir şey!

Kautsky'nin açıldığını söylediği devrimler çağında iktidara giden yolu kararlılık ve cesaretle arayanlar başkaları olacaktır.

Bu yolu arayan Lenin ve arkadaşları, yolu aramakla da yetinmeyip o yolu bulacak, Kautsky'nin gösterdiği yoldan değil kendi çizdikleri yoldan iktidara yürüyeceklerdir.

İktidara giden bir yol varsa o yolu yürümek gerekir...

1.Bölüm

Siyasi iktidarın fethi

Sosyal demokrasinin partisinin DEVRİMCİ bir parti olduğunu dostları da düşmanları da kabul etmektedir. Ancak ne yazık ki devrim fikri çok yönlüdür ve dolayısıyla partimizin devrimci karakteri çok çeşitli şekillerde algılanmaktadır. Devrim denince anarşi, katliam, cinayet ve kundakçılıktan başka bir şey anlamamakta ısrar eden muhaliflerimizin sayısı az değildir. Öte yandan, yaklaşan toplumsal devrimi, buhar makinesiyle gelen değişim gibi, toplumsal ilişkilerde köklü bir değişiklik olarak görseler de, fazlasıyla aşamalı ve anlaşılması güç bulan yoldaşlarımız da yok değildir.

Şu bir gerçektir ki proletaryanın sınıf çıkarlarının savunucusu olan sosyal demokrasi devrimci bir partiye sahiptir, çünkü işçi sınıfının yaşam koşullarını kabul edilebilir bir düzeye yükseltmek kapitalist toplumda mümkün değildir ve işçi sınıfının kurtuluşu ancak üretimde ve yönetimde özel mülkiyetin alaşağı edilmesi ve kâr amaçlı üretimin yerine toplumsal üretimin geçmesi ile mümkündür. Proletarya, ancak, kurumları bugünkünden tümüyle farklı olan bir toplumda isteklerine kavuşabilir.

Sosyal demokrasi başka bir açıdan da devrimcidir. Siyasi iktidarın, sınıf egemenliği için bir araç, hatta en güçlü araç olduğunun ve proletaryanın mücadelesini verdiği toplumsal devrimin siyasi iktidar olmadan gerçekleşemeyeceğinin farkındadır.

Günümüz sosyal demokrasisini, geçtiğimiz yüzyılın ilk yarısının

Owen ve Fourier gibi sözde ütopyacı sosyalistlerinden ayıran, Marx ve Engels'in *Komünist Manifesto*'da belirttiği temel ilkelerdir. Bu ilkeler aynı zamanda onları, Proudhon gibi siyasi mücadeleyi önemsemeyen ya da tamamen reddedenlerden ve proletaryanın ihtiyaç duyduğu ekonomik dönüşümün siyasi iktidarı değiştirmeden ya da ele geçirmeden, yani sadece ekonomik yollarla mümkün olabileceğine inananlardan da ayırır.

Marx ve Engels siyasi iktidarı ele geçirmek gerektiği konusunda Blanqui ile aynı düşüncededir. Ancak Blanqui, siyasi iktidarı ani bir komplocu azınlık hareketiyle ele geçirmenin ve sonra bu gücü proletaryanın çıkarları doğrultusunda kullanmanın mümkün olduğunu savunurken, Marx ve Engels devrimlerin istendiği zaman yapılamayacağının farkındadır. Devrimlerin, onları zorunlu kılan koşullar var olduğunda kaçınılmaz, ancak aşama aşama gelişen bu koşullar olmadıkça imkânsız olduğunu savunurlar. Yalnızca kapitalist üretim biçimleri yüksek derecede geliştiği vakit, kapitalist mülkiyeti üretim bakımından toplumsal mülkiyete dönüştürmek için siyasi iktidarı kullanma olanağı doğar. Öte yandan proletaryanın siyasi iktidarı ele geçirmesi ve muhafaza etmesi; işçi sınıfı sayıca büyük oranlara ulaştığında, sınıfsal çıkarlarının ve bunların devlet ve toplumla olan ilgisinin farkına vardığında ve bu sınıfın büyük çoğunluğu örgütlendiğinde mümkün olacaktır.

Kapitalist üretim biçimlerinin gelişmesi ve bunun sonucunda kapitalistlerle işçiler arasında süren sınıf mücadelesi, bu koşulları sürekli olarak yeniden yaratmaktadır. Kapitalizmin sürekli olarak büyümesi nasıl zorunlu ve kaçınılmazsa, bu büyümenin kaçınılmaz antitezi olan proletarya devriminin ilerleyişi de eşit oranda kaçınılmaz ve karşı konulmazdır.

Karşı konulmazdır, çünkü büyüyen proletaryanın sömürüye direnmesi ve kendisine daha iyi bir yaşam, iş ve siyasi nüfuz sağlamak için birbiri ile dayanışma içinde siyasi ve endüstriyel anlamda örgütlenmesi kaçınılmazdır. Proletarya, sosyalist bilinçle ya da değil, her yerde bu evreleri geçirir. Sosyal demokrasinin görevi, proletaryanın sömürüye karşı bütün bu eylemlerini, siyasi iktidar için verilecek son büyük kavgada doruk noktasına ulaşacak olan bilinçli ve birleşik tek bir harekette toplamaktır.

Temel ilkelerini *Komünist Manifesto*'dan alan bu tutum, bugün bütün

ülkelerin sosyalist hareketleri tarafından kabul edilmektedir. Günümüzün bütün büyük enternasyonal sosyalist hareketi buna dayanmaktadır.

Bu arada, *Komünist Manifesto*'nun, utkulu yolunda, kendi safından gelen şüphe ve eleştirilere rastlamadan ilerlemesi mümkün değildir.

Şüphesiz ki fiili gelişmeler Marx ve Engels'in öngördüğü rotayı takip etmiştir. Kapitalizmin ve bununla birlikte proletarya sınıf mücadelesinin büyümesi ve en önemlisi Marx ve Engels'in bu mücadelenin koşulları ve sorunlarına dair yaptığı keskin analiz dikkate alınırsa, sosyalizmin zafer zamanı gelmiştir.

Onların yanıldığı BİR TEK nokta vardı. DEVRİMİN ÇOK YAKINDA GERÇEKLEŞECEĞİNİ VARSAYDILAR.

1847'nin sonunda *Komünist Manifesto* diyordu ki:

"Komünistler dikkatlerini esas olarak Almanya'ya çevirirler, çünkü bu ülke, 17. yüzyıl İngilteresi'nden ve 18. yüzyıl Fransası'ndan daha ileri bir Avrupa medeniyeti koşulları altında ve daha gelişmiş bir proletarya ile yapılmak zorunda olan bir burjuva devriminin eşiğindedir ve çünkü Alman burjuva devrimi, hemen devamında gelecek bir proleter devrimin başlangıcıdır."

Manifesto bir Alman devrimi beklemekte haklıydı. Ancak bunun hemen arkasından bir proleter devrim geleceği konusunda yanılmıştı.

Daha yakın bir zamanda, 1885'te yayımlanan, Marx'ın Köln'de komünistlerin yargılanması üzerine yazdığı broşürün giriş bölümünde Engels'in başka bir kehaneti yer almaktadır. Engels burada şöyle demiştir: "Avrupa'da bir sonraki ayaklanmanın vakti neredeyse gelmiştir, çünkü içinde bulunduğumuz yüzyıl boyunca Avrupa devrimleri süresi 15-28 yıl arasındadır -1815, 1830, 1848-52, 1870."

Bu beklenti gerçekleşmemiştir ve beklenen devrim şu ana kadar gelmemiştir.

Peki neden böyle oldu? Bu beklentinin dayandığı Marksist yöntem yanlış mıydı? Asla. Ancak hesapta tümüyle haddinden fazla değer gören bir faktör vardı. On yıl önce bu kehanetlerle ilgili şöyle demiştim: Her ikisinde de kapitalist sınıfın devrimci ve karşıt gücü abartılmıştır. (*Neue Zeit*, XVII: 2, s.45)

Marxve Engels 1847'de Almanya'da, 1789'da Fransa'da başlayan büyük ayaklanmalara benzeyen, etki alanı geniş ve şiddetli bir devrim beklediler. Fakat bunun yerine bütün kapitalist sınıfın korkmasına ve böylelikle hükümetin kanatları altına sığınmasına yarayan tereddütlü bir ayaklanma yaşandı. Bunun sonucunda hükümet müthiş derecede güçlendi ve proletaryanın hızlı gelişiminin önü tıkandı. Bunun üzerine burjuvazi, gelişimi için gerekli olduğundan, böylesi bir devrimci eylemi bireysel hükümetlere bıraktı. Özellikle Bismarck, Almanya'nın, en azından birkaç Alman prensi tahttan düşürecek, İtalya'nın bütünlüğünü ve Papa'nın düşürülmesini savunacak ve Fransa'da imparatorluğun çökmesine ve cumhuriyetin başlamasına yol açacak kadar büyük bir devrimcisiydi.

1847'de Marx ve Engels'in başlangıcını öngördüğü Alman burjuva devrimi 1870'te sona gelene dek böyle ilerlemişti.

Buna rağmen Engels 1885'te hâlâ bir "siyasi ayaklanma" bekliyordu ve "orta sınıf demokrasisi şimdi bile" böyle bir ayaklanma durumunda "Almanya'da kesinlikle iktidara gelmesi gereken yegâne partidir" diyordu.

Engels bir "siyasi ayaklanma" öngörürken haklıydı, ancak orta sınıf demokrasisinden bir şey beklemekle yine hata etmişti. Bismarck rejimi yıkıldığında bu sınıf tamamen başarısız oldu. Sonuç olarak şansölyenin devrilmesi, devrimci sonuçları olmaksızın sadece imparatorun verdiği bir karar oldu.

Olabilecek tek devrimin bir işçi devrimi olduğu gitgide kesinleşmektedir. Örgütlü proletarya, uygun şartlarda halk kitlesini taşıyacak kadar geniş ve yekpare bir gövde oluşturmazsa, böyle bir devrimin olması mümkün değildir. Ama proletarya ülkedeki tek devrimci sınıf olacaksa bu, muhakkak, mevcut hükümette ortaya çıkabilecek ve kapitalist partilerin tamamının sorumlusu olduğu ve bu partilerin iflasını kapsayan ahlaki, ekonomik ya da askeri bir krizin sonrasında olacaktır. Böyle bir durumda da ihtiyacı karşılayacak tek hükümet bir proletarya hükümeti olacaktır.

Ne var ki bütün yoldaşlar bu sonuçları çıkarmaz. Bazıları, belli bir zamanda beklenen devrim gerçekleşmezse; endüstriyel gelişmenin, gelmekte olan devrimin karakteri ve şeklini, daha önceki kapitalist dev-

rimlerin tecrübesine dayanılarak olması beklenenden farklı bir şekle dönüştürmüş olabileceği sonucunu çıkarmazlar. Tersine, değişen koşullar altında devrimin beklenmemesi gerektiği, kaçınılmaz olmadığı ve gerçekte acı verici olduğu sonucunu çıkarırlar.

Bir yandan da kapitalist sınıfı bir konumdan diğerine itmek ve sessizce mallarına el koymak için, siyasi bir devrim ya da hükümetin yapısında herhangi bir değişiklik olmaksızın, hâlihazırda kazanılmış hakların - iş mevzuatı, sendikalar, kooperatifçilik - daha da genişletilmesinin yeterli olacağı sonucunu çıkarırlar. Gelecekteki devlete doğru kademeli olarak dönüşme teorisi (*hineinwachsen*), eski siyaset karşıtı ütopyacılık ve Proudhonizm'in modern şeklidir.

Öte yandan proletaryanın siyasi iktidarı ele geçirmesinin; devrim olmadan da, yani iktidarın devredilmesi söz konusu olmaksızın, sadece proletaryaya en yakın duran burjuva partilerle akıllıca bir işbirliği yoluyla ve her bir parti için tek başına olduğu sürece imkansız bir koalisyon hükümeti kurarakmümkün olduğu düşünülmektedir.

Bu şekilde, içinde bulunduğumuz aydınlık, demokrasi, ahlak ve kardeşlik yüzyılında yeri olmayan eskimiş ve barbar bir yöntem olarak gördükleri devrimi geçiştirmeyi düşünmektedirler.

Bu yaklaşım mantıklı bir sonuca taşınabilseydi, Marx ve Engels tarafından saptanan sosyal demokrat yol ve yöntemler sistemi tamamen sokağa atılmış olacaktı. Bu ikisi birbiriyle uzlaşamaz. Şüphesiz bu, böyle bir yaklaşımı incelemeksizin yanlış ilan etmek için bir sebep değildir. Ancak dikkatli bir inceleme sonrasında bunun yanlış karakterine ikna olan herkesin gayretle karşı çıkması için bir sebeptir ve bu sadece fikir uyuşmazlığı nedeniyle değil, mücadele eden işçiler açısından mutluluk ya da acı anlamına geleceği içindir.

Konunun sınırları dar tutulmadığı takdirde, bu sorunun tartışılması sırasında yanlış yollara sürüklenmek işten değildir.

Bu yüzden, daha önce sıklıkla belirtildiği gibi, iş hukukunun ve proletaryanın çıkarına olan benzer kanunların, sendika ve kooperatiflerin gerekli ya da faydalı olup olmadığı meselesini tartışmadığımızı açıklığa kavuşturmak gerekir. Bu hususta düşüncemiz ortaktır. Tartışılmakta

olan, devlet gücünü kontrol eden sömüren sınıfın, kapitalizmin zulmünden kurtulma anlamına gelebilecek bu unsurların tasfiyesi için öncesinde bütün iktidar araçlarını kullanarak bir direnç göstermeden bunların gelişimine izin verip vermeyeceği ve bu zulmün sadece kararlı bir mücadele ile ortadan kaldırılabileceği konusudur.

Dahası, bunun, kapitalist partiler arasında proletarya çıkarına yapılan faydalı tartışmalarla hiçbir ilgisi bulunmamaktadır. Marx ve Engels'in "gerici kitle" sözüyle savaşmasının bir sebebi vardı. Bu ifade, iktidardaki sınıfın farklı klikleri arasındaki karşıtlığı gizleme eğilimi gösteriyordu ki bu da işçi sınıfının ilerleyişini güvence altına almada çok önemliydi. İş güvencesi ve oy kullanma hakkının kapsamına ilişkin kanunlar büyük ölçüde bu farklılıklardan ileri gelmektedir.

Karşı çıkılan, bir proletarya partisinin, varlığı zorunlu olan uzlaşmaz karşıtlıklar tarafından yıkılmadan, normal zamanlarda bir hükümet ya da hükümet partisi kurmak amacıyla bir burjuva partisi ile düzenli bir şekilde birleşme olasılığıdır. Devlet iktidarı her yerde sınıf egemenliğinin bir organıdır. İşçilerle mülk sahibi sınıf arasındaki karşıtlıklar o kadar çoktur ki proletarya, iktidarı asla mülk sahibi sınıf ile paylaşamaz. Mülk sahibi sınıf hep iktidarın proletaryayı baskı altında tutmak için kullanılmasını isteyecektir ve çıkarları da bunu gerektirecektir. Öte yandan proletarya ise hep, kendi partisinin güç sahibi olduğu hükümetin, gücünü sermayeye karşı savaşına yardım etmek için kullanmasını isteyecektir. Sonuç olarak kapitalist ve işçi sınıfı partilerinin koalisyonuna dayanan her hükümet parçalanmaya mahkûmdur.

İktidarı kapitalist bir parti ile paylaşan bir proletarya partisi, işçi sınıfının baskılanmasını içeren her türlü uygulamada suç ortağı durumundadır. Böylece kendi destekçilerinin de düşmanlığını kazanır ve bu da kapitalist müttefiklerinin güvenini kaybetmesine sebep olur ve herhangi bir ilerici hamleyi imkânsız hale getirir. Böyle bir uzlaşma işçi sınıfına hiçbir güç kazandırmaz. Hiçbir burjuva partisi de buna izin vermez, yalnızca bir proletarya partisi ile anlaşıp işçi sınıfının kafasını karıştırarak bölünmesine sebep olabilir.

1848 Devrimi'nin sürekli ertelenmesi ve burjuva demokrasisinin siyasi

olarak yıkılması ve siyasi iktidarı kazanmak ve kullanmak için onunla işbirliği yapmanın reddedilmesi tam da böyle koşullarda gerçekleşti.

Marx ve Engels her ne kadar proletaryanın çıkarları için kapitalist partiler arasındaki farklılıklardan faydalanma taraftarı olup "gerici kitle" ifadesine karşı çıkmış olsalar da "*proletarya diktatörlüğü*" ifadesini dile kazandıran onlar olmuştur. Engels'in de 1891'de ölümünden kısa bir süre önce savunduğu bu deyim, işçi sınıfının siyasi iktidarını yürütmesinin yalnızca proletaryanın siyasi egemenliği yoluyla mümkün olacağını ifade eder.

Kapitalist ve işçi sınıfı partilerinin ittifakı proletaryanın gücünün gelişmesine katkı sağlayamasa, toplumsal reform ve ekonomik örgütlülük günümüz koşullarında sınırlı olmak zorunda kalsa ve bu sebeplerden ötürü siyasi devrim HENÜZ gerçekleşmemiş olsa bile; bu, devrimlerin geçmişte kaldığı ve gelecekte bir devrim olmayacağı sonucunu çıkarmak için en ufak bir sebep olamaz.

Devrimin gelişinden şüphe eden diğerleri de çıkarımlarında pek dogmatik değildirler. Devrimlerin hâlâ olabileceğini görmekte ama bunun çok uzak gelecekte gerçekleşeceğini söylemektedirler. En azından bir nesil için bu tamamen imkânsızdır. Pratik politika ile anlaşıldığı kadarıyla bunu hesaba katmamalıyız. En azından önümüzdeki on yılda barışçıl yayılma politikasına ve kapitalist partilerle ittifaka bağlı olmalıyız.

Ancak gerçekler bu görüşün zayıflığını tam şu anda eskisinden daha çok gösterme eğilimindedir.

2. Bölüm

Devrim kehanetleri

Marksistlerin devrim beklentileri itibar görmesin diye, bizi çoğu kez, kehaneti pek sevdiğimiz halde başarısız kâhinler olmakla suçluyorlar.

Marx ve Engels'in beklediği proletarya devriminin neden hâlâ gerçekleşmediğinden bahsetmiştik. Ancak bu hüsrana uğramış beklentiyi bir kenara koyduğumuzda, bütün kehanetlerinin gerçekleşmemesi değil, onların çok şeyi doğru bir şekilde öngörmüş olması şaşkınlık uyandırmaktadır.

Örneğin *Komünist Manifesto*'nun, 1848 Devrimi'ni Kasım 1847'de ilan edişine dikkat çekmiştik. Bu tam da Proudhon'un, devrimler çağının ebediyen sona erdiğini ispatlamaya çalıştığı zamana denk geliyordu.

Proletaryanın sınıf mücadelesinde sendikaların önemini vurgulayan ilk sosyalist Marx olmuştu. Marx buna, Proudhon'a karşı 1846'da yazdığı ve tartışmaya neden olan *Felsefenin Sefaleti* çalışmasında yer vermiştir. *Kapital* çalışması ise Marx'ın bugünkü şirket ve tröstlerdeki artışı henüz 70'li yıllardayken öngördüğünü göstermektedir. 1870-71 savaşı sırasında ise Marx, sosyalist hareketin ağırlık merkezinin bundan böyle Fransa'dan Almanya'ya kayacağını öngörmüştür. Ocak 1873'te de krizi birkaç ay öncesinde öngörmüştür vs.

Aynısı Engels için de geçerlidir.

Yanıldıklarında bile gerçeğin çok doğru ve önemli olan özü mutlaka hatanın orta yerinde duruyordu. Örneğin Engels'in 1885'te, gelecek birkaç

yılın siyasi ayaklanmaları ile ilgili ifade ettiği beklentileri hakkında henüz söylenenleri hatırlayın.

İşte geç kazanılmış hatırsayılır güvenilirliği olan bir efsaneyi çürütmek için iyi bir nokta: Beşinci baskısı henüz çıkan İş Sorunu *(The Labor Question)* üzerine yaptığı çalışmasında Profesör H. (Heinrich) Herkner, 1899'da Hanover'de yapılan Sosyalist Kongre'nin raporu ile ilgili olarak şunları yazar:

> "Tartışmanın heyecanıyla Kautsky, bütün dilekleri yerine getirecek zamansız bir felaket umudunu ahmaklık olarak tanımladı ve bu fikre Bernstein'den bile daha sert saldırdı. Eğer Engels, (Kautsky'nin dediği gibi) 1898'de büyük yıkıcı çöküşün *(Klatterdatsch)* gelişini gerçekten öngörmüş olsaydı o halde böyle büyük bir düşünür değil, bir ahmak olurdu, öyle ki bir tek bölge dahi onu kongreye delege olarak seçmezdi. Engels'in demek istediği sadece 1898 yılına gelindiğinde Prusya'nın mevcut siyasi sisteminin çökebileceğiydi.
>
> "Engels'in ne demek istediği ile ilgili bir belirsizlik olabilir. Öte yandan Bebel'in 1891'deki Erfurt Kongresi'nde, bu birlikte birkaç üyeden başka kimsenin olmadığını, ama nihai hedefin gerçekleşmesini yaşayıp göreceğini ifade etmesi kurtarıcı bir açıklamaya olanak bırakmamaktadır. Bu ifade, Kautsky'nin deyimiyle aptalcaydı. Eski taktik savunucularının kafalarında hüküm süren karışıklığın olabilecek en açık ve tatmin edici ifadesini yavaş yavaş kazanması da bu şekilde olmuştur.

Ne yazık ki profesörün bu açıklığı doyurucu olmaktan uzak. Ben "bütün dilekleri yerine getirecek zamansız bir felaket umudunu (!)" hiçbir zaman ahmaklık olarak tanımlamadım. Kimsenin böyle bir şey hakkında konuşmuyor olması bile benim için yeterli sebepti. "Tüm dilekleri gerçekleştirecek" bir felaket umudunu ahmaklık saysaydım kesinlikle haklı çıkardım. "Ahmaklık" sözcüğünü, Engels'in 1898'deki devrimin patlayacağı KESİN TARİHi belirttiği yönündeki ifade için kullandım. Bu türden bir kehanet bana göre kesinlikle ahmaklık olurdu. Ancak Engels

hiçbir zaman böyle bir şeyle suçlanmadı. Bebel ise biraz. O da Erfurt Kongresi'nde yaklaşan devrim için kesin bir tarih koymamıştı.

O zaman bu "kâhinlik" ile dalga geçenler olmuştu. Onun bunlara cevabı şöyle oldu:

> "Kehanete gülebilir ya da dudak bükebilirsiniz, fakat kehanet, düşünen insanlar için kaçınılmazdır. Vollmar'ın bile bu soğuk kötümser karanlık tavrı kabul etmemesinin üzerinden henüz uzun yıllar geçmedi. Bağlılık duyduğu Engels 1844'te, 1848 Devrimi'ni doğru tahmin etmişti. Hatta, Komün zamanında Birinci Enternasyonal'de Marx ve Engels'in Avrupa'daki olayların geleceği ile ilgili öngördüğü her şey harfiyen gerçekleşmemişti. (Bu doğru.) Beni bu konuda biraz alaya alan Liebknecht de payına düşen kehaneti yaptı. (Güler.) O da benim gibi 1870'te Reichstag'da, o zamandan bu yana gerçekleşen bazı şeyleri öngörmüştü. Her ikimizin de 1870-1871 arası konuşmalarımızı okursanız bunun doğru olduğunu göreceksiniz. Fakat şimdi Vollmar gelir ve şöyle haykırır: 'Eski tarihinle ilgili konuşma ve kehaneti bırak.' Ancak kendisi de bazı kehanetlerde bulunmuştur. Onunla aramızdaki tek fark onun muhaliflerimiz açısından son derece iyimser ve partimizin ve geleceğinin temel hedefleri açısından ise korkunç derecede karamsar oluşudur." (*Kongre Bildirileri* s. 283)

Bebel gerçekleşen en önemli kehanetlerinden birini 1873'te açıklamıştı. Merkez'in o zaman altmış olan koltuk sayısının yakında yüze çıkacağını, Katolik Merkez *(Kulturkampf)* üzerine yapılan Bismarckçı mücadelenin çok kötü biteceğini ve bunun Bismarck'ın devrilişine katkıda bulunacağını öngörmüştü.

Son zamanlarda beni "kâhinler" sıralamasında göstererek onurlandırdılar. Böyle dostlarım olduğu için şanslıyım.

Etik[1] üzerine yazdığım çalışmamın giriş bölümünde ve *Neue Zeit*'taki bir dizi makalemde devrimle ilgili olarak yazdıklarım, olayların gidişatı tarafından yanlışlandıkları iddiasıyla kınandı.

Bu doğru mu? *Etik*'in girişinde şöyle yazmıştım:

1 Karl Kautsky'nin 1906 tarihli "Etik ve Materyalist Tarih Anlayışı" adlı çalışması.

"Ne kadar süreceğini kimsenin bilmediği, sosyal demokratların durgunluğu bir kenara bırakacağı ve asıl işimizin sürekli mücadele olacağı bir döneme girmek üzereyiz. Çarın piyonları gibi Alba ve Tilly'ler de on altıncı ve on yedinci yüzyılların dini savaşlarında askeri kahramanlıkla değil, vahşi cinayetler ve kundakçılık eylemleriyle görev başındaydı. Kanun ve düzenin Batı Avrupalı savunucuları, bu eylemlerle hukuki koşulların yeniden kurulduğunu savunuyor. Fakat sayıca az olan Hapsburgların askerleri, anlık başarılara rağmen, Kuzey Almanya ve Hollanda'da Katolikliği restore edebildiler ve onlar kadar az olan Romanovların Kazakları ise mutlakıyet rejimini yeniden kurabilecek durumdalar. Çar, ülkesini yerle bir edecek güce sahip, ancak ülkesini yönetemeyecek durumdadır."

"Her durumda, Rus devrimi sonuçlanmaktan uzaktır ve Rus köylüsü tatmin olmadığı sürece de nihayete eremeyecektir. Devrim ne kadar uzarsa, Batı Avrupa'daki işçi yığınlarının huzursuzluğu da o denli büyüyecek, finansal felaket tehlikesi yaklaşacak ve Batı Avrupa'da şiddetli bir sınıf mücadeleleri çağının başlaması da o denli muhtemel olacaktır."

Ocak 1906'da yazılmış bu sözlerimin nesinden utanmam gerekiyor? Rus devriminin sona erdiğine ve Rusya'da şu an normal koşulların hüküm sürdüğüne inanan var mıdır? Ve bütün dünyanın yukarıdaki satırlar yazıldığından beri müthiş bir huzursuzluk içinde olduğu doğru mudur? Şimdi gelelim *Devrimin Çeşitli Aşamaları* çalışmamdaki "talihsiz kehanet"ime. Orada, Kore'deki bir savaşın Rusya'da bir devrime asla neden olamayacağını açıklayan ve Rus işçilerin İngiliz işçilerden çok daha hayati bir siyasi dinamik olduğunu söylediğimde abarttığımı düşünen Lusnia ile tartışıyordum. Şubat 1904'te Rus-Japon savaşı başlarken bu hususlarla ilgili şöyle cevap vermiştim:

"Şüphesiz, Rusya'nın ekonomik gelişimi Almanya ve İngiltere'nin çok gerisindedir ve Rus proletaryası Alman ve İngiliz proletaryalarına göre çok daha zayıftır ve olgunlaşmamıştır . Fakat, bir sınıfın devrimci gücü dahil her şey görecelidir."

Rus proletaryasını bu denli sıradışı bir devrimci güç haline getiren nedenleri açıkladım ve şöyle devam ettim:

"Mutlakıyet, Batı Avrupa'dan ne kadar az destek görürse o kadar hızlı yıkılacaktır. Buna yardımcı olmak ve çarizmi mümkün olduğunca gözden düşürmek bugün uluslararası sosyal demokrat hareketin en önemli görevidir.

"Bu arada, Batı Avrupa'daki tüm değerli arkadaşlıklarına rağmen Rusya'nın otokratının gücü alenen zayıflıyor. Japonya ile savaş, Rus devriminin ilerleyişini büyük oranda hızlandırabilir... Rus-Türk savaşı sonrasında olanlar şiddetlenerek tekrarlanacak: devrimci hareketin hızla büyümesi."

Bu noktayı tespit ettikten sonra şöyle devam ettim:

"Rusya'da bir devrim sosyalist bir rejimi hemen kuramaz. Ülkenin ekonomik koşulları bunun için yeterince gelişkin değil. Yapabileceği en iyi şey, önemli ayrıcalıklar talep edebilecek güçlü, atılgan ve ilerici bir proletaryayı arkasına alan demokratik bir hükümet oluşturmaktır.

"Rusya'da böyle bir rejimin komşu ülkeler üzerinde güçlü ters etkileri olabilir. Örneğin ilk olarak kendi proletarya hareketini canlandırabilir ve fiili bir demokrasinin önüne çıkabilecek siyasi engelleri -Prusya'da ise ilk önce 'üç sınıflı' seçim sistemini- kaldırması için ihtiyacı olan itici gücü sağlayarak ona ilham verebilir. İkinci olarak Batı Avrupa'nın çeşitli ulusal sorunlarını ortaya çıkarabilir."

Bunu Şubat 1904'te yazdım. Ekim 1905'te Rus Devrimi bir gerçeklikti ve proletarya bunun kazananıydı. Aynı zamanda etkisi komşu topraklarda da hissediliyordu. Avusturya'da genel oy hakkı için verilen kavga karşı konulmaz bir güç kazandı ve zaferi zorladı. Macaristan fiili bir ayaklanmanın eşiğine geldi. Alman sosyal demokrasisi genel grev uygulamasını onayladı ve Ocak 1908'de bunun tüm gücünü özellikle Prusya'da oy hak-

kı için kullandılar. Prusya'da bunun için sokaklarda eylemler yapılıyordu ki bu manzara en son 1848'de Berlin'de görülmüştü. 1907'de yapılan histerik seçimlerle birlikte Alman demokrasisi çöktü. Doğu Almanya'da milliyetçi hareketlerin ortaya çıkacağını söylemiştim, ancak bütün Doğu coğrafyasının -Çin, Hindistan, Mısır, Fas, İran ve Türkiye- hızlı uyanışı bu beklentinin çok daha ötesine geçti. Bu uyanış özellikle adı geçen son iki ülkede başarılı devrimci değişikliklerle sonuçlandı.

Ve bununla bağlantılı olarak Avrupa'yı, önce Fas sonra Türkiye'de, savaşın eşiğine getiren ulusal karşıtlıklar durmadan keskinleşmektedir.

Tamamen gerçekleşmiş bir "kehanet"ten -bu sözcüğü kullanmak istiyorsanız- söz edeceksek bu, Rus Devrimi'nin gelişi ve yükselen bir siyasi huzursuzluk çağını ve tüm toplumsal ve ulusal karşıtlıkların keskinleşmesini de beraberinde getirmesi olurdu.

Rus Devrimi'nin çok kısa süren yenilgisini öngörmediğimi kesinlikle inkâr etmeyeceğim. Ama 1848 Devrimi'ni 1846'da öngören kişi, bu ayaklanma 1849'da bastırıldığı için hata mı yapmış oldu?

Elbette her büyük hareket ya da ayaklanmada bir yenilgi olasılığını hesap etmek zorundayız. Sadece bir aptal henüz savaşa girmeden zaferi cepte görür. Tüm yapabileceğimiz, büyük bir devrimci mücadeleye girip girmediğimize sorgulayarak karar vermektir. Buna kesin olarak karar verebiliriz. Ancak böyle bir mücadelenin götürüsü öngörülemez. Eğer yenilgi ihtimalini göz ardı edip sadece zafere bel bağlasaydık, kendi davasına ihanet eden ve savaşma gücü olmayan zavallı yoldaşlar olurduk.

Her beklentinin gerçekleşmemesi doğaldır. Yanılmaz bir kâhin gibi davranan ya da başkalarından yanılmaz kehanetler bekleyenler, insanın doğaüstü güçleri olduğunu varsayıyor demektir.

Her siyasetçi beklentilerinin yanılgı payını da hesap etmek zorundadır. Bu illa "kehanet"in aptallık olduğunu kabul etmesi anlamına gelmez. Tam tersine, kehanet, dikkatli ve yöntemli bir biçimde yapıldığında, Bebel'in ispatladığı gibi, düşünen ve ileriyi görebilen her politika işçisinin her zamanki işinin bir parçasıdır.

Ancak en beyinsiz rutin işçisi, hiçbir şeyin değişmeyeceği inancıyla tatmin olur. Aynı zamanda bir düşünür de olan politikacı, yaklaşan her ola-

yın beraberinde getirdiği tüm olasılıkları tartar ve onları en ileri sonuçlarına kadar enine boyuna düşünür. Toplumdaki eylemsizliğin gücü de tartışmasız çok büyüktür. Bir öncekinin selefi on durumdan dokuzunda yeni durumlar ve olasılıklar düşünme zahmetine girmeyip eski yolu izleyerek doğruyu yapmış olacaktır. Ne var ki, dışarda her şey aynı kalırken, belki de geçmiş koşullardan ötürü halihazırda içeriden zayıflamış fakat bu eylemsizliğin etkisini kıracak kadar güçlü bir olay günün birinde meydana gelecektir. Sonra birden evrim yeni yollar üzerinden devam eder ve rutinin takipçileri kendilerini kaybeder. Bu koşullarda ancak yeni olasılıklar ve bunların sonuçlarını düşünen politikacılar kendilerini ve otoritelerini gösterebilirler.

Bu, olaylar alışıldık şekilde akarken bile beyinsiz rutincinin geleceği tartan "kehanetçi" politikacıdan üstün olduğu anlamına gelmez. Bu durum ancak politikacı, sonuçlarını hesapladığı olasılıklar birer gerçeklikmiş gibi davranır ve pratikteki eylemlerini buna göre yönlendirirse doğru olur. Engels, Bebel ve tartıştığımız başka benzer "kehanetçi" siyasetçilerin kehanetlerini böyle değerlendirdiğini kim iddia edebilir?

Kuş beyinli rutinci kendini asla mevcut koşullar üzerine çalışmak zorunda hissetmez. Bunlar ona göre zaten içinde bulunduğu ve halihazırda iyi bilinen durumların basit tekrarlarıdır. Buna karşılık belirli bir durumun tüm olasılıklarını ve sonuçlarını hesap eden herkes o durumun sunduğu bütün gücü ve etkiyi de dikkatle incelemek zorundadır. Böyle yaparak dikkatini doğal olarak ilk önce, en yakında gelişen ve en az dikkate alınan faktörlere yöneltecektir.

Pek çok cahil insanın olmayacak hayaller kurmak olarak gördüğü şey aslında çok derin bir çalışmanın sonucudur ve dolayısıyla gerçekliğin en dikkatli değerlendirmesine dayanmaktadır. Bebel ve Engels'in kehanetleri ancak uygulanması mümkün olmayan fantaziler olarak gösterildiği takdirde eleştirilebilir. Gerçek şu ki en ümitsiz zamanlarında proletaryaya öğütler veren ve onlara en değerli yardımı sağlayan, bu "kâhinler"den başkası değildi. Çünkü onların işi "kâhinlik"ti. Yükselen sınıfı yanlış yönlendirenler, geniş vizyonu olan politikacılar değil; burunlarının ucundan ötesini göremeyen, sadece burunlarıyla dokunabildikleri şeyleri gerçek

kabul eden ve burunlarını kanatan her türlü engeli aşılamaz ve yenilemez sayan "pratik politikacılar"dır.

Yine de yukarıda belirtilenden daha başka bir "kehanet" şekli de mevcuttur. Son tahlilde toplumların gelişimini belirleyen onların üretim biçimleridir. Sosyal evrimin gideceği yön ve siyasi olayların gideceği yolu fark etmek için gereken yöntemlere bugün yeterince aşinayız.

Bu tarz "kâhinlik" çoğunlukla, şimdiye dek tartıştığınız ile karıştırılmaktadır ama ikisi esasen farklıdır. Birinde, belirli bir durumun ya da olayın kapsayabileceği ve olası sonuçlarına karar vermemiz gereken büyük bir olasılıklar yığını ile uğraşmaktayız. Diğerinde ise bilgisine ulaşmaya çalıştığımız tek bir kaçınılmaz evrim dizisi ile ilgileniyoruz. İlkinde kesin ve somut gerçeklerle ilgileniyoruz, diğerinde ise yalnızca, alacağı form hakkında kesin bir şey söyleyemediğimiz genel eğilimlere işaret edebiliyoruz. Bu iki araştırma yöntemi aynı sonucu veriyor gibi görünse de birbiriyle karıştırılmamalıdır.

Örneğin, bir kişi Fransa ile Almanya arasındaki bir savaşın, bir başkası ise kapitalist toplumda hızla büyüyen sınıf karşıtlıklarının devrimle sonuçlanacağını söyleyebilir. Bu durumda ikinci devrim kehaneti ilki ile aynı tabiata sahiptir ancak ikisi esasen farklıdır.

Fransa ile Almanya arasındaki bir savaştan söz ettiğimde, bir doğa kanunu kadar kesin belirlenebilecek bir olaydan bahsetmiş olmuyorum. Bilim henüz bu kadar ilerlemedi. Böyle bir savaş ancak sayısız olasılıktan biri olabilir. Öte yandan, böyle bir savaştan gelecek devrimin belli kesin formları olmak zorundadır. Şöyle olabilir: Savaşan ülkelerden zayıf olanında, dış düşmana karşı ülkenin tüm gücünü birleştirme çabası, ülkenin en gözüpek ve enerjik sınıfını -proletaryayı- ülkenin başına getirir. Engels bunun 1891'de Almanya'da mümkün olduğunu düşündüğünde Almanya ile o zaman görece daha fazla nüfusu olan Fransa arasında bir savaş bekleniyordu ve Rusya henüz fethedilmemiş ve devrimle alt üst edilmemişti.

Bir savaşın sonucu olarak devrim ancak halk yığınlarının ayaklanması ile gelebilir. Bu da ordunun gücü kırıldığında ve ülke savaşın ızdırabından bıktığında mümkün olur. O zaman, savaşı daha gayretli bir biçimde yürütmek için değil, karşı tarafın da bitmesini her şeyden çok istediği

faydasız ve uğursuz bir savaşa son vermek için hükümet düşürülür.

Yine, bir savaşın sonucu olarak devrim, utanç verici ve aşağılayıcı bir barış anlaşmasına tepki olarak ortaya çıkan evrensel bir ayaklanmanın sonucu olabilir. Böylesi bir ayaklanma orduyla halkı kolayca birleştirebilir.

Böyle durumlarda devrimin şekli önceden kestirilebilir. Ama yükselen sınıf karşıtlıklarının bir sonucu olarak öngörebileceğim bir devrimin resmini çizmem pek mümkün olmaz. Kesin bir biçimde ifade edebilirim ki savaşın neden olduğu bir devrim ya savaş sırasında ya da savaştan hemen sonra gerçekleşecektir. Öte yandan sınıf karşıtlıklarının sonucu olan bir devrimin zamanı hakkında kesin bir şey söyleyemem.

Şunu kesin olarak söyleyebilirim ki savaşla gelen bir devrim bir kez olur. Keskinleşen sınıf karşıtlıklarından kaynaklanan bir devrimle ilgili bu hususta hiçbir şey söyleyemeyiz. Bu, uzun bir sürece yayılabilir, ne var ki savaşın sonucu olan devrim daha ziyade tek bir olayın karakterine sahip olmak zorundadır. Savaştan kaynaklanan bir devrimin başarılı olup olmayacağını önceden kestirmek imkansızdır. Öte yandan sınıf karşıtlıklarından doğan bir devrimci hareketin karşısına geçici yenilgilerden başka bir şey çıkmaz ve böyle bir devrim nihayetinde kazanacaktır.

Diğer yandan, ilk durumdaki gibi -savaş sonucunda olan- bir devrimin ön koşulları fark edilebilir ya da edilmeyebilir. Bu hususta kimse kesin bir söz söyleyemez. Bunun tersine, keskinleşen sınıf karşıtlıkları, kapitalist üretim biçiminin yasalarının kaçınılmaz sonucu olarak ortaya çıkar. Savaşın sonucu olarak bir devrim pek çok olasılıktan biri iken, sınıf karşıtlıklarının bir sonucu olarak kaçınılmazdır.

Çok açıktır ki her "kehanet" türü kendi özel metodunu ve çalışmasını gerektirir ve "kehanet"in önemi bu çalışmanın bütünlüğüne bağlıdır, çalışmanın miktarı hakkında en ufak fikri olmayan bazı kişilerin düşündüğü gibi boş fantezilerden ibaret oluşuna değil.

Ne var ki, kehanette bulunanların sadece biz Marksistler olduğu sonucuna varmak büyük hata olurdu. Mevcut durumun temelinde duran burjuva siyasetçileri bile uzak gelecek hakkında vizyon sahibidir. Sömürge siyasetinin bütün gücü, örneğin, bu gerçeğe dayanır. Sömürge siyasetiy-

le yalnız bugün uğraşıyor olsaydık bunu ortadan kaldırmak kolay olurdu. İngiltere dışında her ülke için bu acınası bir iştir. Ancak geleceğe dair büyük umutlar yalnız buradan, kapitalist toplumun içindeki bu alandan en azından göz kırpıyor. Böylece, mevcut acınası durumdan değil, sömürgeci fanatiklerimizin öngördüğü ışıltılı gelecekten dolayı, sömürgeci siyaset sosyalizmin geleceğine ikna olmayan zihinleri cezbedecek böylesi bir çekiciliği kullanmaktadır.

Uzak ideallerin bugünkü politikada pratik bir önemi olmadığını, kısa vadeli çıkarların daima baskın olduğunu ya da seçim kampanyamızda "pratik" -yavan ve önemsiz anlamında- olduğumuz oranda başarılı olacağımızı düşünmek son derece aptalcadır. Ve biz sadece vergi ve tarifelerden, polis rüşvetlerinden, sağlık sigortasından ve benzer şeylerden söz ettikçe, geleceğe dair hedefimiz taze bir aşk ilişkisinden, sevgiyle anılmaktan ya da özlenmekten ibaret kalır; en iyisi bundan halk arasında hiç bahsetmemektir.

3. Bölüm

Kooperatif devlete doğru adım adım dönüşürken

Kehanetsiz politika diye bir şey olmaz. Tek fark hiçbir şeyin değişmeyeceğini öngörenlerin, kâhinlik yaptıklarının farkında olmamalarıdır.

Doğaldır ki mevcut koşullardan tatmin olan ve esas olarak bunları belirlemek için çaba göstermeyen proletarya yanlısı bir politikacı olamaz. Aynı şekilde, düşünce özgürlüğünün kırıntısına sahip akıllı bir politikacının da -fraksiyonu ne olursa olsun- bugünkü hızlı ekonomik dönüşümün ortasında, siyasi koşulların şu an olduğu gibi kalamayacağını fark etmemesi mümkün değildir.

Fakat siyasi bir devrimi, yani devletin siyasi gücünün yeniden düzenlenmesi olasılığını, buna rağmen reddederse, onun için, büyük ve kararlı bir mücadele olmaksızın yavaş yavaş ve belli belirsiz bir biçimde sınıf karşıtlığını ortadan kaldırmaya çalışmaktan başka seçenek yoktur.

Reformistler sömürülen ve sömüren sınıflar arasında toplumsal bir barış kurmayı hayal ederler, ama sömürüyü ortadan kaldırmadan. Bunu, sınıfların birbirlerine karşı kendine hâkim olmasını ve bütün "aşırılıklar"a ve "uç istekler"e son verilmesini sağlayarak yapacaklarını ileri sürerler. İşçi birey ile kapitalist arasında var olan karşıtlığın, bunların birbirleriyle ÖRGÜTLÜ bir biçimde yüzleştikleri takdirde ortadan kaybolacağına inananlar var. Ücret anlaşmaları toplumsal barışın başlangıcıdır. Gerçekte

örgüt, karşıtlıkları adeta bir noktada toplar. Mücadelenin sıklığı azalır ancak şiddeti artar ve toplumu önceki bireysel kavgalara nazaran daha çok rahatsız eder. Çatışan çıkarların karşıtlığı daha çok keskinleşir. Örgütün varlığından dolayı, bu çatışma *bireylerin anlık* çatışması karakterini kaybetme eğilimi gösterir ve bütün SINIFLAR arasındaki ZORUNLU çatışma halini alır.

Bir sosyalistin, sınıf uzlaşmacılığı ve toplumsal barış yanılsamasına ortak olması mümkün değildir ki onu sosyalist yapan da zaten budur. Sosyalist, toplumsal barışın saçma bir UZLAŞMA ile ya da sınıfların KALDIRILMASI ile gelmeyeceğini bilir. Fakat devrime olan inancını yitirdiğinde, sınıfların ancak ekonomik ilerleme yoluyla -işçi sınıfının büyüyen ve yükselen gücüyle diğer sınıfları da içine almasıyla- barışçıl ve fark edilmez biçimde ortadan kalkmasını beklemekten başka bir seçeneği kalmaz.

Bu, yavaş yavaş sosyalist topluma dönüşme teorisidir *(hineinwachsen).*

Bu teoride bir gerçeklik payı bulunmaktadır. Sosyalizme doğru giden fiili bir dönüşüme işaret eden ekonomik gelişmeler bunu desteklemektedir. Bu gerçekleri ilk olarak öne süren ve bunları yöneten bilimsel kuralları ilk önce açıklayan Marx ve Engels olmuştur.

İki yönden dönüşüyoruz. Bunlardan biri kapitalizmin gelişmesi ve sermayenin merkezileşmesidir. Bir rekabet mücadelesinde görece büyük olan sermaye daha küçük olanla çatıştığında küçük olan önce zorlanacak, sonra baskılanacak ve en sonunda bastırılacaktır. Bu gerçek, kâr hırsından tamamen ayrı olarak, her kapitalisti sermayesini artırmaya ve girişimlerini genişletmeye zorlar. Endüstriler genişledikçe, giderek daha fazla endüstri tek elde toplanır. Bugün bankaların ve rekabetçi kurumların çeşitli ülkelerdeki kapitalist girişimleri yönettiği ve yönlendirdiği bir noktaya geldik. Bu nedenle üretimin toplumsal olarak örgütlenmesinin yolu hazırlanmaktadır.

İktisadi faaliyetin merkezileşmesi ile müthiş servetler büyümeye devam etmekte, şirketlerin ortaya çıkması buna hiçbir şekilde engel olmamaktadır. Aksine, şirketler, birkaç banka ve endüstriyel birliğin üretimi kontrol etmesini mümkün kılmakla kalmamakta, aynı zamanda en küçük

varlıkların bile sermayeye dönüşmesine ve böylece kapitalizmin merkezileşme sürecine katkıda bulunmasına olanak sağlamaktadır.

Şirketler sayesinde yoksulların bile birikimleri büyük kapitalistlerin hizmetindedir, öyle ki onlar bu birikimleri kendi büyük sermayelerinin bir parçasıymış gibi kullanabilirler. Sonuç olarak kendi büyük servetlerinin merkezileşme gücü biraz daha artmış olur.

Şirketler, kapitalistin şahsiyetini kapitalist girişimlerin yönetimi için tümüyle fuzuli bulurlar. Onun kişiliğinin endüstriyel yaşamdan hariç tutulması, olasılık ya da niyet sorunu olmaktan çıkar. Bu sadece bir GÜÇ sorunudur.

Bu arada, sermayenin merkezileşmesi yoluyla yapılan bu sosyalizm hazırlığı, yavaş yavaş gelecekteki devlete doğru ilerleme sürecinin sadece bir tarafıdır. Bununla birlikte işçi sınıfı içinde ilerleyen bir evrim de söz konusudur ki bu da sosyalizm yönünde ilerlemenin bir göstergesidir.

Sermaye girişimlerinin büyümesiyle toplumdaki işçi sayısı da artmış, proletarya en kalabalık sınıf olmuştur. Örgütleri de eş zamanlı olarak büyümektedir. İşçiler kooperatifler kurarak komisyoncuları ortadan kaldırıyor ve doğrudan kendi kullanımları için üretim yapıyorlar. Patronların mutlak gücünü kısıtlayan sendikalar kuruyor ve üretim sürecini kontrol altında tutuyorlar. Belediye ve devlet temsilciliklerine, reformları güvence altına alacak, işçilerin korunmasına ilişkin hukuki düzenleme yapacak, devlet ve belediye endüstrilerini model endüstriler yapacak ve böyle endüstrilerin sayısını artıracak üyeler seçiyorlar.

Bu hareketler hızla ilerlediği için, reformcularımız toplumsal devrimin, hatta bunların bazıları sosyalizmin, tam ortasında olduğumuzu söylüyor. Bütün ihtiyaç duyulan, bir felakete uğramadan bu yolda daha çok gelişme kaydedilmesidir. Sosyalizme doğru aşamalı olarak ilerleyen bu harekete kolay kolay zarar gelmeyecektir. Bu yüzden böyle düşünceler bir yana, biz "pozitif" çalışmaya konsantre olalım.

Bu bakış açısı kuşkusuz çok cazip. Bir insanın böyle muhteşem bir "aşamalı reformist yükseliş"in harhangi bir tür felaketle yok olmasını dilemesi için içinde bir şeytan olması gerekir. Bu dilek bizim düşünce babamız olsaydı, Marksistler olarak hepimiz bu aşamalı dönüşüm fikrinden

ilham alırdık.

Bunun yalnız bir küçük kusuru var: Tanımlanan büyüme TEK bir unsurun değil, İKİ unsurun büyümesidir ve hatta birbirine ZIT iki unsurun: sermaye ve emek. "Reformistler"e sosyalizme doğru barışçıl bir dönüşüm olarak görünen şey sadece, birbirleriyle asla uzlaşamayacak iki karşıt sınıfın gücündeki büyümedir. Bu fenomen aşağı yukarı şu anlama gelir: Başlangıçta sadece ülkede azınlıkta kalan az sayıdaki birey arasında var olan, kapitalist ile işçi arasındaki bu karşıtlık, bizim tüm toplumsal ve siyasi yaşamımızı yöneten ve belirleyen devasa ve kompakt örgütler arasındaki bir savaşa dönüştü.

Bu nedenle sosyalizme doğru bu aşamalı dönüşüm gerçekten de devletin temelini sarsan, gitgide şiddetlenen ve sadece kapitalist sınıfın alt edilmesi ve mallarının kamulaştırılması ile sona erebilecek, büyük mücadelelere doğru aşamalı bir dönüşümdür. Böyle sona ermelidir çünkü işçi sınıfı toplum için vazgeçilmezdir. Geçici olarak yenilebilir ama asla yok edilemez. Öte yandan kapitalist sınıf gereksizleşmiştir. İktidar mücadelesinde aldığı ilk büyük yenilgi onu tamamen ve nihai çöküşe götürmelidir.

Sosyalizme doğru aşamalı dönüşümün bu sonuçları getireceğini fark etmeyenler, toplumumuzun temel gerçeklerini -kapitalistlerle işçiler arasındaki sınıf karşıtlığını- görmüyor olmalılar.

Sosyalizme doğru bu aşamalı dönüşüm ancak; toplumsal devrim adı altında tanımladığımız, sınıf karşıtlıklarının sürekli keskinleşmesinin ve daha büyük ve daha kararlı bir sınıf mücadeleleri çağının başka bir ifadesi olabilir.

Şüphesiz, revizyonistler bu durumu kabul etmezler. Ama bugüne dek hiçbiri buna karşı ikna edici bir argüman geliştirmedi. Öne sürdükleri istisnalar "sosyalizme doğru" bir dönüşüme değil, sosyalizmle bağlarını koparan bir gidişata işaret ediyor. Örneğin sermayenin merkezileşmediği ve bunun tam tersinin geçerli olduğu fikrini kabul ediyorlar. Bu mantıksal çelişki tam da revizyonizmin mahiyetiyle ilişkilidir. Sosyalizme doğru dönüşümü tanıtlamak için Marksist kapitalizm teorisini kabul etmesi gerekir. Toplumun barışçıl ve ilerlemekte olan gelişmesini ve sınıf karşıtlıklarının yumuşamasını inandırıcı kılmak içinse bu teoriyi terk et-

mesi gerekir.

Bu düşüncenin ışığı hafifçe revizyonistlerin ve onların yanındakilerin kafalarına işlemeye başladı ve gelecekteki devlete doğru barışçıl bir dönüşüm fikrinde bir bityeniği olduğunu görmeye başladılar.

Bu bağlamda Nauman'ın, *Neuen Rundschau*'nun (1908) Ekim sayısında ve daha sonra *Hilfe*'de yayınlanan, *Marksizm'in Kaderi* üzerine yazdığı makalesi çok önemlidir. Nasyonal Sosyal partinin önceki lideri bizim için epeyce kabataslak bir kader çizmektedir. Sermayenin merkezileşmesi ve işveren sendikalarının kurulmasının biz Marksistleri şaşırttığı ve bizi umulmadık bir dilemmanın içine soktuğu sonucunu çıkarmaktadır. Bu iyi insanın, tam da Avrupa kıtası ile ilgili olan bu durumun varlığını ilk ortaya atanın Marx olduğuna ve onun diğer sosyalistlerden bile önce bunların öneminin farkına vardığına dair hiçbir şüphesi bulunmamaktadır.

Ama biz bu beyefendilerin bunları bilmemesine alıştık, yani buraya daha fazla dikkat çekmeye gerek yok. Ancak değinmeye değer bir nokta var: Nauman, makalesinde, merkezileşmiş sermayenin üstünlüğünü keşfediyor; öyle ki, ona göre ekonomik evrim sosyalizme değil, "anlaşılmaz biçimde güçlü ekonomik araçları olan yeni feodalizme" götürüyor. Kooperatiflerin ve sendikaların işveren sendikalarını yenemeyeceğini söylüyor.

> "Endüstri liderliği makul bir süre için tröstlerle bankaların birlikte çalıştığı yerde olmalıdır. Orada, kitlelerin açlık öfkesini ortaya çıkaracak işsizlik zamanları yaşanmadığı sürece hiçbir toplumsal devrimle yıkılamayacak bir hakimiyet -ki bu, yerine daha iyisini kuramadan her şeyi körü körüne bir kenara atacaktır- büyümektedir. Toplumsal devrim fikri pratik olarak sona ermiştir. Bu, eski usul sosyalistler ve aynı zamanda emeğin daha hızla ilerlemesini uman biz toplumsal ideologlar için de çok acı vericidir. Ancak kendimizi kandırmamız bir şeyi değiştirmeyecek -gelecek, endüstriyel kartellerin olacak.

Bu kesinlikle sosyalizme doğru dönüşüm gibi görünmüyor, barışçıl bir dönüşüme ise hiç benzemiyor. Nauman'ın kendisi, bu feodalizmi alaşağı

etmek için, "her şeyi bir kenara atacak" bir "yaygın öfke"den *(Massengroll)* -ki bu bir devrimdir- başka bir yol öneremez ve bu sonuca mantıklı bir salto ile varır. Önce diyor ki işveren sendikaları sadece bir devrimle alaşağı edilebilir. Sonra bu tür bir devrim fikrini basit bir savla, bunun yalnız "her şeyi bir kenara atan ve yerine daha iyisini koymayan" bir açlık isyanı olması gerektiğini ileri sürerek geçiştiriyor. Neden böyle olması gerektiği ve devrimin neden peşinen çoraklığa mahkum edildiği ise hâlâ Nauman'ın sırrı.

Devrim fikrini hiçbir sebep olmaksızın bir kalem derbesiyle yok ettikten sonra asla ümitsizlik içine düşmüyor, tam tersi, sevinçle ve inançla yükseliyor. Sonra işveren sendikalarının sadece ekonomik zorunluluğu tanıyan ve özgür iradeyi reddeden Marksistlere yenilmeyeceğini keşfediyor. Bizim sadece bu iradeyi tanımamız gerek, o zaman işveren sendikalarını halledebiliriz ve "yeni feodalizm"in "anlaşılmaz derecede büyük gücü" yenilmezliğini kaybeder.

Kitlelerin ayaklanması, bireyin -onun kişiliğinin- özgür iradesinin tanınması ile mümkün olur. Bunun kanıtını "pratik politika" göstermektedir.

Nauman şöyle der:

> "Marx özgür iradeye başvurulmasına pek aldırmazdı çünkü bütün olayların doğal zorunluluk ile meydana geldiğini düşünürdü. En azından teorisinde böyleydi. Eyleme teşvik eden bir birey olarak muhakkak güçlü bir iradeye sahipti. Bugün, sosyal demokrasinin düşünce payı ile, bu doğa felsefesinden, irade felsefesine ve sonuç olarak da sosyal demokrasinin temel felsefesine geri dönüş söz konusudur. Eduard Bernstein Kant'a saygıya çağırarak bu konuda en yalın konuşan olmuştur. Ekonomik hayattaki körü körüne yönetilen doğal tarihe olan inançtan, iradenin şeyleri dilediği gibi biçimlendirebileceği görüşüne yönelen bu eğilimi, sosyal demokrasiye eşlik eden anarşist ya da yarı anarşist harekette de görürüz. Bu irade fikrine geri dönüş yeni endüstriyel egemenliğin istikrarının bir sonucudur. Şu anlaşılmalıdır ki o kendi kendini devirmeyecektir fakat irade eylemleri ile ondan imtiyazlar elde edilebilir."

Bunu fark eden "kişiler" yalnız sosyalizme doğru aşamalı dönüşüm teorisine tapanlardır. Biz Marksistler bu bilgiye ihtiyaç duymayız. Tersine, revizyonistler ve onların anarşist ve nasyonal sosyal yardımcıları için bu harika bir keşiftir. Ama onlar her çiçekten bal almasını bilen arılardır ve bu yüzden de bu keşifte bile Marksist bakışın tamamen çökertildiğini görebilirler. Bu durum aynı şekilde onların liberal, nasyonal sosyal, anarşist ve yarı anarşist entelektüel kardeşleri için de geçerlidir. Onlar hep Marx'ın sadece "körü körüne yönetilen", "otomatik" ve ekonomik evrimi tanıdığından ve insan iradesi hakkında hiçbir şey bilmediğinden yakınırlar. Bu iradeyi yükseltmek de bizim asıl işimiz olmalıdır.

Sadece Nauman değil, Friedeberg de böyle söyler. Sosyal demokrasinin içinde Nauman ve Friedeberg arasında titreyen bütün unsurlar ve revizyonizmin teorisyeni Tugan Baranowsky de böyle söyler:

> "*Kapital*'in yazarı tarihsel ilerlemenin temel yanının önemine gereğinden fazla değer vermiş ve yaşayan insan kişiliğinin bu süreçteki muazzam yaratıcı rolünü anlayamamıştır." (*Der Moderne Sozialismus*, s.91)

Bütün bunlar açıkça gösteriyor ki sosyalizme doğru "aşamalı dönüşüm" teorisinin, yaşayan insan kişiliğinin bu süreçteki muazzam yaratıcı rolü ve onun özgür iradesiyle kapanacak büyük bir kusuru vardır. Fakat "aşamalı dönüşüm"ü de beraberinde getirecek bu özgür irade bunun gerçekten ortadan kaldırılması anlamına gelmektedir. Eğer Nauman haklıysa ve irade özgürse ve "şeyleri dilediği gibi şekillendirebiliyorsa", o halde ekonomik gelişmenin yönünü de "dilediği gibi şekillendirebilir." O zaman sosyalizme doğru bir dönüşüme dair garanti vermek imkansızdır. Dahası, herhangi bir tarihsel gelişme çizgisi belirlemek ve topluma dair bilimsel bilgi elde etmek de imkansızdır.

4. Bölüm

Ekonomik evrim ve irade

Revizyonistler, Marx'ın kendisinde çok daha büyük bir çelişkinin varlığı iddiasıyla bu sonuçlara varırlar. Onun bir düşünür olarak özgür irade gibi bir şeyi tanımayıp her şeyi, otomatik olarak devam eden kaçınılmaz ekonomik evrimden beklediğini, ancak devrimci bir savaşçı olarak ise en güçlü şekilde iradeleri geliştirmeyi ve proletaryanın takdirine hitap etmeyi amaçladığını iddia ederler. Birbiriyle uyum halindeki revizyonistler, anarşistler ve liberallere göre bu, teori ile pratik arasındaki uzlaşmaz çelişkinin suçlusunun Marx olduğunun kanıtıdır.

Gerçekte Marx böyle bir çelişkinin suçlusu değildir. Bu, onun eleştirilerinin karışıklığının bir ürünüdür -çaresi olmayan ve bu yüzden tekrar tekrar ortaya çıkan bir karışıklık. Bunun sebebi öncelikle iradeyi ve özgür iradeyi birbirinden ayırt etmemekte yatmaktadır. Marx, "insan kişiliğinin" toplumdaki "muazzam rolünü" ve iradenin önemini hiçbir zaman reddetmedi. O sadece iradenin özgürlüğünü reddetti ki bu çok başka bir şeydir. Bu daha önce çok kez açıklandığı için burada tekrar etmeye gerek yoktur.

Bu karışıklık ayrıca, ekonominin ve ekonomik gelişmenin anlamının dikkatle kavranmasında yatmaktadır. Bütün bu bilgili beyefendiler görünüşe göre bu evrimin, belli kesin yasalara göre ilerlediği için insan iradesi olmaksızın kendiliğinden ve otomatik olarak gerçekleştiğini düşünmektedirler. Onlara göre insan iradesi ekonominin *yanında* ve üzerinde

olan ayrı bir unsurdur. Güce ilave yapar ve ekonominin ürettiği şeylerin "tersini yaparak" ekonomiyi etkiler. Böyle bir görüş, ancak skolastik bir ekonomi algısına sahip olan, fikirlerini tamamen kitaplardan toplayan ve gerçek ekonominin işleyişi hakkında en ufak fikri olmayıp konuya yalnız entelektüel biçimde bakan zihinler için mümkündür. En azından burada proletarya onlardan üstündür ve Maurenbrecher ve Eisner'e rağmen, proletarya; ekonomik pratiğe yabancı olan kapitalist teorisyene ya da her teorik çıkara yabancı olan kapitalist pratik bireye ve ekonomiye dair algısı çok kâr yapmak için gerekli olandan daha fazla olmayanlara kıyasla bu süreci ve onun tarihi rolünü daha iyi anlama becerisine sahiptir.

Bütün ekonomi teorileri; her ekonomik olayı harekete geçirenin insan iradesi olduğu bilgisinden öteye gidemeyenler için birer zihin jimnastiği olur. Buradaki irade tabii ki ÖZGÜR, kendi kendine var olan bir irade *(Wollen an sich)* değil, ÖNCEDEN BELİRLENMİŞ *(bestimmtes)* bir iradedir. Son tahlilde bu, bütün ekonomilerin temelinde yatan ve yaşama hareket ve duyumsama bahşedildiği anda onunla birlikte ortaya çıkmış olan YAŞAMA İSTEĞİDİR. İradenin her ifadesinin kaynağı, son tahlilde, yaşama isteğinde aranmalıdır.

Bir organizmanın yaşama dürtüsünün *(Lebenswille)* bireysel olaylarda alabileceği biçim, o hayatın koşullarına bağlıdır. Burada koşul sözcüğü mümkün olan en geniş anlamında kullanılmış olup sadece hayatı sürdürebilme yollarını değil hayatın bütün tehlikelerini ve sınırlamalarını da kapsamaktadır. Yaşama iradesinin karakterini, eylemlerinin ve bunların sonuçlarının doğasını belirleyen, yaşamın koşullarıdır.

Bu bilgi, materyalist tarih anlayışının başlangıç noktasını oluşturur. Ama elbette daha az kompleks organizmalarda bu minvalde açıklanması gereken ilişkilerin basitliği; daha yüksek organizmalarda, çoğu ara elemanın salt yaşama isteği ile bunun çok çeşitli ifade biçimleri arasında gidip geldiği koşullara yer verir.

Bunu daha ileriye taşımaya kalkışmayacağım. Ama birkaç tavsiye verilebilir.

Bir organizmanın yaşam koşulları iki yönlü yapıya sahiptir. Bir yönünde sürekli olarak tekrar edilen ve nesiller boyu değişmeyen koşullar bu-

lunur. Böyle koşullar tarafından geliştirilen ve bu koşullara uyarlanan bir irade hem kalıtımsal gelenek hem de doğal seçilim tarafından güçlendirilir. Bu, kişinin her koşulda peşinden gittiği bir içgüdü, dürtü halini alır; öyle ki kişi, hayatını korumak ya da sürdürmek bir yana hayatına zarar verecek hatta belki ölümüne dahi sebep olacak olağanüstü koşullarda bile bu içgüdüsünün peşinden gidebilir.

Hayatın sürekli tekrarlanan bu koşullarının yanında, nadiren ya da değişik şekilde ortaya çıkan başka koşullar da vardır. Burada içgüdü kaybeder. Hayatın sürdürülebilmesi temel olarak organizmanın, belli bir durumu fark etmesini ya da kendini buna göre ayarlayabilmesini sağlayacak zekâya sahip olmasına bağlıdır. Bir hayvan türünün yaşam koşulları ne kadar hızlı değişiyorsa, zekâsı da o kadar gelişir. Bunun bir sebebi zeka organından çok daha fazlasının beklenmesidir, bir başka sebebi de daha zayıf zekâya sahip bireylerin daha çabuk saf dışı kalmalarıdır.

Son olarak insana gelecek olursak, zekâsı öyle hızlı gelişmiştir ki yapay organlar, silahlar ve aletler yapabilmiştir ve böylelikle belirli yaşam koşullarında kendini daha iyi gösterebilmiştir. Ancak aynı zamanda, sırası geldiğinde, kendini adapte etmesi gereken yeni koşullar da yaratır. Bu yüzden de görece yüksek zekânın bir sonucu olan teknik gelişim, zekânın daha da gelişmesi için bir dürtüye dönüşür.

Teknik gelişim de yaşama isteğinin bir sonucudur fakat bu isteğin önemli değişikliklerini de beraberinde taşır. Hayvanlar canlı oldukları için yaşamak isterler. Daha fazlasına gerek yoktur. Yeni silahların veya aletlerin yapımı eskisinden daha iyi yaşama gücünü de beraberinde getirir. Bugüne kadar olduğundan daha verimli beslenme, daha çok boş zaman, daha çok güvenlik ve son olarak yeni gereksinimlerin karşılanması olanağını sağlar. Teknik evrim yükseldikçe, YAŞAMA isteği de DAHA İYİ yaşama isteğine dönüşür.

Bu istek medeni insanın ayırt edici özelliğidir.

Teknik evrim insanın doğa ile olan ilişkisini değiştirmekle kalmaz, insanın insanla olan ilişkisini de değiştirir.

İnsan sosyal hayvanlardandır. Yaşamının koşulları izole olmayı değil, topluluklar oluşturmayı gerektirir. Yaşama isteği, bir topluluğun üyeleri

ile ve onlar için yaşama isteği olarak biçim değiştirir. Teknik gelişim, başka yaşam koşullarında, sosyal yaşamın ve işbirliğinin biçimini değiştirir. Bunu öncelikle, insana vücudundan ayrı organlar sunarak yapar. Doğal silahlar ve aletler, tırnaklar, dişler, boynuzlar ve benzerleri aynı doğaya, aynı yaşa ve cinsiyete sahip tüm bireylerin malıdır. Öte yandan yapay silah ve aletlerin hepsine tek bir birey sahip olabilir ve bunları başkalarından alıkoyabilir. Bu silah ve aletleri kontrol edenler bunlardan mahrum olanlardan daha farklı koşullarda yaşarlar. Yaşama isteğinin aldığı biçim her birinde değişik olan farklı sınıflar işte böyle ortaya çıkar.

Örneğin bir kapitalist kendi yaşam koşullarına göre kâr olmadan yaşayamaz. Onun yaşama isteği onu kâr yapmaya, daha iyi yaşama isteği ise daha çok kâr yapmaya yöneltir. Bu da yine onu sermayesini yükseltmeye zorlar. Eğer sermayesini devamlı olarak yükseltemezse, rekabetçi mücadele aynı şekilde ve hatta daha yoğun ölçüde onu yok olmakla tehdit eder. Sermayenin merkezileşmesi, katılımcının iradesi ve bilincinden bağımsız ilerleyen otomatik bir süreç değildir. Kapitalistin bu enerjik iradesi olmasa, zengin olması ve daha zayıf olan rakiplerini alanın dışına itmesi mümkün değildir. Onların bilincinin ve iradesinin dışında yatan şey, bu istek ve çabalarının sonucunda sosyalist üretim için gerekli koşulların sağlanacak olmasıdır. Kapitalistlerin asla istemediği sosyalist üretim için gerekli koşullar.... Ancak bu, insan iradesinin ve "yaratıcı kişiliğin devasa rolü"nün ekonomik sürecin dışında tutulduğu anlamına gelmez.

Kapitalistlere canlılık veren bu yaşama isteği işçilerde de bulunmaktadır. Fakat bu yaşama isteği onlarda, farklı yaşam koşullarına cevap verebilmek için farklı biçimlere bürünür. İşçiler için yaşama isteği, "kâr için mücadele" ile değil; iş gücünün satılması, işgücüne karşılık daha yüksek ücretler ve daha ucuza geçinebilmek ile ifade edilir. Sendikalar, kooperatifler ve iş güvencesi için hukuki düzenlemeler kaynağını buradan alır. Bunun da ardından ikinci bir eğilim olarak sermayenin merkezileşmesine eşlik etmek gelir ki buna sosyalizme doğru dönüşüm de denebilir. "-e doğru dönüşüm" sözünden alışıldık şekilde anlaşıldığı üzere burada dahi istemeyerek ve bilinçsiz şekilde ilerleyen bir süreç söz konusu değildir.

Sonuçta, toplumsal süreçle bağlantılı olarak yaşama sevincinin değer-

lendirilmesi gereken başka bir aşaması daha vardır. Bir bireyin ya da topluluğun yaşama sevinci, belli şartlar altında kendini başka bireylerin yaşama sevincine tabi olarak ifade edebilir. Yırtıcı hayvanlar ancak başka hayvanları yok ederek hayatta kalabilir. Onun yaşama isteği çoğu zaman, avına rakip olan ya da yiyecek kaynağını azaltan kendi türünden hayvanların da yiyeceğinden mahrum edilmesini gerektirir. Bu, başkalarının yok edilmesini değil, kas ya da soğukkanlılık gücünün üstünlüğünden dolayı onların iradelerinin boyun eğdirilmesini gerektirir.

Böyle çekişmeler insanlar arasında da gerçekleşir. Bireyler arasında, toplumlar arasında olduğundan daha az gerçekleşir. Av bölgeleri ve avlaklardan pazarlara ve sömürgelere uzanan hayatı kazanma yolları üzerinden ücret alırlar. Bu kavgalar daima, ya bir tarafın yok edilmesi ile ya da çoğunlukla iradesinin kırılması ya da boyun eğdirilmesi ile son bulur. Bu her seferinde sadece geçici bir olaydır. Ama, sürekli olarak bir insanın diğerinin iradesine boyun eğdirmesi buradan başlayarak gelişir ve bu da sonunda devamlı bir sömürü halini alır.

Sınıf karşıtlığı, iradelerin karşıtlığıdır. Kapitalistlerin yaşama isteğini, işçilerin iradesine boyun eğdirip bunu kendi çıkarına kullanmaya zorlayacak koşullar karşılar. Kapitalist kâr da kapitalistin varlığı da bu boyun eğdirme olmadan mümkün değildir. Öte yandan işçinin yaşama isteği ise onu kapitalistin yaşama isteğine karşı isyan etmeye zorlar. Sınıf mücadelesi böyle başlar.

Görüyoruz ki bütün ekonomik süreci harekete geçiren, iradedir. İrade, bu sürecin başlangıç noktasıdır ve süreç onsuz ifade edilemez. İrade ile ekonomik olayları birbirinden bağımsız iki unsur olarak görmek en büyük saçmalıktır. İnsanoğlunun toplumsal işbirlikçi ve rekabetçi işgücü biçimlerini kapsayan ekonomik süreci, bu işgücünün maddi nesneleri ile karıştırmak; ve insanların ham maddeleri ve aletleri kullanarak kendi düşüncelerine göre bazı nesneler elde etmeleri gibi, "yaratıcı kişilikler"in de "böylece" kendi özgür iradeleriyle kendi gereksinimlerini karşılayacak belli toplumsal ilişkiler oluşturmak için ekonomik süreçten faydalanmalarını hayal etmek, fetiş benzeri bir görüşün parçasıdır. İşçi hammadde ve aletlerin dışında durduğu ve bunların üzerinde olup on-

ları yönettiği için; ekonomik fetiş düşkünleri, insanın ekonomik sürecin dışında durduğunu ve kendi özgür iradesine göre sürecin üzerinde olup onu yönettiğini düşünürler.

Bundan daha gülünç bir yanlış anlama olamaz.

Ekonomik zorunluluk, iradenin yokluğu anlamına gelmez; canlıların yaşama isteğinin zorunluluğundan ve yaşam koşullarını değerlendirebilmek için buradan ortaya çıkan kaçınılmaz zorunluluktan doğar. Önceden belirlenmiş bir iradenin zorunluluğudur.

Ekonomik zorunluluğun bilinmesi iradenin zayıflaması anlamına gelirmiş ve generallerin ve başka güçlü iradeli kişilerin biyografileri ve irade özgürlüğü üzerine derslerle işçilerin iradesi canlandırılmalıymış... Gerçek bundan daha fazla saptırılamazdı. İnsanlar bir şeyin var olduğuna bir kez ikna olduğunda, o şey var olmalıdır ve onlar da bunu kullanabilir! Buna inanmıyorsanız; bir yandan Kant'ı işleyen, diğer yandan güçlü iradeli Hohenzollerns'e tapan profesörler ve burjuva aydınlarına bir göz atın ve bu yolla nasıl esnek bir iradeye sahip olabileceklerini izleyin.

Bütün ekonomik sürecin temeli olan yaşama isteği, işçiler arasında çok güçlü değilse ve bu istek öncelikle yapay olarak canlandırılmak zorundaysa zaten bütün mücadelemiz beyhudedir.

Bu hiçbir şekilde, insan iradesinin bilinçle bir ilişkisi olmadığı ve bilinç tarafından belirlenmediği anlamına gelmez. Yaşama isteğinin enerjisi elbette bilincimize bağlı değildir ama, bu isteğin herhangi bir durumda kendini nasıl ifade edeceğini ve bireyin hangi biçimde ne kadar enerji harcayacağını belirleyen bilinçtir. İçgüdünün yanı sıra bilincin de iradeyi yönettiğini ve bunun yöneltiliş şeklinin; bilincin, varoluş koşullarını nasıl ve ne derece tanıdığına bağlı olduğunu görmüş olduk. Zekâ bireye göre farklılık gösterdiğinden, aynı yaşam koşullarında aynı yaşama isteği üzerine farklı tepkiler verebilir. Bu fark, irade özgürlüğünü ortaya çıkarmış ve onun, bireyin irade biçimi sanki yaşamın koşullarına değil, kendi iradesine bağlıymış gibi görünmesini sağlamıştır.

Proletarya iradesi, irade özgürlüğüne ilişkin efsaneler ve spekülasyonlar üreterek değil, yalnız toplumsal ilişkilere daha geniş açıdan bakarak canlandırılabilir ve enerjisi, proletarya çıkarlarının ilerleyişi için en etkili

kanallara yalnız bu şekilde yönlendirilebilir.

Varlığını kabul etmemiz gereken yaşama isteği, her zaman başlangıç noktamız olmalıdır. Yaşama isteğinin her birey, sınıf, ulus vs. ile alacağı biçim ve kendini ifade etme yoğunluğu onların gerçek yaşam koşullarına dair bildiklerine bağlıdır. İki sınıfın birbirine karşıt iradeler geliştirdiği yerde çelişkili koşullar mevcuttur.

Bizim yalnız bu ikincisiyle ilgilenmemiz gerekir.

İradenin, çelişkinin ruhu şeklindeki ifadesini üç şey belirler: Birincisi savaşanların uğruna mücadele ettiği *menfaat*, ikincisi *güçlerinin bilincinde olmaları*, üçüncüsü *gerçek güçleri*.

Savaştaki menfaat ne kadar büyük olursa irade de o kadar kuvvetli olacak, savaşçılar ne kadar cüretli olursa bu menfaati sağlamak için o kadar istekle enerji harcayacaktır. Ancak bu, kişi elinin altındaki güçlerin ödülü kazanmaya yeterli olduğuna ikna olmuş ise geçerlidir. Bu zorunlu kendine güven eksikse ödül hep çekici görünebilir, yine de bir irade ortaya çıkaramayacak, yalnızca arzular ve özlemler uyandıracaktır ve bunlar ne kadar yoğun olsa da bir gerçekliği olmayacak ve pratik amaçlar hiçbir işe yaramayacaktır.

Güç duygusu, kendisine ve karşıtlarının güçlerine dair gerçek bilgiye dayanmadığı ve sadece yanılsamalara bağlı olduğu takdirde faydasız olmaktan da ötedir. İçinde güç duygusu barındırmayan güç ölüdür ve hiçbir irade uyandırmaz. Güç olmadan hissedilen güç duygusu ise belli şartlar altında, karşıtının iradesini zayıflatarak ya da ona boyun eğdirerek onu yok edebilecek eylemlere sevk edebilir. Ancak kalıcı sonuçlar gerçek güç olmadan elde edilemez. Gerçek güç olmadan yapılan, ancak başarısı, gerçek gücün olduğuna dair rakibin kandırılmasına bağlı olan girişimler er ya da geç başarısız olmaya mahkumdur ve beraberinde getireceği hayal kırıklığı başlangıçta getirdiği parlak başarılardan çok daha büyük olacaktır.

Bu son söylenenleri proletaryanın sınıf mücadelesine uyarlayacak olursak, işçi sınıfı için ve onlarla birlikte mücadele edenlerin işinin doğasının nasıl olması gerektiğini ve sosyal demokrasinin bunu nasıl etkilediğini görürüz. İlk ve en büyük görevimiz proletaryanın gücünü yükseltmek

olmalıdır. Doğaldır ki bunu sadece isteyerek yapamayız. Kapitalist toplumun belli bir döneminde proletaryanın gücü ekonomik koşullar tarafından belirlenir ve keyfi olarak yükseltilemez. Ancak, var olan gücünün etkisi, boşa harcanmasının önüne geçilerek yükseltilebilir. Doğanın bilinçsiz süreçleri, hedeflerimiz açısından bakıldığında son derece nafile görünür. Doğanın elbette ki bir amacı yoktur. İnsanın bilinçli aklı ona amaçlar sunar ve gücü boşa harcamadan ve mümkün olduğunca az enerji kullanarak bu amaçlara nasıl ulaşılacağını da gösterir.

Bu, proletaryanın sınıf mücadelesinde de geçerlidir. Şüphesiz o da katılımcılarının bilinçleri olmadan başlayarak ilerler. Onların bilinçli iradeleri sadece en yakın kişisel gereksinimlerini düşünmekten ibarettir. Mücadele edenler, bu ihtiyaçları karşılama çabasından başlayarak gelişen toplumsal dönüşümlerden habersizdir. Bu yüzden TOPLUMSAL bir süreç olarak sınıf mücadelesi uzun bir süre boyunca bilinçsizce işler. Böyle olunca, bütün bilinçsiz süreçlerde olduğu gibi bir boşa enerji kaybı söz konusu olur. Buna engel olmanın, proletaryanın gücünü artırmanın, işçilerin ortak bir hedefte birleşip büyük örgütler halinde biraraya gelmesinin, bütün şahsiyetlerin ve kısa süreli eylemlerin kalıcı sınıf çıkarlarına bağlı hale gelmesinin ve sonunda bu çıkarların kolektif toplumsal evrimin hizmetine konmasının tek yolu; eğilimleri ya da amaçları ile birlikte toplumsal sürecin FARKINA VARILMASIDIR.

Başka bir deyişle, proletaryanın geliştirebileceği gücü en yüksek derecesine çıkaran unsur teoridir. Teori bunu, ekonomik gelişmenin herhangi bir aşamasında ortaya çıkan güçleri en etkili şekilde kullanmayı işçilere öğreterek ve bu güçlerin boşa harcanmasını önleyerek yapar.

Teori, proletaryanın etkili gücünü artırmakla kalmaz, aynı zamanda bu gücün bilinçliliğini de artırır ki bu ikincisi en az ilki kadar zorunludur.

Anlıyoruz ki iradeyi belirleyen sadece bilinç değil, aynı zamanda gelenekler ve içgüdülerdir. Yıllar hatta yüzyıllar boyunca sürekli tekrarlanan ilişkiler, maddi temeli ortadan kalktıktan sonra da kullanımı devam eden gelenekler ve içgüdüler yaratır. Bir zamanlar hükmeden sınıf üstün gücünden dolayı zayıflayabilir ve onun sömürdüğü ve bir zamanlar zayıf olup sömüren sınıfın zulmüne izin veren bir sınıf da daha sonra güçlene-

bilir. Ancak gücün kalıtsal bilinci her iki tarafı da uzun süre etkileyebilir, ta ki egemen sınıfın bütün zayıflığını açığa çıkaracak bir güç testi, örneğin bir savaş ortaya çıkana kadar. O zaman ezilen sınıf birden gücünün farkına varacak ve bunu bir devrim izleyecektir.

Proletarya bu anlamda kendi esas zayıflık duygusundan ve kapitalistlerin yenilmezliği inancından etkilenmektedir.

Kapitalist üretim sistemi, proletarya kitlesinin asalak ve toplumsal anlamda işe yaramaz bir varoluşa terk edildiği bir dönemde doğdu. Onları hizmetine alan kapitalistler onların kurtarıcısı, "ekmek vereni" ya da bugün söylediğimiz biçimiyle ve kulağa daha iyi gelmemekle birlikte "işvereni" oldular. Yaşama istekleri onları kendilerini satmaya itti. Kapitaliste direnme ihtimali şöyle dursun, var olmak için başka seçenekleri yoktu.

Ancak yavaş yavaş ilişkiler değişti. İşçi, acınarak işe alınan belalı bir dilenciden, toplumun geçimini sağlayan işçi sınıfına dönüştü. Şirket ve tröstlerin ayan beyan ortaya koyduğu gibi, kapitalistin şahsiyeti ise aksine üretim sürecinde giderek daha da fuzulileşti. Ücret ilişkisi ekonomik zorunluluktan dolayı gitgide, devlet iktidarı tarafından sürdürülen güç ilişkisine dönüştü. Fakat proletarya ülkedeki ve ayrıca devletin güç dayanağı olan ordudaki en kalabalık sınıf haline geldi. Proletarya, Almanya veya İngiltere gibi çok gelişmiş sanayi ülkelerinde iktidarı ele geçirecek güce halihazırda sahiptir ve ekonomik koşulların el vermesi halinde, devlet iktidarını, mevcut kapitalist sanayiden toplumsal sanayiye geçmek için kullanabilecek durumdadır.

Proletaryanın eksikliği kendi gücünün bilincinde olmamasıdır. Sadece birkaç bölme bu bilince sahiptir. Büyük bir çoğunluğu için bu bir eksikliktir. Sosyal demokrasi bu bilinci geliştirmek için istediğini yapabilir. Burada yine teorik açıklamaları kullanır, ama yalnız bunları değil. Güç bilincinin gelişimi için her türlü teoriden daha etkili bir şey varsa o da gerçekliktir. Sosyal demokrasi, muhaliflerine karşı kazandığı zaferler sayesinde proletaryanın gücünü en açık şekilde gösterebilmekte ve güç duygusunu da böylelikle en etkili şekilde uyandırmaktadır. Bu başarılar da yine, proletaryanın en bilinçli şekilde örgütlenmiş bölümünün sahip olduğu maksimum gücü her an kullanabilmesini mümkün kılan bir teori-

nin rehberliği durumunda mümkündür.

Anglosakson ülkeler hariç her yerde işçilerin ekonomik faaliyetine başından beri sosyal demokrasi bilgisi yön vermiş ve yardım etmiştir.

Bu başarıların yanı sıra, proletaryanın gücünü ve güç duygusunu yükseltmede en çok payı olan, parlamento için ve parlamento içinde verilen başarılı savaşlardır. Yalnız, proletaryanın bazı bölmeleri için tanınan fiziksel avantajlar yoluyla değil, daha çok mülksüz, sindirilmiş ve ümitsiz halk kitlelerinin burada; egemen güçlere karşı cesurca savaşa giren, zafer üstüne zafer kazanan ve aslında bu mülksüz kitlelerin kendi ögrütlülüğünden başka bir şey olmayan bir gücün ortaya çıkışını görmesi ile mümkündür.

Bunda 1 Mayıs gösterilerinin, oyların savaşının ve oy için savaşın büyük rolü vardır. Bunlar proletaryaya çoğunlukla hiçbir kaydadeğer fiziksel avantaj sağlamamaktadır. Kazanımlar genelde hiç de feda edilenlerle orantılı değildir. Buna rağmen böylesi her zafer, proletaryanın etkili gücünde muazzam bir artış anlamına gelmektedir çünkü müthiş bir şekilde güç duygusu ve sınıf mücadelesi için irade enerjisi uyandırmaktadır.

Karşıtlarımızı bu güç duygusunun yükselişi kadar korkutan başka bir şey yoktur. Bilirler ki dev, kendi gücünün farkında olmadığı sürece tehlikesizdir. Bu güç duygusunu kontrol altında tutmak en çok önemsedikleri şeydir. Maddi ödünlerden bile, işçi sınıfının manevi zaferlerinden ettikleri kadar nefret etmezler çünkü manevi zaferler işçilerin kendine güvenini yükseltir. Bu yüzden fabrikaların otokratik yönetimini ve "kendi işini yürütme" hakkını muhafaza etmek için, maaş artışlarına karşı olduğundan daha sert mücadele ederler. Bu, 1 Mayıs'ın işçiler tarafından tatil olarak kutlanmasına duydukları acı husumeti açıklıyor ve ayrıca, evrensel ve eşit oy hakkı sosyal demokrasinin devamlı ve zaferle ilerleyişini halka açıkça gösterme olanağına dönüştüğü zamanlarda bunların da baskılanması çabalarına açıklık getiriyor. Onları böyle çabalara iten sosyal demokrat bir çoğunluk korkusu değildir, seçimlerde bundan korkmalarına gerek yoktur.

Asıl korkuları, sosyal demokratların seçimlerdeki devamlı zaferlerinin proletaryaya güç duygusu verecek olması ve proletaryanın, karşıtlarını

korkudan boyun eğdirecek olmasıdır, çünkü böylece devletin güçlerine el koyulmasının ve hükümetteki güçler ilişkisinin dönüşümünün önüne geçilemeyecektir.

Sonuç olarak bir sonraki büyük seçim zaferimizin ardından Reichstag seçimlerinde mevcut oy hakkı yasasına bir saldırı gelebileceği için - bu saldırının başarılı olacağını asla söylemiyorum - hazırlıklı olmalıyız.

Şüphesiz, partimizin kayda geçen zaferleri olduğu gibi yenilgileri de bulunmaktadır. Ancak, dünyanın tüm uluslarındaki son iki nesil boyunca, yerel ve geçici kısıtlamalardan sıyrılıp ilgimizi, hareketi bir bütün olarak izlemeye yönlendirdiğimiz ölçüde bu yenilgilerin cesaret kırıcı etkisi azalmaktadır. Bütün proletaryanın çok ağır bireysel yenilgilere rağmen sürekli ve hızlı ilerleyişi o zaman öyle dilden dile dolaşır ki nihai zafere olan inancımızı hiçbir şey yıkamaz.

Ne var ki, bireysel savaşlarımızı bütün toplumsal evrimle ne kadar ilişkilendirirsek, işçi sınıfının ve böylelikle tüm çabalarımızın nihai amacı olarak insanlığın bütün sınıf egemenliklerden kurtulması hedefimizi de o kadar açık ve güçlü bir şekilde önümüze koyarız; ikincil görevlerimiz o kadar önemsenir ve yüceltilir; proletarya tarafındaki yaşama isteği de kendisini o kadar sürekli ve etkileyici bir biçimde ifade edecektir; savaşın ödülünün büyüklüğü de bu isteği mümkün olan en büyük devrimci tutkuya o denli teşvik edecektir ki bu, anlamsız bir galeyanın değil, açık ve kesin bilginin ürünüdür.

Bunlar sosyal demokrasinin, bugüne dek işçi sınıfında irade uyandırma yöntemleridir ve öyle fevkalade sonuçları olmuştur ki bu yöntemleri herhangi biri ile değiştirmek için en ufak bir sebep bulunmamaktadır.

5. Bölüm

Her koşulda legalist de değiliz, devrimci de...

Biz Marksistler bir yandan iradeyi siyasetin dışında tutmakla ve böylece siyaseti otomatik bir sürece indirgemekle suçlanıyoruz. Diğer yandan aynı eleştirmenler tam tersini iddia ediyorlar. İstediklerimizin, gerçekliğe dair bildiklerimizi fazlasıyla aştığını iddia ediyorlar. Diyorlar ki gerçekler herhangi bir devrimin imkânsızlığını bize öğretmeliymiş ama biz salt duygusal bir bağnazlığa kapılıp adeta sarhoş olurcasına devrim fikrine yapışıyormuşuz. Ve iddia ettiklerine göre mevcut yasal zeminde çok daha hızlı ilerleyebileceğimiz halde biz ne pahasına olursa olsun siyasi bir devrim arayışındaymışız.

(...)*

Bu devrim mevzusunu Aralık 1893'te *Neue Zeit*'ta tartışmıştım ve şimdi orada söylenenlerin bir bölümünü aynen aktaracağım.

Bizler devrimcileriz ve bu, buhar makinesinin devrimciliği ile aynı anlamı taşımaz. Uğruna çaba harcadığımız toplumsal dönüşüm, yalnız siyasi devrim yoluyla, savaşan proletaryanın siyasi iktidarı ele geçirmesi ile elde edilebilir. Sosyalizmin gerçekleştirilebileceği tek devlet şekli

* 1909 yılında A. M. Simons tarafından Almancadan İngilizceye yapılan çeviride, dönemin Alman yerel siyaseti ile ilgili Kautsky'nin bazı argümanları İngilizce dilindeki okurların ilgisini çekmeyeceği gerekçesiyle metnin dışında bırakılmıştır. (y.n.)

cumhuriyettir ve o da tümüyle demokratik olmalıdır.

Sosyal demokrat parti devrimci bir partidir ama devrimi yaratan bir parti değildir. Biliyoruz ki, hedefimize sadece devrim yoluyla ulaşabiliriz. Ancak şunu da biliyoruz ki, bizim bu devrimi yapacak gücümüz, karşıtlarımızın bunu engelleyecek gücünden daha az değildir. Bir devrime önayak olmak ya da onun yolunu hazırlamak bizim işimizin bir parçası değildir. Ve devrim tarafımızdan keyfi olarak yaratılamayacağı için onun ne zaman, ne koşullarda ve ne biçimlerde gerçekleşeceği hakkında hiçbir söz söyleyemeyiz. Biliyoruz ki, burjuvazi ile proletarya arasındaki sınıf mücadelesi, proletarya siyasi iktidara tamamen sahip olana ve bunu sosyalist toplumu kurmak için kullanana dek sona ermeyecektir. Biliyoruz ki, bu sınıf mücadelesi hem kapsamlı hem de yoğun bir biçimde devam etmelidir. Biliyoruz ki, proletarya sayıca büyümeye, manevi ve ekonomik güç kazanmaya devam etmelidir ve o zaman onun zaferi ve kapitalizmin yıkılması kaçınılmazdır. Fakat toplumsal savaşta son darbenin ne zaman ve nasıl indirileceğine dair ancak en belirsiz varsayımlarda bulunabiliriz. Bunların hiçbiri yeni değil.

Toplumsal savaşın nihai çatışmalarına dair hiçbir şey bilmediğimizden; bunların kanlı ya da kansız olacağını, fiziksel gücün belirleyici bir rolü olup olmayacağını ya da bunların sadece ekonomik, hukuki ve ahlaki baskı yoluyla mı yapılacağını açıkçası söyleyemeyiz.

Fakat şunu rahatça söyleyebiliriz ki, çok büyük ihtimalle, proletaryanın devrimci savaşlarındaki askeri güç anlamına gelen fiziksel yöntemlerin kullanımı, burjuvazinin devrimci mücadelesiyle kıyaslandığında, son saydığımız yönteme nazaran daha az gerçekleşecektir.

Yaklaşmakta olan devrimci savaşta daha az sıklıkla askeri yöntemlere başvurulmasının bir sebebi; sıklıkla vurgulandığı gibi, mevcut daimi orduların elindeki silahların sivillerin sahip olduğu silahlardan kat kat üstün ve dolayısıyla sivillerin direnişinin en başından itibaren başarısızlığa mahkûm oluşu gerçeğinde aranmalıdır.

Öte yandan, bugünün devrimci bölmeleri ekonomik, siyasi ve manevi direniş için, on sekizinci yüzyılın devrimcilerine göre daha iyi silahlara sahiptir. Rusya bu kuralda tek istisnadır.

Örgütlenme ve basın özgürlüğü ile evrensel oy hakkı (bazı şartlar altında evrensel askerlik görevi), modern ulusların proletaryalarının eline silahlar vermekle kalmaz, ki bu onlara burjuvazinin devrimci savaşımını veren sınıflar karşısında avantaj sağlar; bu kurumlar çeşitli partilerin ve sınıfların göreli gücüne ve onlara hayat veren güce ışık tutar. Bu ışık mutlakıyet zamanında tümüyle eksikti.

Devrimci sınıflar gibi egemen sınıflar da o zamanlar karanlıkta el yordamıyla aranıyorlardı. Her türlü muhalefet yolu tıkandığı için ne hükümet ne de devrimciler güçlerine dair bir fikir edinebildiler. Her parti, muhalifine karşı kullanmadığı sürece kendi gücünü abartma tehlikesi ile karşı karşıyaydı. Diğer taraftan, en ufak bir yenilgide kendi gücünü küçümseme eğilimi gösteriyordu.

Bu, burjuva devrimleri süresince sayısız ayaklanmanın neden tek bir darbeyle bastırıldığını, sayısız hükümetin neden tek bir vuruşla devrildiğini ve bir devrimin neden genellikle bir karşıdevrimin ardından gerçekleştiğini açıklayan temel sebeplerden biridir. Bugün demokratik kurumlara sahip ülkelerde durum tamamen farklıdır. Bu kurumlar toplumsal emniyet supapları olarak adlandırılıyor. Eğer bu ifade ile proletaryanın demokrasilerde devrimci olmaktan çıkması, öfkesi ve acılarının genel bir ifadesi ile tatmin olması ve siyasi ve toplumsal devrimden feragat etmesi kastediliyorsa, bu ifade yanlıştır. Demokrasi kapitalist toplumun sınıf karşıtlıklarını ortadan kaldıramaz. Bu karşıtlıkların nihai sonucundan yani mevcut toplumun alaşağı edilmesinden de kaçınamaz. Bir şey yapabilir. Devrimi durduramaz ancak, olgunlaşmamış ve ümitsiz pek çok devrim girişimini engelleyebilir ve pek çok devrimci ayaklanmayı gereksiz kılabilir. Farklı partilerin ve sınıfların göreli gücüne dair açıklık getirir. Bunların karşıtlıklarını ortadan kaldırmaz ve nihai amaçlarını ertelemez fakat, yükselen sınıfı henüz yeterli gücü olmadığı halde zaman zaman bazı görevleri yerine getirmeye girişmekten alıkoymaya ve yönetici sınıfı da artık sürdürmeye gücünün yetmediği ayrıcalıkları reddetmekten alıkoymaya yarar. Gelişmenin yönü böylece değişmez ama gidişatı istikrarlı ve barışçıl hale gelir.

Bazı demokratik kurumları olan uluslardaki proletaryanın ilerleyişi,

burjuvazinin kendi devrimi zamanında olduğu gibi vurucu zaferlerle belirlenmez, ancak büyük yenilgiler de yaşamaz. 60'larda modern sosyal demokrat işçi hareketi ortaya çıktığından beri Avrupa proletaryası tek ama büyük bir yenilgi yaşadı: 1871 Komünü. O zamanlar Fransa, demokratik kurumlarını halkından esirgeyen Alman imparatorluğunun zaferlerinden mustaripken, Fransız proletaryası ise sınıf bilincine varmış ve ayaklanmak zorunda kalmıştı.

Demokratik-proletaryan mücadele yöntemi burjuvazinin devrimci dönemine göre daha tekdüze görünebilir. Kesinlikle daha az dramatik ve daha az çarpıcıdır ama çok daha az özveri gerektirir. Bu, gerçekten mücadele etmek zorunda olanları değil ama, sosyalizme ilginç bir spor olduğu için yönelen ve ilginç şeyler arayan zeki edebi şahsiyetleri biraz hayal kırıklığına uğratabilir.[2]

Sınıf mücadelesini yürütmede bu askeri olmayan önlemlerle sınırlı sözde barışçı yöntemlerin (parlamentarizm, grevler, gösteriler, basın ve baskı oluşturmak için benzer yöntemlerin) herhangi bir ülkede sürdürülme şansı vardır. Kurumlar ne kadar demokratikse, insanların siyasi ve ekonomik kavrayışı ve iradesi de o kadar iyi olur.

Aynı durumla karşılaşan iki rakip arasında kendini diğerinden üstün görenin serinkanlılığını muhafaza etmesi daha muhtemeldir. Kendi becerisine güveni olmayan kişi ise aksine hemen heyecanlanır ve kontrolünü kaybeder.

Her uygar ülkede bütün sınıfların içinde kendine ve davasına en çok güvenen sadece proletaryadır. Bu amaç için herhangi bir ilüzyon üretmesine de gerek yoktur. Önceki neslin nasıl her yerde kesintisiz bir şekilde ilerlediğini anlamak için yalnızca onların tarihini incelemesi yeterlidir. Zaferinin kaçınılmaz olduğuna ikna olması için tek yapması gereken ev-

2 "On sekizinci yüzyıldaki gibi kapitalist devrimler, hızla bir zaferden diğerine koşturuyor, bunların dramatik etkileri zirve üstüne zirve yapıyor, herkes ve her şey en parlak görkemiyle görünüyor, kendinden geçme hali her günkü ruh hali oluyor fakat bu kısa sürüyor, hemen doruk noktasına ulaşıyor ve toplum için uzun bir "akşamdan kalmalık" söz konusu oluyor. Bunlar, fırtına ve stres döneminin sonuçları kasıtlı olarak sahiplenilmeden önce gerçekleşiyor. Proletarya devrimleri ise tam tersine sürekli olarak kendilerini eleştiriyor vs." (Marx, *On sekiz Brumaire*) Marx 1852'de burjuva ve proletarya devrimlerini karşılaştırırken doğal olarak demokratik kurumların etkisini dikkate almamıştı.

rim sürecinin izini mevcut toplumda aramaktır. Dolayısıyla bunun en çok gelişmiş olduğu ülkelerde proletaryanın kolayca pusulayı şaşırıp kontrolünü yitirmesi ve maceracı bir politikaya girişmesi beklenmemelidir. Bu tehlike, kültürün eş zamanlı yüksekliği, işçi sınıfının içgörüsü ve devletin demokratik gelişimi ile paralel olarak azalmıştır.

Öte yandan, aynı güvenceyi egemen sınıf için veremeyiz. Egemen sınıf günden güne zayıfladığını, bu yüzden de gitgide daha gergin ve huzursuz ve nihayetinde kararsız hale geldiğini anlamakta ve hissetmektedir. Alenen, kendisini hırsla düşmanının üstüne atmasına sebep olacak çaresiz bir hiddet krizine kapılmaya meyilli bir ruh haline gitgide yaklaşmaktadır ve bütün toplumsal gövdede açabileceği yaralara ve sebep olabileceği onmaz felaketlere aldırmadan boş bir zafer ümidi içine girmektedir.

Siyasi durumu gösteriyor ki proletaryanın, mümkün olduğu sürece yalnız katı bir şekilde "yasal" olan yöntemlerle ilerlemeyi denemeye gücü yetmektedir. Bu barışçıl ilerleme çabalarının engellenmesi tehlikesi, esasen tam da egemen sınıfın bu gergin tavrında yatmaktadır.

Egemen sınıfın devlet görevlileri, sadece egemen sınıfın kendisini değil, halkın bütün büyük kaygısız kitlelerini sosyal demokrasiye karşı harekete geçirecek çılgınca bir eylemin yapılmasını her şeyden çok isterler ve bunu, sosyal demokrasi yenilmeyecek kadar çok güçlenmeden önce isterler. Böyle bir durum sadece, işçi sınıfının zaferini en azından birkaç yıl erteleme umudunu verecektir. Şüphesiz, onlar her şeyi bu oyuna bağlamaktalar. Eğer başarılı olmazsa ve proletarya izleyen öfke eyleminde alaşağı edilemezse, kapitalist sınıfın çöküşü hızlanacak ve sosyalizmin zaferi çok daha fazla yaklaşacaktır. Ancak egemen sınıfın politikacıları, her şeyi bir zar atışıyla riske atmaya hazır oldukları bir duruma geldiler. Devrim korkusuna katlanmaktansa şanslarını bir içsavaşta denemeliler.

Diğer taraftan sosyal demokrasinin hem bu çaresizlik politikasını taklit etmek için bir sebebi yoktur hem de proletarya bu öfkeli güruhu derhal bozguna uğratıp dizginleyecek denli güçlenene dek elinden gelen her şekilde böyle çılgınca ayaklanmaları, her ne kadar kaçınılmaz görünseler de, ertelemeye çalışmalıdır; böylelikle bu ani kriz onun sonu olacaktır ve getireceği yıkım ve mal olacağı fedakârlık mümkün olduğunca küçük

olacaktır.

Bundan dolayı sosyal demokrasi egemen sınıfın amaçsız provokasyonlarından kaçınmalı, hatta aktif bir şekilde bunlara karşı çıkmalıdır, zira bunlar devlet yetkililerine, sosyalistlere karşı delice bir öfke uyandırma fırsatını verebilecektir. Devrimlerin yapılamayacağını söylediğimizde, bir devrimi körüklemenin aptalca, hatta zararlı olduğunu da sözlerimize eklediğimizde ve bu sözlere uygun davrandığımızda bunu kapitalist siyasetçilerin çıkarına değil, mücadele eden proletaryanın çıkarına yapmış oluyoruz. Bu taktiklerin aynıları bütün ülkelerin sosyal demokrat partileri tarafından kullanılmaktadır. Bu yüzden, egemen sınıf politikacıları hâlâ istediklerini başaramadılar.

Sosyal demokrasinin şimdiye kadarki siyasi etkisi göre küçük de olsa, yine de çoğu modern ülkede kapitalist siyasetçilerin istedikleri gibi alt edemeyecekleri kadar büyüktür. Küçük önlemler ve cezalar onların işine yaramaz; bunlara maruz kalanlar korkmak ve kavgadan yılmak bir yana, yalnızca hırçınlaşır. Proletaryayı silahsızlandırmak amacıyla böyle adaletsiz önlemler almaya yönelik her girişim içsavaş tehlikesini de beraberinde getirir ve bir içsavaşın, sonucu ne olursa olsun korkunç bir felaket getireceği şüphesizdir. İleriyi biraz olsun görebilen herkes bunu bilir.

Kapitalist politikacılar sosyal demokrasiyi kendilerinin de muhtemelen henüz güçlerinin yetmeyeceği bir güç testine sokmak için ne kadar heveslilerse de, kapitalist iş adamları kendilerini kolayca mahvedebilecek bir deneyin içine girmeyi hiç de istememektedir. Ve elbette kendi kararlarını koruyabildikleri ve az önce sözünü ettiğimiz çılgınca ve hiddetli bir saldırıyla sürüklenmedikleri sürece böyle bir şeyin çağrısını yapmayacaklardır.

Proletaryanın çıkarının bugün daha önce hiç olmadığı kadar gerektirdiği şey, egemen sınıfı amaçsız bir şiddet politikasına kışkırtacak her şeyden kaçınmaktır. Sosyal demokrasi kendini bu duruma göre yönetmektedir.

Ne var ki, kendini proletarya ve toplumsal devrimci olarak tanımlayan ve sosyalist partiye karşı savaşmanın yanı sıra şiddet politikasını kışkırtmayı tercihen görev edinen bir fraksiyon da bulunmaktadır. Egemen sı-

nıfın devlet görevlilerinin tam da istediği ve proletaryanın zaferle ilerleyişini tek başına frenlemeye yeterli olan şey, bu fraksiyonun esas işi haline getirilmiştir, böylece onlara Puttkamer'in ve destekçilerinin özel lütfunu kazandıracaktır. Bu fraksiyonun yanındakiler kapitalisti ZAYIFLATMAYI değil, ÖFKELENDİRMEYİ amaçlamaktadır.

Paris Komünü yenilgisi, daha önce de bahsedildiği gibi, proletaryanın son büyük yenilgisiydi. O zamandan beri proletarya çoğu ülkede ileri doğru istikrarla yürüdü. Bunun sebebi az önce sözünü ettiğimiz taktiklerin kabulüdür. Ve eğer bu ilerleme bazen arzu ettiğimizden daha yavaş sürmüşse bu, daha önceki devrimci hareketlere göre daha kesin olmuştur.

Proletarya hareketinin 1871'den beri yaşadığı aksaklıklara birkaç örnek verilebilir. Her örnekte aksaklıkların sebebi, bireylerin bizim "anarşist" olarak tanımlayacağımız türden yöntemlere karışması olmuştur, çünkü bunlar günümüz anarşistlerinin büyük çoğunluğu tarafından "gerçeğin propagandası" olarak vaaz edilen taktiklere tekabül etmektedir.

"Enternasyonal"de anarşistlerin ve 1873'te İspanya'daki ayaklanmanın maruz bıraktığı kötülüklerle ilgili olarak ancak geçici bir gönderme yapabiliriz. Bu ayaklanmalardan beş yıl sonra, Hodel ve Nobiling'in saldırıları ile alevlenen ünlü galeyan olayı meydana geldi. Bunlar olmadan Bismarck'ın antisosyalist kanunlarını uygulaması neredeyse imkansızdı. Bu, ilk yılları esnasında olduğu için elbette çok dikkatli bir şekilde yönetilmedi. Alman proletaryasının bazı korkunç fedakârlıkları engellenebilirdi ve zaferle ilerleyişine bir an olsun ket vurulmazdı.

İşçi hareketi bir diğer aksaklığı, 1884'te Avusturya'da Kammerer, Stellmacher ve destekçilerinin üçkâğıtçılığı ve acımasızlığı sonucunda yaşadı. Orada güçlü bir şekilde büyüyen sosyalist hareket, biraz olsun direniş gösteremeden tek bir darbeyle alaşağı edildi. Onu ezense otoriteler değil, sözde anarşistlerin eylemlerinden sosyalistleri sorumlu tutan insanların genel galeyanı oldu.

Başka bir aksaklık 1886'da Amerika'da yaşandı. İşçi hareketi hızla büyüyordu ve büyük güç kazanmıştı. Hareket öyle dev adımlarla ilerliyordu ki, pek çok gözlemci bunun kısa sürede Avrupa'daki hareketi geride

bırakabileceğini ve dünya emek hareketinin zirvesine yerleşebileceğini düşünüyordu. 1886 ilkbaharında sendikaların sekiz saatlik iş gününü korumak için gösterdiği uyumlu çaba muazzamdı. Emek örgütleri dağ gibi büyüyordu. Grevlerin ardı arkası kesilmiyordu. En ümit verici beklentiler gerçekleşti ve her zaman en önde ve en aktif olan sosyalistler hareketin önderliğini almaya başladı.

4 Mayıs 1886'da Şikago'da meydana gelen ünlü bomba olayı *(Haymarket olayı)*, işçilerle polis arasında yaşanan sayısız çatışmadan biri sırasında yaşandı. Bu olayın gerçek sorumlusunun kim olduğunu bugün dahi kimse bilmemektedir. 11 Kasım 1887'de idam edilen anarşistler ve onların uzun süreli hapis cezalarına mahkûm edilen arkadaşları, yargı kararı olan bir cinayetin kurbanları oldular. Ama gerçek, anarşistlerce uzun süre vaaz edilen taktiklere karşılık vermişti. Amerika'nın bütün burjuvazisinin öfkesini açığa çıkarmış, işçilerin kafasını karıştırmış, halkın anarşistlerden pek de ayırt edemediği ve çoğunlukla ayırt etmeyi de istemediği sosyal demokrasinin güvenilirliği kırılmıştı.

Sekiz saatlik iş günü için verilen mücadele, işçilerin yenilgisiyle son buldu. Emek hareketi çöktü ve sosyal demokrasi değersizleşti. Birkaç yıl öncesine kadar Birleşik Devletler'de bir daha yükselişe geçmedi.

İşçi hareketinin son yirmi yıl boyunca aldığı en büyük yaralar, ya anarşistlerin doğrudan sorumlusu olduğu ya da onların vaaz ettiği taktiklerle uyumlu olarak yapılan eylemlerin sonucunda meydana geldi. Almanya'nın antisosyalist kanunları, Avusturya'daki istisnai koşullar ve Şikago'daki hukuki cinayet, sonuçlarıyla birlikte hep mümkün hale getirildi.

Anarşinin kitleleri tekrar elinde tutabilme olasılığı bugün her zamankinden zayıftır.

İnsanlara anarşiyi kabul ettiren iki önemli sebep içgörü eksikliği ile birlikte ümitsizlik ve özellikle en ufak ilerlemeyi dahi siyasi eylemlere başvurarak sağlamanın bariz imkânsızlığıdır.

80'lerin ilk yarısı boyunca, Avusturya ve Birleşik Devletler'deki işçilerin anarşist sözlerle esir alındığı zamanlarda, her iki ülke de emek hareketinde, her ne kadar tamamen lidersiz bir hareket olsa da, kayda değer

ilerleme gösterdi. Emek taburları bilgi, deneyim ve memurlar olmaksızın neredeyse tamamen eğitimsiz askerlerden oluşuyordu. Sermayenin siyasi egemenliğinin siyasi yöntemlerle alaşağı edilmesinin aleni imkansızlığı işte bu durumdan doğdu. Avusturya'nın işçileri oy kullanma hakkına sahip değildi ve bunu makul bir zamanda legal yollarla elde edebileceklerine dair pek ümitleri yoktu. Amerika'da ise siyasi çürüme işçilerin bütün hevesini kırmıştı.

Bu iki ülkenin dışındaki ülkelerde bile 80'ler boyunca bir karamsarlık dalgası vardı. O zamandan sonra her yerde iyi anlamda değişim yaşandı. Yine de Avusturya'da anarşinin yükselişini doğrulayan başka bir durum yaşanıyordu ve kitlelerin sosyal demokrasiye güveni neredeyse yok edilmişti. Alman proletaryasının siyasi ve ekonomik silahları, yani örgüt ve basın antisosyalist kanunlarla yok edilince, Avusturya'da henüz yükselişe geçen anarşistler durumdan faydalanarak geçici olarak aptalca davrandığı düşünülen partiyi, silahlarını atmak ve devrimci ilkelerinden vazgeçmekle suçladılar. Alman yoldaşlarını savunan Avusturyalı sosyal demokratlar, çoğu Avusturyalı işçinin gözünde Alman yoldaşlarına eski itibarını kazandıramamakla kalmadılar, kendilerine olan güvene de zarar verdiler. Bir hükümet yetkilisi olan Lamezan doğal olarak çok sevdiği anarşistlere yardım etti ve alaycı bir şekilde sosyal demokratların yalnız "robdöşambrları üzerlerindeyken devrimci" olduklarını söyledi.

Anarşistler bugün dahi pek çok etkinliklerini sosyal demokratların yalnız "üzerlerinde robdöşambr varken devrimci" olduklarını göstermeye adamaktadır.

Bugüne dek çok az başarılı oldular. Ancak bir anarşist hareketin Almanya'da tutunacak zemin bulması; "bağımsızlar"ın ajitasyonundan dolayı değil, ya egemen sınıfın işçilerin bütün umudunu yok edecek ve onları aşırı önyargılı bir yaklaşıma itecek bir eylemi ile ya da kendi aramızdaki ve bizim devrimci tutumumuzu terk ettiğimizi düşündürecek olaylarla mümkün olurdu. Biz ne kadar "ılımlı" olursak, anarşistlerin değirmenine o kadar çok su taşırız ve böylelikle medeni mücadele biçimlerinin yerine en vahşi savaş biçimlerini koyacak bir harekete yardım etmiş oluruz. Diyebiliriz ki bugün işçilerin sözünü ettiğimiz "barışçıl" mücade-

le yöntemlerinden kendi isteğiyle vazgeçmesine sebep olabilecek bir güç var ki o da partimizin devrimci karakterine olan güven kaybıdır. Barışçıl evrimin gidişatını ancak aşırı yumuşak başlı davranarak tehlikeye atabiliriz.

Politikamızdaki herhangi bir tereddüdün ardından hangi talihsizliklerin geleceğini burada anlatmaya gerek yok.

Bu durumda, mülk sahibi sınıfların muhalefeti azalmayacak ve güvenilir arkadaşlar kazanılamayacaktır. Bu, kendi saflarımızda karışıklık yaratacak ve aldırışsız olanı daha da aldırışsız hale getirecek, coşkulu olanı ise sakinleştirip uzaklaştıracaktır.

Başarımıza doğru götüren en büyük güç devrimci coşkudur. Buna gelecekte her zamankinden çok ihtiyacımız olacak çünkü en büyük zorluklar geçmişte değil, önümüzde duruyor. Bu gücü hafifletme eğiliminde olan tüm bu unsurlar için ise yapacak bir şey yok.

Mevcut durum, bizim gerçekte olduğumuzdan daha "ılımlı" görüneceğimiz tehlikesini getirmektedir. Biz daha güçlü oldukça, daha pratik görevler zorunlu olarak öne çıkıyor, ajitasyonumuzu gündelik sanayi işçisinin çemberinden daha öteye genişletmemiz gerekiyor, işe yaramaz provokasyonlara ve tamtakır tehditlere karşı da o denli tetikte olmamız gerekiyor. Geleceği gözden kaçırmadan bugünün hakkını verirken, proletaryan bakış açısını elden bırakmadan çiftçilerin ve küçük kapitalistlerin haletiruhiyesini anlamaya çalışırken, olası bütün provokasyonlardan kaçınırken ve var olan bütün toplumsal kurumlara karşı uzlaşmaz bir savaş yürüten mücadeleci bir parti olduğumuz bilincini daima korurken doğru dengeyi tutturabilmek çok güçtür.

Yukarıdaki paragraflar 1893'te yazıldı. İçeriğinde, sonrasında gerçekleşen bir kehanet bulunmaktadır. 1893'te korktuğum şey birkaç yıl sonra ortaya çıktı. Fransa'da, partimizin üyelerinin bir bölümü geçici olarak bir hükümet partisi oldu. Kitleler de sosyal demokratların devrimci ilkelerinden vazgeçtiği izlenimini edindi ve partiye güvenlerini kaybettiler. Azımsanmayacak bir bölümü anarşizmin son çeşidi olan sendikalizmden etkilendi. Sendikalizmin, tıpkı eski anarşizm gibi, propagandasını yaptığı şey; burjuvazinin korkması için işçilerin boş yere güçlendirilmesindense

onlarda öfke uyandırarak mevcut koşullarda gücünün yetmeyeceği zamansız ve olgunlaşmamış güç denemelerine proletaryayı kışkırtmaktır.

Fransız sosyalistlerin içinde bu eğilime kararlı bir şekilde karşı çıkan, yalnızca devrimci Marksistler oldu. Sendikalizme ve iktidar yanlılığına karşı aynı gayretle savaşıyorlar çünkü ikisini de eşit oranda zararlı görüyorlar.

Devrimci Marksistler hâlâ, Engels'in ve benim az önce alıntılar yapılan 1892-1895 tarihli makalelerde geliştirdiğimiz bakış açısına sahiptir.

Bizler her koşulda legalist de değiliz, devrimci de... İstediklerimize uygun tarihsel durumlar yaratamayacağımızın ve taktiklerimizin bu durumlara uyum sağlaması gerektiğinin farkındayız.

90'ların başında, o zamanın hükümet kurumlarına bakarak o durumda proletaryayı en iyi geliştirecek şeyin, proletarya örgütlerinin ve proletarya sınıf mücadelesinin daha fazla barışçıl ilerlemesi olacağını fark etmiştim. Bugünkü duruma dair gözlemime dayanarak, 90'ların başındaki durumun esasen değiştiği; hükümet kurumları ve iktidar uğruna savaşma dönemine girdiğimize inanmamamız için bir sebep olmadığı; çeşitli koşullar altında bu savaşların ve kader değişikliklerinin bir on yıl kadar sürebileceği; bu savaşların biçimi ve süresinin şimdiden öngörülemeyeceği fakat Batı Avrupa'da tamamen bir egemenlik getirmese de büyük olasılıkla görece kısa bir sürede proletarya lehine önemli değişiklikler getireceği gibi sonuçlar çıkardığımda kimse beni devrim ya da radikalizm sarhoşu olmakla suçlayamaz. Bu görüşlerin sebepleri sonraki bölümlerde açıklanacaktır.

6. Bölüm

Devrimci unsurların gelişmesi

Bazı insanlar onları kötü kâhinler olarak göstermek istese de, Marksistlerin kesinlikle böyle görünmediklerini anlamış bulunuyoruz. Şüphesiz, çoğu belli BİR noktada yanıldı, örneğin proletarya lehine önemli bir siyasi iktidar değişikliğini beraberinde getirecek büyük bir devrimci mücadelenin tarihini belirlerken.

Uzun süredir beklenen siyasi durgunluk yasağının kırılacağı zamanın şimdi artık yaklaştığını ve taze ve neşeli savaş hayatının ve siyasi iktidara giden yolda zaferle ilerleyeceğimizi tahmin etmemize sebep olan şey nedir?

Marx'ın yazdığı, daha önce de sözü geçen *Fransa'da Sınıf Mücadeleleri*'nin giriş bölümünde Engels, mevcut koşullar altında büyük bir devrimci mücadelenin ancak ne istediğini bilen büyük kitleler tarafından yürütülebileceğini gerektiği gibi vurgulamıştır. Küçük bir azınlığın bir hışımla hükümeti devirebileceği ve yerine yenisini koyabileceği zamanlar geride kalmıştır.

Bütün siyasi gücün, ülkenin tamamına egemen olan bir başkentte toplandığı ve daha küçük şehirleri ve köylerinde siyasi yaşama ve işbirliği gücüne rastlanmayan merkezileştirilmiş bir ülkede bu mümkündü. Sermayenin askeri gücünü ve bürokrasisini zayıflatmayı ya da kendi lehine geçirmeyi başaranlar hükümetin güçlerini de ele geçirebilirdi ve eğer genel koşullar toplumsal bir devrim için uygunsa onları bunun için de

kullanabilirdi.

Bugün; demiryolları, telgraflar, gazeteler, halk meclisleri, sayısız sanayi merkezleri, şarjörlü ve makineli tüfekler çağında küçük bir azınlığın çıkıp da sermayenin askeri gücüne zarar vermesi, bu güç halihazırda tamamen dağınık olmadığı sürece kesinlikle mümkün değildir. Sermayeye karşı sadece siyasi bir savaşla sınırlı kalması da imkansızdır. Siyasi yaşam ulusallaşmıştır.

Bu koşulların olduğu yerde ve aşağıdaki koşulların tamamı mevcut ise gaddar bir rejimi yıkabilecek büyük bir siyasi güç transferi beklenmelidir:

1. Büyük halk kitlelerinin böylesi bir rejime kararlılıkla düşman olması gerekir.
2. Böyle bir rejime uzlaşmaz biçimde karşı çıkan büyük, örgütlü bir partinin olması gerekir.
3. Bu partinin nüfusun büyük çoğunluğunun çıkarlarını temsil etmesi ve onların güvenine sahip olması gerekir.
4. Egemen rejimin gerek gücüne gerekse istikrarına olan güvenin, rejimin kendi araçları, bürokrasi ve ordu tarafından yıkılmış olması gerekir.

Son on yıl boyunca en azından Batı Avrupa'da bu koşullar hiçbir zaman eşzamanlı var olmadı. Uzun bir süre proletarya nüfusun çoğunluğunu oluşturmadı ve sosyal demokrat parti de en güçlü parti olmadı. Önceki yıllarda devrimin erkenden ortaya çıkmasını umduğumuzda bunun sebebi devrimci partinin yığınlarını bir araya toplamaya yardımcı olmak için yalnızca proletarya değil, küçük kapitalist demokrasisi üzerine de ve ayrıca kitlelerden böyle bir devrimin arkasında durabilecek bir parti oluşturmak için küçük kapitalistler ve çiftçiler üzerine de hesap yapmış olmamızdı. Fakat küçük kapitalist demokrasisi bu anlamda başarısız oldu. Almanya'da onlar artık bir muhalefet partisi teşkil etmiyor.

Öte yandan, 1870'te hâkim olan koşullara ilişkin belirsizlik, Rusya'nın dışında, Avrupa'nın büyük şehirlerinde ortadan kalktı. Hükümetler kendini emniyete aldı ve güvenlik ve güç bakımından ilerlediler. Halk yığınlarının güvenini nasıl kazanacaklarını ve onların çıkarlarını savundukları-

na onları nasıl ikna edeceklerini öğrendiler.

Bu yüzden, kalıcı ve bağımsız bir emek hareketinin yükselişinin ilk on yılında, geçen yüzyılın 60'ları boyunca devrim olasılıkları sürekli zayıflıyordu. Aynı zamanda proletarya böyle bir devrime gitgide daha çok ihtiyaç duyuyordu ve henüz geçen bu yılların örnekleri onu böyle bir devrimin yakında olacağına inandırıyordu.

Ancak zamanla şartlar böyle bir devrimin gelişi lehine değişti.

Proletaryanın örgütü büyüdü. Bu belki de en çok Almanya'da hissedildi. Bu büyüme özellikle geçtiğimiz son on iki yıl boyunca iyice hızlandı. Gördüğümüz kadarıyla sosyal demokrasi yarım milyon insana ulaştı. İki milyon üyeye sahip sendika hareketi de bununla yakından ilgilidir. Örgüt kendi yayınını özel şirketle değil kendi işi olarak eşzamanlı bir şekilde geliştirdi. Bugün siyasi günlük yayının tirajı yaklaşık bir milyona ve çoğunlukla haftalık yazılardan oluşan sendika yayını ise daha da fazla okuyucuya ulaştı.

Bu, ezilen emekçi kitlelerin dünyada bugüne dek eşi benzeri görülmemiş örgütlü gücüydü.

Yöneten sınıfın ezilen sınıf üzerindeki hâkimiyeti de bugüne kadar büyük oranda örgütlü iktidar araçlarının kontrolüne bağlı oldu; ezilen sınıf ise neredeyse tamamen örgütsüzdü, en azından bütün ülke topraklarına uzanan bir örgütü yoktu. İşçi sınıfı daha önce hiç bütünüyle örgütsüz olmamıştı. Ne var ki, antik çağlar ve ortaçağ boyunca ve bugüne dek bu örgütler ya tek ve sınırlı ENDÜSTRİ DALLARIna ya da tek ve sınırlı YERELLİKLERe, loncalara ya da yerel yönetimlere hapsolmuştu.

Bunlar, belli şartlar altında belediyelere güçlü bir baskı uygulayabilirdi. Devlet ile topluluğu aralarındaki farkı ayırt etmeksizin birbirine karıştırmak ve ikisini de aynı sınıf egemenliğinin kurumlarıymış gibi değerlendirmek yapılabilecek en büyük hatadır. Bir topluluk devletle aynı şey OLABİLİR ve çoğunlukla öyledir. Devletin içindeki bir topluluk, ezilen sınıf çoğunluk oluşturur ve kendi otoritesini kabul ettirirse onu temsil edebilir. Geçtiğimiz yüzyıl boyunca Paris yerel yönetiminde en çarpıcı şekilde bu işlevi gördü. Bu yerel yönetim, toplumun en alt sınıflarının kurumu haline geldi.

Ancak günümüzde hiçbir büyük devlette, tek bir yerel yönetimin devletin iktidarına karşıt biçimde bağımsızlığını sürdürmesi mümkün değildir. Bu yüzden ezilen sınıfın büyük örgütler halinde örgütlenip bütün ülkeye yayılması ve bütün endüstri dallarını kapsaması gitgide daha zorunlu hale gelmektedir.

Bu en başarılı şekilde Almanya'da yapıldı. Sadece Fransa'da değil, eski sendikaları olan İngiltere'de de gerek ekonomik gerekse siyasi hareket çok fazla parçaya bölünmüş durumdadır. Fakat proletarya örgütleri ne kadar büyüse de, devrimci durum içermeyen normal zamanlarda, asla ülkedeki bütün işçi sınıfını değil, sadece, ticari, yerel ya da bireysel özellikleri nedeniyle nüfusun çoğunluğundan üstün tutulan seçkin tabakayı kapsayacaktır. Öte yandan bir sınıf örgütünün, en zayıf olanların bile mücadele etmek için yeterli ve istekli hissettiği devrimci zamanlardaki gücü, çıkarlarını temsil ettiği sınıfların nicel gücüne bağlıdır.

Bu yüzden Alman İmparatorluğu'ndaki gündelikçi işçilerin yalnız NÜFUSun değil, seçmen kitlesinin de çoğunluğunu oluşturması dikkate değerdir.

İşçi nüfusa dair 1907 nüfus sayımındaki kesin rakamlara henüz ulaşılamamaktadır. Bu nedenle 1895 sayımı verilerini esas alacağız. Bunları 1893 seçimi ile karşılaştırdığımızda aşağıdakileri elde ediyoruz:

1893'te oy hakkına sahip kişi sayısı 10.628.292. Öte yandan 1895'te sanayide aktif olan 15.506.182 kişi vardı. Bu rakamdan, yirmi yaş altında olanların sayısını ve yirmi ile otuz arasında olanların yarısını çıkarırsak, oy verebilecek yaşta olan erkek sanayi işçilerinin sayısına en yakın olarak 10.742.989 elde ederiz. Bu rakam, 1893'te oy hakkına sahip kişi sayısının neredeyse aynısıdır.

Oy verebilecek yaşta olan tarım, sanayi ve ticaret işçilerinin içinde de yine (aynı şekilde hesaplanan) 4.172.269 bağımsız üretici ve 5.590.743 gündelik işçi ve maaşlı çalışan vardı. Ne var ki, sadece ticaret ve endüstride, 3.144.977 yöneticinin yarısından fazlasının 1.714.351'inin hem işçi hem işveren olduğunu ve böylece bunların ezici bir çoğunluğunun, proletaryanın çıkar alanına düştüğünü var sayarsak; o halde 1895'te üretimde özel mülkiyet taraftarı üç buçuk milyon böyle "bağımsız" üreticiye kar-

şın, bu özel mülkiyetin kaldırılmasını isteyen altı milyondan fazla proletarya olduğunu kabul ettiğimizde abartmış sayılmayız.

Sayısal olarak önemsiz olsa da nüfusun değerlendirilmesi gereken diğer tabakalarında, aynı şekilde bir bölünme olduğuna kesin gözüyle bakabiliriz. Bu, özellikle "işsiz ve bağımsız" olarak sınıflandırılan ve bir yanda zengin kapitalist mülk sahiplerinden, diğer yanda ihtiyaç sahibi malul kimseler ve emekli aylığı alanlardan oluşan kesim için geçerlidir.

Üretim endüstrisi ile uğraşan bütün nüfusa baktığımızda, proletaryanın baskınlığı, oy hakkına sahip olanlar arasında olduğundan çok daha büyüktür. Endüstride faal olup oy kullanmayanların neredeyse tümü çocuk işçilerdir.

Rakamlar şöyledir:

Yaş	Bağımsız	Çalışan
18-20 yaş	42.711	1.335.016
20-30 yaş	613.045	3.935.592

Öte yandan:

Yaş	Bağımsız	Çalışan
30-40 yaş	1.319.301	3.111.115
40-50 yaş	1.368.261	1.489.317
50 yaş üstü	2.102.814	1.648.085

Tarım, endüstri ve ticarette toplam 5.474.046 "bağımsız" ve 13.438.377 çalışan bulunmaktadır. Bu birinci sınıftan, ev-işçileri ve aslında gizli proletarya olan benzer "bağımsızlar"ı düşersek, 1895'te üretici nüfusun neredeyse *dörtte biri* üretim araçlarının özel mülkiyetinin sürdürülmesi ile ilgilenirken, proletaryanın seçmenlerin tam üçte birini oluşturduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz.

On üç yıl önce, 1882'de koşullar henüz bu kadar elverişli değildi. 1882'nin meslek istatistik rakamlarını 1881'in seçim istatistik rakamlarıyla karşılaştıracak olursak ve 1895'in rakamlarına uyguladığımız hesaplama yöntemini kullanırsak şu sonuca varırız:

Yıl	Toplam Seçmen	Seçmen	Seçmen İşçi
1882	9.090.381	3.947.192	4.744.021
1895	10.628.292	4.172.269	5.590.743
Artış	1.537.911	225.077	846.722

1882'de bireysel endüstrilerin sayısı neredeyse 1895'teki kadar yüksek - 1.877.872. Fakat "bağımsız" olarak sınıflandırılan ve proletarya harici bir varlık gösterenlerin 1882'deki sayısı 1895'e göre kesinlikle daha fazla. Şunu da kesin olarak söyleyebiliriz ki üretim araçlarının özel mülkiyetinin sürdürülmesi ile ilgilenenlerin 1882'deki sayısı 1895'e oranla daha fazlaydı, o zaman üç buçuk milyon civarındaydı. Proletarya unsuru ise tersine beş milyon kadardı. Özel mülkiyet savunucuları böylece 1882'den 1895'e dek pratik olarak aynı kaldı. Onların seçmen kitlesi içindeki karşıtları ise tersine bir milyona ulaştı.

Bu süre zarfında sosyalist oyların sayısı daha hızlı yükseldi ve 31.901'den 1.780.989'a ulaştı. Şüphesiz 1881'de sosyal demokrasinin oyları antisosyalist kanunlarla suni olarak düşürülmüştü.

1895'ten beri kapitalist gelişme ve bununla birlikte proletaryanın gelişmesi daha büyük bir ilerleme kaydetti. Bizi bu konuda aydınlatacak olan 1907 istatistiklerine bütün imparatorlukta ne yazık ki henüz ulaşılamıyor.

Bazı ön hesaplara göre 1895 ile 1907 arasında tarım, endüstri ve ticaretteki erkek "bağımsız kişiler"in sayısı 33.084'e ulaşmış, yani neredeyse hiç yükselmemiştir. Erkek sekreterlik çalışanları, gündelik işçiler ve proletaryanın sayısı 2.891.228'e çıktı, yani hemen hemen yüz kat yükseldi.

1895'te halihazırda nüfustaki ve seçmen kitlesindeki baskın unsur olan proletarya o zamandan bu yana bu üstünlüğünü önemli oranda artırdı.

Eğer "bağımsızlar" ve işçiler arasında oy hakkına sahip olanların oranının 1895'teki ile aynı olduğunu kesin olarak kabul edersek daha önce verilen tabloyu aşağıdaki gibi aktarabiliriz:

Yıl	Toplam Seçmen	"Bağımsız" Seçmen	Çalışan Seçmen (laboring voters)
1895	10.628.292	4.172.269	5.590.743
1908	13.352.900	4.202.903	7.275.944
Artış	2.724.608	30.634	1.685.201

Seçmen sayısındaki artışın aslan payı proletaryaya düşüyor, üstelik 1882-1895 dönemindekinden daha yüksek bir oranla.

1905 nüfus sayımı rakamları da endüstriyel ilerlemeyi göstermesi açısından son derece önemlidir.

Genel olarak şehirler, proletaryanın siyasi yaşamı ve örgütlenmesi, öğretilerimizin yayılması bakımından kırsala göre daha elverişlidir. Bu yüzden, kırsal nüfusun şehirlerdekinden daha önce gerilemesi son derece önemlidir.

Aşağıdaki tablo bu değişikliğin nasıl seri bir biçimde ilerlediğini göstermektedir. Kırsal nüfus, 2.000'den az nüfuslu topluluklarda yaşayanları, kentsel nüfus ise 2.000'den fazla nüfuslu topluluklarda yaşayanları kapsamaktadır.

Yıl	Kırsal Nüfus		Kentsel Nüfus	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
1871	26.219.352	63,9	14.790.798	36,1
1880	26.513.531	58,6	18.720.530	41,4
1890	26.785.241	53,0	23.243.229	47,0
1900	25.734.103	45,7	30.633.075	54,3
1905	25.822.481	42,6	34.818.797	57,4

Otuz yıllık bir sürede şehir nüfusu *iki katından* daha fazla artarken, kırsal nüfus sadece görece değil *mutlak surette* düştü. Şehirde yaşayanlar yirmi milyonu aşarken, kırsalda yaşayanlar yaklaşık bir milyona düştü. Alman İmparatorluğu kurulduğu zamanlarda kırsal, nüfusun neredeyse üçte ikisini kapsıyordu, şu an ise beşte ikiden biraz fazlasını.

Bu durumda ekonomik gelişme, insanlar arasında mevcut mülkiyetin ve siyasi kurumların ilgası ile ilgilenen devrimci unsuru devamlı olarak

artırmak ve buna ülkede ağırlık kazandırmak ve bunu muhafazakar unsurlar pahasına yapmak için işlemektedir.

Şüphesiz, bu devrimci unsurlar *gerçeklik* olarak değil, sadece olasılık olarak devrimcidir. Bu unsurlar "devrimin askerleri"ni örgütleme alanı oluşturur fakat hepsi hemen böylesi askerler olmazlar.

Geniş ölçüde küçük kapitalist ve küçük çiftçi sınıfından çıkan çoğu proletarya uzun zamandır bu sınıfların kabuklarını üzerinde taşımaktadır. Kendilerini proletarya gibi değil, sözüm ona mülk sahibi gibi hissederler. Bir küçük toprak dilimi alma ya da küçük zavallı bir dükkan açma ya da birkaç talihsiz çırakla ufak bir el endüstrisi kurma ümidiyle yaşarlar. Diğerleri, bu yöndeki umutlarını kaybetmiş ya da bunların ne kadar zavallı şeyler olduğunu anlamışlardır fakat yine de yoldaşları ile birlik olup daha iyisi için mücadele etmeye isteksizdirler. Böyleleri grev kırıcı ve sarı sendikacı olur. Başkaları yine daha ileri gitmiş ve karşıtları olan kapitalistlere karşı savaşmanın zorunluluğunu fark etmiştir fakat kendilerini bütün kapitalist sisteme karşı savaş ilan edecek kadar güvende ve güçlü hissetmemektedir. Bunlar kapitalist partileri ve hükümetleri rahatlatır.

Aslında proletarya sınıf mücadelesinin zorunluluğunun enikonu bilincinde olanlar arasında dahi halen mevcut toplumun etkisinden kaçamayan ve proletaryanın zaferinden endişe eden ya da ümidini kesen çok insan var.

Özellikle ekonomik gelişme ne kadar hızlıysa ve bununla birlikte nüfus proleterleşmeye devam ederse; kırdan kente, doğudan batıya, küçük mal sahipleri saflarından mülksüzler saflarına geçen kalabalıkların sayısı artacak, proletarya safları içinde toplumsal devrimin önemini henüz kavramamış, hatta toplumumuzdaki sınıf karşıtlıklarının önemini dahi anlamayan unsurlar çoğalacaktır.

Bunları sosyalizme kazandırmak şart; fakat bu, olağan koşullar altında muazzam özveri ve beceri gerektiren ve asla bizim istediğimiz kadar hızlı ilerlemeyecek olan çok zor bir görevdir. Bugün örgütleme alanımız nüfusun tam olarak *dörtte üçünü*, hatta muhtemelen daha bile fazlasını kapsamaktadır. Bize verilen oyların sayısı bütün seçmenlerin üçte birine de, oy hakkına sahip olanların tamamının *dörtte birine* de eşit değildir.

Fakat, devrimci ruh gözle görülür olduğunda ilerleme oranı yükseliyor. Böyle bir zamanda halk kitlelerinin, ne kadar hızla sınıfsal çıkarlarının açık bir biçimde bilincine varacağını kestirmek neredeyse imkânsızdır. Bilinçlilikleri sayesinde sadece cesaretleri değil, kavgacılıkları ve ayrıca siyasi ilgileri de en yüksek seviyede teşvik edilir. Onlar için gecenin karanlığından çıkıp güneş ışığının görkemine ulaşma zamanı sonunda gelmiştir. En tembel olan bile çalışkan, en korkak olan bile cesur hale gelir ve en dar görüşlü olan bile geniş bakmayı öğrenir. Böyle zamanlarda tek bir yıl kitleleri eğitmeye yetecektir ki aksi halde bu bir nesil boyu sürecektir.

Böyle bir durum ortaya çıktığında, iç karışıklıkların bir çöküşe işaret ettiği yerde bir aşamaya gelindiğinde ve böyle bir ulusun içinde siyasi iktidarı ele geçirecek güce sahip olmayı isteyen ve sahip olan bir sınıf varsa; o zaman, bu sınıfı talibi olduğu zafere götürmek için gereken tek şey, onun güvenini kazanmış ve sendelemekte olan rejimle uzlaşmaz bir karşıtlık halinde olan ve mevcut durumun farkında olan bir partidir.

Sosyal demokrat parti uzun zamandır böyle bir partidir. Devrimci sınıf da buradadır ve bir süredir ulusun çoğunluğunu oluşturmaktadır. Peki aynı zamanda egemen rejimin ahlaki çöküşüne de bel bağlayabilir miyiz?

7. Bölüm

Sınıfsal karşıtlıkların yumuşaması

1885'te Engels'in, 1789'dan 1815'e dek etkileri süren Fransız Devrimi'nden beri Avrupa'da devrimlerin yaklaşık on beş yıllık aralıklarla gerçekleştiğine - 1815, 1830, 1848-52, 1870-71 - nasıl dikkat çektiğini biliyoruz. Engels buradan hareketle bir sonraki devrimin 80'lerin sonu ya da 90'ların başında gerçekleşeceğini varsaydı. O zaman gerçekten de Bismarckçı rejimin çöküşüyle ve bütün Avrupa'da demokratik ve toplumsal reform çabalarının yeniden kendini göstermesiyle sonuçlanan büyük bir siyasi dönüşüm yaşanıyordu. Ancak bu kalkışma önemsiz ve kısa ömürlüydü ve o zamandan beri, en azından Avrupa'da, gerçek bir devrim yaşanmadan neredeyse yirmi yıl geçti.

Neden böyle oldu? 1789'dan 1871'e dek süren karışıklığı ve o zamandan beri, bugün tam bir siyasi durgunluk ile sonuçlanan siyasi istikrarı nasıl izah edeceğiz?

On dokuzuncu yüzyılın ilk yarısı boyunca, ekonomik ve entelektüel yaşamda büyük önemi olan nüfusun geniş kesimleri, soylular ve ruhban sınıfının temsilcisi olan ve bu yüzden kendilerinin aleyhinde olan hükümetin, kısmen yanlış anlama, kısmense doğrudan uzlaşmaz karşıtlıktan dolayı tamamen dışında kalmıştı. Almanya'da ve İtalya'da ekonomik gelişme çok sayıda küçük devlet tarafından engellendi. 1846-1870 dönemi bu durumu büyük ölçüde değiştirdi. Bu süre boyunca ilk olarak, 1846'da tahıl ticareti kanununun yürürlükten kaldırıldığı ve serbest ticaretin baş-

ladığı İngiltere'de, endüstriyel sermaye gayrimenkule karşı bir zafer kazandı. Başka yerlerde de örneğin Almanya ve Avusturya'da endüstriyel sermaye en azından arazi sahiplerinin yanında eşit bir konum elde etti. Entelektüeller basın ve dolaşım özgürlüğünü güvence altına aldı. Küçük kapitalistler ve çiftçiler oy hakkını kazandı. Almanya ve İtalya'nın ulusal bütünlüğü bu ulusların uzun süredir duyulan acil özlemini giderdi. Şüphesiz ki bu, 1848 Devrimi'nin çöküşünün ardından gerçekleşti ve sorumlusu iç hareketler değil, dış savaşlardı. 1854-56 Kırım Savaşı Rusya'da serfliği alaşağı etti ve Çar hükümetini, endüstriyel burjuvaziyi tanımaya zorladı; 1859, 1866 ve 1870 yılları İtalya birliğinin tamamlandığına; 1866 ve 1870 ise aynı şeyin eksik bir biçimiyle Almanya'da gerçekleştirildiğine tanık oldu. 1866'da Avusturya'da liberal bir dönem başladı. Almanya'da da evrensel oy hakkı uygulaması, basın ve örgütlenme özgürlüğünün önünü açtı. 1870 yılı bu eğilimi tamamladı ve Fransa'ya demokratik bir cumhuriyet getirdi. İngiltere'de 1867'de gerçekleştirilen bir seçim reformuyla işçi sınıfının ve küçük kapitalistlerin daha önce oy hakkı elde etmeyen üst tabakalarına oy hakkı verildi.

Bu adımlar, Avrupa ülkelerindeki proletarya hariç tüm sınıflara varlıklarını dayandırabilecekleri yasal bir temel sundu. Büyük devrimden bu yana uğruna mücadele ettikleri ne varsa, eksikleriyle de olsa elde ettiler. Bütün dilekleri yerine gelmemiş ve getirilememiş olsa da; mülk sahibi sınıfların çeşitli bölümlerinin çıkarları çoğunlukla birbiriyle çeliştiği için, yine de haklarından mahrum bırakıldığını düşünenler, kendilerini devletin tam kontrolünü elde etmek için savaşacak kadar güçlü hissetmediler ve yoksun oldukları şey, onların devrim riskini almak istemesine yetecek kadar önemli değildi.

Bugünkü Avrupa toplumunda sadece bir devrimci sınıf kalmıştır, o da PROLETARYADIR ve özellikle kentli proletaryadır. Devrimci içgüdü orada halen yaşamaktadır.

Bu dönüşümlerin uygulanması siyasi durumu esas olarak değiştirse de halen 1789-1871 yılları arasında yaşanan deneyime dayanan beklentiler yaygındı. Yüzyılların deneyimi üzerine düşünüldüğünde, yakında başka bir devrimin gerçekleşeceği sonucuna varılıyordu. Kuşkusuz, beklenen

bütünüyle proletaryan bir devrim değil; küçük burjuva ve proletarya birleşimi fakat artan önemi gereğince proletaryanın öncülük edeceği bir devrimdi. Sadece birkaç "dogmacı Marksist"in değil, Marksizm'den hiç nasibini almamış, örneğin Bismarck gibi pratik politikacıların da beklentisi buydu. Kendisi 1878'de sosyal demokrasiye karşı özel hukuki düzenleme yapılmasını gerekli gördüğünde -ki o zaman, seçmen sayısının yüzde onundan ve oy hakkına sahip toplam kişi sayısının yüzde altısından az olan yarım milyon oyu henüz toplamamışlardı -ve o zaman dahi sosyal demokrasiyi, henüz karşı koyulabiliyorlarken, sokak savaşına kışkırtmaya çalışmak gibi umutsuz bir çareyi aklından geçirdiyse; böyle görüşler yalnız, proletarya-küçük burjuva devriminin eli kulağında olduğunu düşündüğü teorisiyle açıklanabilir.

Aslında bu görüşü destekleyen bir olaylar dizisi gerçekleşmiştir ve bu, geçen yüzyılın olaylarının yad edilmesinden tamamen başka bir şeydir.

70'lerde Avrupa'da, o zamana dek görülen en uzun süreli ve kapsamlı ekonomik kriz patlak verdi ve 80'lerin ikinci yarısına kadar sürdü. Bu krizin sebep olduğu proletarya ve küçük kapitalist tabakalardaki sefalet ve kapitalist tabakalardaki cesaretsizliği daha da alevlendiren, görünüşe göre batı Avrupa'daki bütün tarımsal üretimin bitmesine işaret eden, Amerika ve Rusya'da yaşamsal rekabetin eşzamanlı bir şekilde keskinleşmesidir.

Çiftçilerin, esnafın ve proletaryanın evrensel sefaleti, burjuvazinin gitgide azalan güveni, sosyalist çabaların şiddetle baskılanması -1871'den beri Fransa'da ve 1878'den beri bir o kadar da Almanya ve Avusturya'da- hep erken bir felakete işaret ediyordu.

Fakat 1848 ile 1871 yılları arasında kurulan hükümet kurumları, o zaman nüfusun büyük çoğunluğunun gereksinimlerine öyle yakından karşılık vermişti ki bu kendi yıkımının önüne geçti. Tersine, yalnız proletaryanın yapabileceği antikapitalist bir devrim tehlikesi ne kadar tehditkar göründüyse, varlıklı sınıflar da hükümete o kadar sıkıca sarıldılar.

Dahası küçük kapitalistler ve çiftçiler yeni kazanılmış siyasi haklara özellikle de hükümete nüfuz etmenin ve ondan maddi imtiyazlar elde etmenin çok etkili bir yolu olan oy hakkına ulaştılar. Hükümetten siyasi

hizmetler yoluyla yardım satın almaya ne kadar istekli oldularsa, siyasi mücadelelerde önceki müttefikleri de o kadar çekilmez hale geldi.

Bu nedenle, ekonomik bunalım ve siyasi baskıdan doğan geniş çaplı hoşnutsuzluk, sadece önemsiz devrimleri tetikledi. Bunların en önemli sonuçları, daha önce de belirtildiği gibi, 1890'da Bismarck'ın devrilmesi ve 1889'da Fransız anayasasının görece daha şiddetli değişikliği esnasında Fransa'da Boulangerizm'in ortaya çıkması oldu. Bunlarla birlikte devrimci durumlar ortaya dahi çıkamaz oldu.

Tam da bu siyasi dönüşümler zamanında uzun endüstriyel bunalım sona erdi. Birkaç kez kesintiye uğrayarak geçtiğimiz yıllara kadar devam eden en aktif ekonomik gelişmeler dönemi başladı. Kapitalistler ve onların entelektüel hizmetlileri, profesörler, gazeteciler ve benzerleri yeniden cesaretlendiler. Bu gelişmenin ortağı kol işçileri ve hatta tarım bir kez daha canlandı. Şiddetli bir şekilde büyüyen endüstriyel nüfusta genişleyen ve özellikle et ve süt gibi dış rekabetten çok az etkilenmiş ürünler için bir pazar buldu. Avrupa'nın tarımını, hatta bu yükselişte payı olan İngiltere, Hollanda ve Danimarka gibi serbest ticaret ülkelerinin bile tarımını kurtaran tarım sektöründe uygulanan gümrük vergileri değil, 80'lerin sonunda başlayan endüstri hareketinin hızla yükselişi oldu.

Bu yükselen harekete gelince, bu, dünya pazarının hızla genişlemesinin bir sonucuydu. Aynı genişleme, uzak ülkelerden Avrupa'ya yiyecek malzemesi akışı sağlamış ve böylece tarım krizine yol açmıştı. Dünya pazarının böylesine büyümesi de özellikle, Batı Avrupa'nın dışında demiryolu yapımındaki büyük ilerlemeden kaynaklanıyordu. Demiryollarının kilometre olarak uzunluğu aşağıdaki gibidir[3]:

	1880	1890	1906	Artış 1880-1906 %
Almanya	33.634	42.869	57.376	70
Fransa	25.932	36.895	47.142	82
İngiltere	28.854	32.297	37.107	29

3 Bir mil 1.760 yarda, bir kilometre ise yaklaşık 1.093 yardadır.

Öte yandan aşağıdaki altı ülke önemli bir artış göstermektedir:

	1880	1890	1906	Artış 1880-1906 %
Rusya	22.664	32.390	70.305	210
Britanya Hindistanı	14.772	27.316	46.642	215
Çin	11	200	5.953	54.000
Japonya	121	2.333	8.067	6.666
Amerika	171.669	331.599	473.096	176
Afrika	4.607	9.386	28.193	513

1880'den ve özellikle 1890'dan bu yana, kapitalizmin geliştiği yeni bölgedeki demiryolu yapımının daha yaşlı ülkelere göre çok daha fazla olduğu görülmektedir.

Aynı zamanda okyanus ulaşım araçlarının yapımı da şaşırtıcı bir hızla ilerlemektedir. Transatlantiklerin ton olarak taşıma ağırlığı aşağıdaki gibidir:

	1882	1893	1906	
Alman İmparatorluğu	249.000	783.000	2.097.000	(1907)
Büyük Britanya	3.700.000	6.183.000	9.606.514	
Norveç ve İsveç	140.000	392.000	1.240.000	
Danimarka	67.000	123.000	376.000	
Fransa	342.000	622.000	723.000	
Birleşik Devletler	617.000	826.000	2.077.000	(1907)
Japonya	40.000	108.000	939.000	

Bu rakamlar dünya pazarının son yirmi yıl boyunca muazzam genişlemesini yansıtmaktadır. Bu genişleme, bu dönem boyunca üretimdeki artışın karşılanmasını mümkün kılmıştır. Bunun sonucunda bütün endüstri ülkelerinin dikkati, dünya pazarına ve doğal olarak dış pazarı genişletmenin bir yolu olan sömürge politikalarına kilitlenmiştir. Şüphesiz, 80'lerden beri, yeni ve uzak pazarlar edinilmesinin dış pazarı genişletmeye çok

az katkısı olmuştur. Bu dönemin sonraki sömürge politikaları neredeyse sadece Afrika'ya çevrilmiştir. Çünkü yalnız Afrika, Avrupalıların "özgür" yani hiçbir güçlü ülkenin sahip olmadığı topraklar olarak tanımladığı geniş topraklara sahipti.

Afrika'nın bu genişlemeden ne kadar etkilendiğini görmek için demiryolu yapımına ilişkin yukarıdaki tablonun incelenmesi gerekir. Şüphesiz Afrika'nın demiryollarının 1880 ile 1906 yılları arasındaki uzunluğu 4.600'den 28.000 km'ye çıkmıştır. Fakat, Asya'da aynı dönemde 16.000'den 88.000 km'ye ve Amerika'da 171.000'den 473.000 km'ye çıkan demiryolu uzunluğunun yanında Afrika'daki büyüme ne ifade eder ki? Sadece Afrika'da bile demiryolu yapımının aslan payı 80'lerden itibaren kurulan yeni sömürgelerde değildi. Aslan payı, aşağıdaki tabloda görüldüğü gibi eski sömürgelerde ve bağımsız devletlerdeydi.

Demiryollarının kilometre olarak uzunluğu			
	1880	**1890**	**1906**
Cezayir	1.405	3.104	4.906
Mısır	1.449	1.547	5.252
Habeşistan	-	-	306
Cape Kolonisi	1.457	2.922	5.812
Natal	158	546	
Transvaal	-	120	2.191
Orange Devleti	-	237	1.283
Afrika'nın geri kalanı	438	919	6.985
Toplam	4.607	9.356	28.193

Şüphesiz tamamen değil ama geniş ölçüde büyük Avrupa güçlerinin son sömürge politikaları ile ele geçirilen bu yerlerde sadece 7.000 km, yani Afrika'nın demiryolu uzunluğunun dörtte biri ve dünyadaki demiryollarının yüzde birinden bile azı inşa edildi. Bu sömürge politikasının, dünya pazarının son yirmi yılki genişlemesi ile ya da üretimin canlanmasıyla ne kadar az ilgisi olduğu aşikârdır.

Fakat bu canlanma, 80'lerden itibaren modern sömürge politikasının

gelişmesiyle eş zamanlı olarak açılan dış pazarlarla açık bir şekilde bağlantılıdır. Sonuç olarak burjuvazi sömürge politikasını ekonomik koşulların ilerlemesine bağlamaktadır. Sonuç, Avrupa'nın büyük güçlerinin burjuvazisi için yeni bir idealin doğmuş olmasıdır. 90'lar boyunca bu ideal, sosyalizmin karşısında yer almaya başladı. Aynı sosyalizm on yıl önce aynı burjuvazinin pek çok düşünürünü kendi tarafına çekmişti. Bu ideal, okyanusaşırı bölge ile Avrupa hükümetlerini birleştirmek, yani EMPERYALİZM idi.

Ne var ki, büyük bir ulusun emperyalizmi, bir fetih politikası ve aynı okyanusaşırı alanlarda aynı fetih politikasını uygulayan diğer büyük güçlere karşı husumet anlamına gelir. Böyle bir politika, büyük askeri hazırlıklar, büyük daimi ordu ve uzak okyanuslarda savaşabilecek donanmalar olmadan yürütülemez.

Kapitalist sınıf 60'lara kadar militarizme düşmandı, çünkü hükümete düşmandı. Öylesine büyük miktarlarda paralara mal olan ve kendilerine düşman hükümetin en güçlü desteği olan daimi ordudan nefret ederdi. Kapitalist demokrasi daimi orduya gereksiz gözüyle bakardı, çünkü daimi ordu, çalışmalarını ulusal sınırlar içinde tutardı ve fetih savaşlarına girmek istemezdi.

70'lerden itibaren kapitalist sınıfın daimi orduya sempatisi durmadan arttı ve bu sadece, 1870 savaşının orduyu popülerleştirdiği Almanya ve Fransa'da olmadı. Bu sempati, Almanya'da parlak zaferler getirdi ve Fransa'da savaşın sebep olduğu yıkımdan kaçınma yolu oldu. Aynı zamanda başka ülkelerde de, iç düşmanı bastırmak için olduğu kadar dış düşmanları püskürtmek için de daimi orduya karşı büyük bir ilgi başladı. Mülk sahibi sınıf orduya, hükümete olduğu oranda yakınlaştı. Her ne kadar zıt çıkarlar yüzünden bölünmüş olsalar da hepsi savaş hazırlıkları için fedakarlık etme noktasında birlik oldular. Burada feodal imtiyazların muhafazakâr savunucuları ve radikal demokratlar el ele verdiler. Tek karşı duran proletarya ve sosyal demokrasiydi.

Bu yüzden hükümet geçtiğimiz on yıl boyunca sıradışı bir şekilde güçlendi ve devrilmesi ya da bir devrim olasılığı sonsuza dek ortadan kaybolmuşa benziyordu.

Esas karşı duruş -devlet memurlarının ya da adaylarının anlık pozisyonlara dair karşıtlığı ile karıştırılmamalıdır- gitgide sadece proletarya ile sınırlanıyordu. Proletaryanın bile pek çok bölümü, en son 1890 siyasi ayaklanmasından sonra devrimci içgüdüsünü kaybetti.

Bu ayaklanma Almanya ve Avusturya'daki proletaryanın siyasi baskısının en kötü ifadelerini ortadan kaldırdı. Biraz daha öncesinde Fransa'da Komün'den sonraki zulüm çağının son kalıntıları ortadan kaybolmuştu.

Kuşkusuz, toplumsal reform ve çalışma hukuku uyumlu gitmedi. Bunların ait olduğu dönem daha ziyade, endüstriyel kapitalizmin, onun halk sağlığı üzerindeki yıkıcı etkileri mecburi bir biçimde ıslah gerektirecek kadar aşikâr hale geldiği; endüstriyel sermayenin ülkede ve toplumda mutlak surette ve tamamen hüküm sürmediği; küçük kapitalistlerin, arazi sahiplerinin ve bir kısım entelektüelin hâlâ şiddetle onun karşısında durduğu; ve güçlenmeye henüz başlamış olan proletaryayı küçük bir çalışma hukuku ile tatmin etmenin hâlâ mümkün olduğu fikrinin hakim olduğu noktaya kadar ilerlediği dönemdir. Önceki yüzyılın 40'lı yıllarında İngiltere'deki durum buydu. Bütün çalışma hukukundaki en önemli ölçüt olan çalışan kadınlar için on saatlik iş günü 1847'de yasalaştı.

Avrupa kıtası çok gerilerde kaldı. İsviçreliler erkek ve kadınlar için maksimum iş günü süresini on bir saat olarak belirleyen federal bir fabrika yasası çıkardığında yıl 1877'ydi. Avusturya benzer bir maksimum iş gününü 1885'te belirledi. Bismarck'ın devrilmesini izleyen ayaklanmalar dönemi, Almanya ve Fransa'da birkaç küçük ilerlemeyi beraberinde getirdi. 1891'de Almanya'da, o zamana dek korunmasız çalışmış olan kadınlar için maksimum on bir saatlik işgününü sabitleyen yeni endüstri kanunu geldi. Aynı hüküm 1892'de Fransa'da da uygulanmaya başladı.

Hepsi bu kadardı! O zamandan itibaren sözünü etmeye değer hiçbir ilerleme olmadı. On yedi yıl sonra nihayet Almanya'da kadınlar için on saatlik işgünü elde ettik. Erkek işçiler her zamanki gibi tamamen güvencesiz kaldılar.

Çalışma hukuku alanında ve her toplumsal reform alanında tam bir durgunluk hüküm sürmektedir. Fakat 80'lerin sonunda gelen ekonomik ilerleme işçi sınıfının bazı kesimlerine, artan işgücü talebi sayesinde,

mevzuat yardımı olmaksızın sendikaların "doğrudan eylem"i yoluyla kendi durumlarını geliştirme olanağı verdi.

Alman imparatorluğu'ndan göçün azalması bu artan talebe işaret etmektedir.

Almanya'dan göç edenlerin sayısı aşağıdaki gibidir:

1881	220.902
1887	104.737
1891	120.089
1894	40.964
1900	22.309
1907	31.696

İşgücüne olan talebin aniden artması, işçilerin kayda değer bir kesiminin sermayeye karşı duruşlarında görece elverişli bir pozisyon yarattı. 1870'te başlayan yeni çağın ilk yirmi yılı boyunca Almanya ve Fransa'da ekonomik bunalım ve siyasi baskılar sebebiyle yavaş biçimde gelişen sendikalar şimdi hızla büyüyordu. Bu, özellikle, ekonomik gelişmenin en hızlı olduğu Almanya için geçerliydi. İşçi sınıfının eski savunucuları olan İngiliz sendikalarının hızına yetişilmiş, hatta onlar da geçilmişti. Maaşlarda, çalışma saatlerinde ve diğer istihdam koşullarında önemli ilerlemeler kaydedildi.

Örneğin Avusturya'da 1892 ile 1896 arasında sendikaların üye sayısı 46.606'dan 448.230'a yükseldi. 1893 ile 1907 arasında Merkez teşkilata bağlı Alman sendikaları 223.530'dan 7.865.506'ya çıktı. Bunun aksine İngiliz sendikalarının üye sayısı 1892 ile 1906 arasında yalnızca 1.500.000'den 2.106.283'e çıkabildi. Alman sendikalarındaki 7.600.000'lik üye sayısı artışına karşılık, 600.000'lik bir artış sağlayabildiler.

Ancak Alman sendikaları bu dönemde İngiliz sendikalarını sadece büyüme hızı bakımından geçmedi. Daha üstün bir ekonomik hareket tarzı sundular. İngiliz sendikaları sadece ulusal bir gelişmeydi, salt pratiğin çocuklarıydılar. Alman sendikaları ise, marksizmin verimli teorisinin rehberliğindeki sosyalistler tarafından kurulmuş ve yönlendirilmişti. Bu

sayede Alman sendikaları başından beri çok daha etkili bir yapıya sahip olabildi. İngiliz sendikalarının yerel ve mesleki bölümlerinin yerine büyük merkezi endüstriyel kurumları koydular. Böylelikle İngiliz sendikalarının loncalar gibi kemikleşmesinden, aristokratik ayrıcalıklarından ve yetki anlaşmazlıklarından sakınmayı başardılar. Alman sendikacıları sadece kendi örgütlü üyelerini değil bütün proletaryayı temsil ettiklerini İngilizlere göre çok daha fazla hissederler. İngiliz sendikacılar bu zorlukların yavaş yavaş üstesinden geliyorlar. Uluslararası sendika dünyasında liderlik giderek daha da fazla Alman sendikalara düşüyor, çünkü onlar başından beri bilerek ya da bilmeyerek Marx'ın öğretilerinden İngiliz yoldaşlarına göre daha çok etkilenmekteler.

Alman sendikalarının bu parlak başarısı proletaryanın büyük çoğunluğu üzerinde, parlamentodaki toplumsal reformun rotasının denetlenmesine oranla daha derin bir izlenim bıraktı ve bu dönemde işçi sınıfının siyasi yöntemlerle elde ettiği pratik sonuçlar küçüldü.

Görünüşe göre sendikalar ve onlarla birlikte kooperatiflerin görevi; herhangi bir siyasi huzursuzluk olmaksızın sadece var olan yasal kurumlardan faydalanarak işçi sınıfını sürekli olarak yükseltmek, sermayenin alanını daraltmak ve kapitalist mutlakiyetin yerine "anayasal fabrika"yı koymak ve bu geçiş aşamaları ile ani bir ara vermeden ya da bir felaket olmaksızın "endüstriyel demokrasi"ye varmaktır.

Fakat sınıf karşıtlıkları açık bir biçimde durmadan yumuşarken, onları yeniden keskinleştirmeye meyilli unsurlar da halihazırda ortaya çıkmaktadır.

8. Bölüm

Sınıfsal karşıtlıkların keskinleşmesi

Sendikal işçi örgütlenmesi ile eşzamanlı olarak onların yolunda sürekli bir tehdit unsuru olan bir başka güçlü örgütlenme daha ortaya çıktı: İŞVEREN SENDİKALARI.

Şirketlerin büyümesini daha önce değerlendirmiştik. Ticaret ve bankalar birliği uzun süredir mevcut. Bunlar geçtiğimiz yüzyılın 70'li yıllarından beri devamlı artan bir oranda endüstride gücü ele geçirdiler. İşletmelerin birkaç elde merkezileştirilmesinin -büyük endüstrinin ilerlemesiyle bunun yolu hazırlanmıştı- şirketlerin sahneye çıkışıyla nasıl güçlü bir ivme kazandığını daha önce incelemiştik. Bu, modern ekonomik yaşamın derin sularında nasıl seyredileceğini küçük "kurtarıcılar"dan çok daha iyi bilen "yüksek finans"ın efendileri tarafından aksiyon hisseleri satın alınan küçük mülklerin kamulaştırılmasını kolaylaştırmaktadır. Hatta pek çok durumda, acilen bu küçük kapitalistleri yutmak amacıyla yapay girdaplar ve uçurumlar yaratılmaktadır. Şirketler aynı zamanda, hisseleri satın alınan küçük meblağları bir araya getirerek tamamen bu şirketleri yöneten yüksek finans efendileri tarafından kontrol edilen güçlü mülklere dönüştürülmektedir. Şirketler son olarak büyük bireysel finansörler, bireysel milyonerler ve büyük bankaların çok sayıda endüstriyi çok daha kısa sürede kontrol altına almalarını ve tam olarak mülkiyetine almadan önce bunları ortak bir kurumda birleştirmelerini mümkün hale getirmek-

tedir.

İşveren sendikalarının, şirketler sayesinde 90'lardan bu yana mantar gibi çoğaldığını gördük. Bunların ülkelerdeki hukuki düzenlemelere göre değişen çeşitli biçimleri bulunmaktadır. Ne var ki hepsinin amacı aynıdır: Kârları yükselterek yapay tekeller yaratmak. Bunu sağlamak için kısmen ürünlerin fiyatları yükseltiliyor, aynı zamanda müşteriler daha fazla sömürülüyor, kısmen de üretimin maliyeti düşürülüyor ki bu da işçiler işten çıkarılarak ya da daha fazla sömürülerek, ya da çoğunlukla her ikisi birden yapılarak sağlanıyor.

Yine de fiyatların korunması için kartel ve tröstlere katılmaktan daha kolay olan şey, işçilere baskı yapabilmek için örgütlenmektir. Bu sonuncu alanda rekabet yoktur, sınıf karşıtlığı yoktur, herkes birleşmiştir. Bu sadece, herhangi bir endüstri dalındaki bütün işverenlerin ortak bir amaç etrafında birleşmesi değil, aynı bağların çeşitli endüstri dallarındaki işverenleri de birleştirmesi demektir. Mal piyasasında alıcı ve satıcı olarak ne kadar düşman olsalar da, iş piyasasında hepsi aynı metanın -işgücünün- alıcıları olarak en kardeşçe bağlarla birleşirler.

Bu işveren sendikaları, işçi sınıfının işçi örgütlenmeleri yoluyla ilerlemesine karşı her türlü engeli çıkarırlar. Naumann yukarıdaki alıntılarda onların gücünü abartmıştır. Fakat bu sendikaların zaferle ilerleyişi son yıllarda biraz daha kısıtlanmıştır. Her yerde savunma durumunda kalmışlardır. Grevler her zamankinden daha sık ve daha etkili bir şekilde lokavtlarla karşılaşmaktadır. Başarılı mücadelelerin verilebileceği elverişli dönemler daha seyrektir.

Giderek artan yoksul yabancı işgücü seli, bu durumu daha da kötüleştirmektedir. Bu, yeryüzünün en uzak köşeleri kapitalist endüstrinin ürünleri ile tanıştırılana kadar buharlı gemilerle ve demiryollarıyla dünya pazarına yayılan sanayileşmenin doğal ve kaçınılmaz sonucudur. Yeni açılan yerelliklerde bu ürünler, yerli sanayinin, özellikle de köylü evi endüstrisinin yerine geçiyor. Bu, bir yandan yeni açılan yerelliklerde yaşayanların yeni ihtiyaçlarının ortaya çıkması anlamına gelir, diğer yandan paraya sahip olunmasını gerekli kılar. Aynı zamanda bu ev endüstrilerinin yok olması, böyle az gelişmiş muhitlerde işgücünü aşırı bol

hale getirir. Çok geçmeden bu işgücü kendisine hiçbir iş bulamaz, para kazandıran bir iş ise asla. Onlara başka ülkelerin endüstriyel ürünlerini ulaştıran buharlı gemiler ve demiryolları gibi yeni ulaşım araçları bu kez onlara, para kazandırıcı işler sunan bu endüstri ülkelerine canlı dönüş yükleri olarak nakledilmeleri olanağı sunuyor.

Ürünlerle insanların değiştirilmesi, kapitalist endüstri için pazarın genişlemesinin kaçınılmaz sonuçlarından biridir. İlk başta şehirden kıra kendi ülkesinin endüstriyel ürünlerini getirir, sonra sadece hammaddeleri ve gıda ürünlerini değil, işgücünü de şehre geri çeker. Bir endüstri ülkesi ihracatçı bir ülke haline gelince, çok geçmeden insan ithal etmeye başlar. Geçtiğimiz yüzyılın ilk yarısı boyunca ilk olarak İngiltere'ye, özellikle İrlanda'dan işçi yığınları getirildi.

Kuşkusuz, bu geri kalmış unsurlar seli *(tiefstehender)* proletarya sınıf mücadelesinin önünde ciddi bir engeldir, fakat bu süreç endüstriyel kapitalizmin yayılmasıyla doğal ve kaçınılmaz olarak birleşmiştir. Bunlar, bazı sosyalist "pratik politikacılar"ın istediği gibi davranmaz; kapitalizmin yayılmasından proletarya için bir lütuf olarak ve yabancı göçünden bu lütufla hiçbir ilgisi olmayan bir bela olarak övgüyle bahsetmez. Her ekonomik ilerleme kapitalist sistem altında proletarya için bir bela ile birleşmiştir. Eğer Amerikalı işçiler bir Japon ve Çinli akınını [durdurmak] isterse, o zaman Amerikan mallarının Amerikan gemileriyle, Amerikan parasıyla demiryolları inşa etmek amacıyla Japonya ve Çin'e sevkiyatına da engel olmalıdırlar. Her şey ayrılmaz biçimde birbirine bağlıdır.

Yabancı göçü proletaryaya baskı uygulamanın bir yoludur. Aynı şey makinelerin azaltılması, endüstride erkeklerin yerini kadınların alması ya da vasıflı işçilerin yerini vasıfsız olanların almasında da geçerlidir. Bunun baskıcı sonuçları, yabancı işçilere değil, kapitalistlerin egemenliğine yönelik düşmanlığa ve kapitalist endüstrinin hızlı gelişiminin işçilere kalıcı bir avantaj getireceğine dair yanılsamalardan vazgeçilmesine sebep olmaktadır. Bütün bu avantajlar hiç olmadığı kadar geçicidir.

Peşinden acı sonun gelmesi kaçınılmazdır. Bu gerçek bir kez daha apaçık ortadadır.

Son yirmi yıl boyunca Almanya'dan gerçekleşen göçte büyük bir azal-

ma olduğuna dikkat çekmiştik. Aynı zamanda Almanya'daki yabancı sayısı da yükseldi. Aşağıdaki rakamlar bunu gösteriyor:

1880	276.057	**1900**	778.698
1890	433.254	**1905**	1.007.179

Sayım her zaman inşaat ve tarım işlerinin durgun olduğu 1 Aralık'ta yapılır. Almanya'da sadece yaz boyunca çalışan ve sonbaharda evlerine dönen çok sayıda yabancı işçi bu sayımda yer almaz.

İşveren sendikaları ile işsiz, örgütsüz ve korunmasız yabancı işçi akını arasındaki ekonomik savaşa eklenen zorluklar, gıda ürünlerindeki fiyat artışı ile iki kat daha beter hale geldi.

Avrupalı işçi sınıfının yaşam standardını korumada en önemli faktörlerden biri, daha önce değindiğimiz gibi, 70'lerden bu yana gıda ürünlerinin fiyatlarındaki düşüştü. Bu onların nakdi ücretlerinin alım gücünü yükseltti, krizlerdeki düşüşünün etkisini yumuşattı ve tarımsal vergiler gıda fiyatlarını düşürmenin avantajlı etkisini dengelemediği ölçüde yeniden canlanma zamanı boyunca reel ücretlerin nakdi ücretlerden daha hızlı artmasına olanak verdi.

Fakat birkaç yıl içinde gıda ürünlerinin fiyatları yeniden yükseldi.

Bu hareket en açık haliyle, tarımda gümrük vergisinin olmadığı İngiltere'de izlenebilir. Conrad'ın tablosuna göre buğdayın ton başına fiyatı şöyleydi:

	Mark		**Mark**
1871-75	246,4	**1886-90**	142,8
1876-80	206,8	**1891-95**	128,2
1881-85	180,4	**1896**	123,0

Diğer yandan son zamanlarda Alman İmparatorluğu'nun üç aylık istatistiklerine göre fiyatlar aşağıdaki gibidir. Liverpool'da temmuzdan eylüle kadar La Plata buğdayının fiyatları:

	Mark		Mark
1901	129,1	1905	144,8
1902	-	1906	138,0
1903	139,3	1907	160,0
1904	152,1	1908	176,0

İyi ve kötü hasatlar nedeniyle doğal olarak fiyatlar her yıl değişiklik göstermiştir. Fakat yine de öyle görünüyor ki, şu anda gıda ürünlerindeki fiyat artışı, geçici olarak değil kalıcı bir olgu olarak karşımızda durmaktadır.

Birleşik Devletler'in tarım ülkesinden endüstri ülkesine dönüşmesi ile birlikte Rus tarımının da iflası, ucuz gıda ürünlerinin Avrupa'ya devasa oranda akışının giderek kesilmesini muhtemel kılmaktadır.

Örneğin Amerikan buğday üretimi senelerdir artmamıştır. Aşağıdaki gibidir:

Yıl	Ekili Arazi (Acre)	Ürün (Buşel)	Buşel Başına Ortalama Fiyat 1 Aralık - $
1901	49.900.000	748.000.000	0,614
1902	46.200.000	670.000.000	0,630
1903	49.500.000	633.000.000	0,695
1904	44.100.000	552.000.000	0,924
1905	48.900.000	693.000.000	0,748
1906	47.300.000	735.000.000	0,667
1907	45.200.000	634.000.000	0,874

Üretimin artmakta değil de düşmekte olduğu açıkça görülüyor. Sonuç olarak fiyat kararlı bir yükseliş göstermektedir.

Bütün fiyatları ve navlunları yapay olarak yükselten kapitalist karteller, gıda ürünlerinin ithalatındaki stopajın etkisini daha da kötüye götürmektedir.

Bütün bunların yanı sıra bir de tarımda uygulanan gümrük vergileri vardır ki devlet, yükselen ücretlerin emekçiye yüklediği sıkıntıya bu ver-

gilerle yenilerini eklemektedir.

Bütün bunlara, 1907'de gelen ve geniş çaplı bir işsizliği de beraberinde getiren bir kriz eklendi ve proletaryanın durumu dehşet verici bir hal aldı ve bu durum halen devam etmektedir. Fakat, krizin sona ermesiyle beraber, 1895-1907 dönemindeki gibi damgasını vuracak bir yükselme eğiliminin ortaya çıkması beklenmemelidir. Yüksek gıda fiyatları aynı kalacak ve hatta daha da yükselecektir. Dışarıdan gelen ucuz işgücü seli durmayacak, tersine, artan bir güçle az çok gelişmiş koşullarla devreye girecektir. İşveren sendikalarının en önemlileri, salt sendikal yöntemlerle kırılamayacak daha da güçlü bir demir halka örecektir.

Sendikalar ne kadar önemli ve hatta vazgeçilmez ise ve öyle kalacak olsalar da, bunların proletaryayı, son on iki yıldır yapabildikleri gibi salt ekonomik yöntemlerle tekrar kuvvetli bir şekilde ileriye götürebileceğini beklememeliyiz. Hatta, karşıtlarının onları yavaş yavaş bastırabilmek için yeterli gücü kazanabilecekleri olasılığını hesaba katmamız gerekebilir.

Endüstrinin tam gaz devam ettiği ve hatta işgücü eksikliğinden yakındığı son refah yılları boyunca bile işçilerin kendi reel ücretlerini -ki bu, ücretlerin para olarak değil, hayatın gereklilikleri olarak ölçülmesi demektir- artık yükseltemediklerine dikkat çekmek gerekir. Bu, Almanya'da çeşitli sektörlerden işçiler arasında yapılan özel araştırmalarla da kanıtlanmıştır. Amerika'da bu durum bütün işçi sınıfı için *resmi olarak tanınmaktadır.*

Washington'daki Çalışma Bakanlığı 1890'dan beri her yıl Birleşik Devletler'in önde gelen endüstri dallarına ait bazı kuruluşlarda işçilerin durumunu araştırmayı görev edinmiştir. Son yıllarda 4.169 fabrika ve işyerinde ücretler, çalışma saatleri ve işçilerin ev bütçeleri, işçilerin tüketim biçimleri ve geçinmek için gerekli malzemelerin fiyatları ile birlikte araştırılmıştır. Ortaya çıkan sayılar işçilerin durumundaki ilerlemeyi ya da gerilemeyi göstermek için karşılaştırılmıştır.

1890-1899 arası her bir madde için ortalama değer 100 olarak alınmıştır. 101 sayısı 1890-99 yıllarına kıyasla yüzde birlik bir ilerlemeye, 99 sayısı ise aynı şekilde yüzde birlik bir gerilemeye işaret etmektedir.

Yıl	Sürekli Çalışmakta Olan İşçilerin Haftalık Ücretleri	İşçinin Bütçesinde İhtiyaç Malzemelerinin Perakende Fiyatları	Haftalık Ücretlerin Alım Gücü
1890	101,0	102,4	98,6
1891	100,8	103,8	97,1
1892	100,3	101,9	99,4
1893	101,3	104,4	96,9
1894	97,7	99,7	98,0
1895	95,4	97,8	100,6
1896	99,5	95,5	104,2
1897	99,2	96,3	103,0
1898	99,9	98,7	101,2
1899	101,2	99,5	101,7
1900	104,1	101,1	103,0
1901	105,9	105,2	100,7
1902	109,2	110,9	98,5
1903	113,3	110,3	101,8
1904	112,2	111,7	100,4
1905	114,0	112,4	101,4
1906	118,5	115,7	102,4
1907	122,4	120,6	101,5

Bu tablo öncelikle, proletaryanın sözde "reform yoluyla ilerlemesi"nin ne kadarlık bir altyapısı olduğunu göstermektedir. Son on yedi yıl alışılmadık şekilde işçi sınıfı lehine geçti. Bu yıllar Amerika'da öylesine fırtınalı bir ileri sıçrayıştı ki belki de bu bir daha asla yaşanmayacak. Hiçbir işçi sınıfı Amerika işçi sınıfından daha geniş özgürlük olanaklarına sahip değildir. Ve hiçbiri siyasetinde o kadar "pratik", ve ilgisini durumunu iyileştirmekten uzaklaştırabilecek bütün devrimci teorilerden arınmış değildir. Yine de nakdi ücret ortalamasının bir önceki yıla oranla yüzde 4'e yükseldiği refah yılı 1907'de fiili ücretler işlerin kesinlikle çok da iyi olmadığı 1890'dakinden azıcık fazlaydı. Kuşkusuz, işsizlik ve geçim be-

lirsizliği bir refah ve kriz zamanı arasında devasa bir fark yaratıyor, fakat tam zamanlı işçilerin haftalık ücretlerinin alım gücü 1800'den 1907'ye çok küçük bir değişim gösterdi.

Nakdi ücretler şüphesiz epey yükseldi. 1890 ile 1894 arasında yaşanan bunalım döneminde 101'den 97,7'ye, başka bir deyişle yüzde 3'ten fazla düştü, fakat ondan sonra 1907'de 122,4 olarak gösterilen rakama ya da yaklaşık yüzde 25'e ulaşana dek istikrarlı bir şekilde yükseldi.

İhtiyaç malzemelerinin fiyatları ise aksine 1890-1896 arasında işçi ücretlerinden çok daha hızlı bir şekilde 102,4'ten 95,5'e, yani yaklaşık yüzde 7 oranında düştü; bu yüzden de haftalık ücretlerin alım gücü, parasal gelir kadar hızlı düşmedi. 1890-1896 arası fiili ücretler sadece 98,6'dan 98'e, yani sadece yüzde 0,6 oranında düşerken, nakdi ücretler yüzde 3 civarında düştü. 1894-1896 arasında nakdi ücretler 97,7'den 99,5'e yükselirken, geçim maliyeti daha da hızla düştü. Böylelikle 1896'da ortalama bir işçinin ücretinin alım gücü 104,2 ile gösterilen noktaya ulaştı.

İşçinin nakdi ücretleri o zamandan beri asla eşit miktarda alım yapmaya yetmedi. Bütün refaha rağmen fiili ücretler ŞİMDİ ON YIL ÖNCESİNDEN DAHA DÜŞÜK. Ve buna işçilerin yavaş fakat emin *yükselişi* diyorlar.

Kapitalistlerin en büyük kârları kaptığı iş sarhoşluğu hali sürerken işçinin fiili ücreti eski halini bile koruyamamış, hatta çoktan dibi boylamaya başlamıştı. Kuşkusuz, nakdi ücretleri gösteren endeks sayısı 1906'dan 1907'ye 118,5'ten 122,4'e, yani yaklaşık yüzde 4 yükseldi, fakat ihtiyaç malzemelerinin fiyatları daha da hızla 115,7'den 120,6'ya, yani yaklaşık yüzde 5 oranında fırladı; bu şekilde haftalık ücretlerin alım gücü yüzde bire kadar düştü. Gerçekte, bu ilişki çok daha vahimdi. Amerikan istatistikleri genellikle uygun biçimde düzenlenmemekte ve böylelikle mevcut koşulların gerçeklerle ortaya konulandan daha kara olması sağlanmaktadır.

Bütün bunlar bir önseziye neden oluyor: Kriz geçtikten ve refah yeniden göründükten sonra proletaryanın önceki görkemli endüstriyel çağın tekrar etmesini beklemesine gerek yoktur.

Tekrar ettiğini varsayarsak, bu, sendikaların güçsüz ve külliyen gerek-

siz olacakları anlamına gelmez. Sendikalar, proletarya için büyük kitle örgütleri olarak kalacaktır, var olmamaları durumunda proletarya çaresizce teslim olmuş ve tamamen yağmalanmış olacaktı. Durumdaki değişiklik onların önemini azaltmaz fakat mücadele yöntemlerini değiştirmelerini gerektirir. Kudretli işveren sendikaları ile baş etmek zorunda kaldıkları yerde biraz doğrudan başarı sağlayabilirler, fakat böyle örgütlerle mücadeleleri devasa boyutlara ulaşır; ve işverenlerin bütün imtiyazları reddettiği noktada böyle anlaşmazlıklar bütün toplumu ve ülkeyi sarsabilir ve hükümetleri ve parlamentoyu etkileyebilir.

İşveren sendikalarının baskın olduğu ve genel iktisadi hayatta önemli rolü olan endüstrilerdeki grevler gitgide daha fazla *siyasi* karakater kazanma eğilimi göstermektedir. Öte yandan genel grevlerin etkili bir silah olarak kullanılabileceği salt siyasi mücadelelerde (örneğin oy hakkı için mücadele) fırsatlar gitgide daha sık ortaya çıkmaktadır.

Bu yüzden sendikalar giderek daha fazla siyasi görevler almak zorundadır. Fransa, Almanya ve Avusturya'da olduğu gibi İngiltere'de de sendikalar yüzlerini siyasete dönmektedir. Bu, Latin dillerinin konuşulduğu ülkelerindeki sendikalizmin doğrulanmış özüdür. Fakat, ne yazık ki anarşist kökeninin bir sonucu olarak bu öz, bir antiparlamentarizm çölünde gömülüdür. Hal böyleyken sendikaların bu "doğrudan eylem"i, parlamenter eylemin YERİNE değil, yalnızca ona YARDIMCI ve TAKVİYE EDİCİ olarak etkili hareket edebilir.

Proleter hareketin çekim merkezi yine ve geçtiğimiz yirmi yıla göre daha da fazla siyasettedir. Her şeyden önce proletaryanın çıkarları doğal olarak toplumsal reform ve iş güvencesine yönelmektedir. Ne var ki, bu alanlarda, mevcut hükümet kurumları çerçevesinde mevcut bağıl güçlerle üstesinden gelinmesi mümkün olmayan neredeyse evrensel bir durgunluk söz konusudur.

Durgunluktan kastımız tamamen hareketsizlik değildir. Bu, bizimki gibi çılgınca galeyan halindeki bir toplumda imkansızdır. Ne var ki, tamamen hareketsizlik, hatta teknik ve ekonomik dönüşüm ve sömürüdeki artışın oranıyla kıyaslandığında geriye gidiş anlamına gelecek kadar yavaş bir ilerleme oranı da söz konusu olabilir. Ve bu tarif edilemeyecek kadar

yavaş ilerleme, sadece itinayla hazırlanılan ve savaşılan büyük ekonomik mücadelelerle güvence altına alınmalıdır. Bu savaşların yükü ve zararı, hızla çoğalma ve kesin sonuçlara daima ağır basma eğilimi gösterir.

Şunu unutmamak gerekir ki, "pozitif" ve "reformcu" çalışmamız proletaryayı güçlendirmekle kalmaz aynı zamanda karşıtlarımızda bize karşı daha gayretli bir direnç yaratır. Toplumsal reformlar için verilen mücadele ne kadar siyasi olursa, işveren sendikaları da parlamentoların ve hükümetlerin işçilere dönük husumetini keskinleştirmeyi ve onların siyasi güçlerini zayıflatmayı amaçlayacaktır.

Demek ki, siyasi haklar mücadelesi bir kez daha ön plana çıkarılıyor ve hükümetsel yaşamın kurumlarına temas eden anayasal sorunlar canlı sorunlar haline geliyor.

Proletaryanın karşıtları sürekli işçilerin siyasi haklarını kısıtlamaya çalışıyor. Almanya'da proletaryanın her seçim zaferinin ardından mevcut evrensel oy hakkının yerine birden fazla oy verme sisteminin getirilmesi tehdidiyle karşılaşılıyor. Fransa ve İsviçre'de milis kuvvetleri grevcilere saldırıyor. İngiltere ve Amerika'da mahkemeler proletaryanın özgürlüğünü kısıtlıyor çünkü parlamento ve kongre işçilere açıkça saldırma cesaretini gösteremiyor.

Fakat proletarya sadece kendini bu saldırılardan koruyarak tatmin olamaz. Eğer ulusal yaşamda, onun kendi sınıfsal çıkarları için hükümet kurumlarından faydalanmasını sağlayacak yeni pozisyonlar elde edemezse, proletaryanın durumu gitgide daha fazla tehdit edilecektir. Rusya'yı saymazsak, bütün ülkeler içinde en çok Almanya'da buna ihtiyaç vardır. Reichstag oy hakkı şimdiden kentli proletarya aleyhine çevrilmiştir. Reichstag seçimleri için bölgelerin dağıtımı bugün 1871'deki ile aynıdır. Fakat şehir ve kır arasındaki ilişkinin o zamandan beri ne ölçüde değiştiğinin farkındayız. 1871'de nüfusun üçte ikisi kırdayken ve üçte biri kentlerdeyken, bugün bu oran tersine döndü fakat Reichstag'daki ilgili temsil edilme şekli aynı kaldı. Bu durum, gitgide şehirlerin zararına ve kırsalın yararına olmaktadır. Son Reichstag seçiminde sosyal demokrasi kullanılan tüm oyların yüzde 29'unu ancak, temsilcilerin sadece yüzde 10,8'ini aldı. Merkez parti ise aksine yüzde 19,4 oy alırken, temsilcilerin yüzde

26,4'ünü aldı, Muhafazakarlar da oyların yüzde 9,4'ünü fakat temsilcilerin yüzde 15,7'sini aldı.

Bu iki partinin aldığı oylar toplamı sosyal demokrasinin oylarına yetişemezken bunların dört kat daha fazla temsilcileri var. Orantılı bir oylama yapılsaydı sosyal demokrasi 1907'de 43 yerine 116, Muhafazakârlar ve Merkez de birlikte 164 yerine 115 temsilciye sahip olurdu.

Mevcut bölgelemenin devam etmesi, nüfusun daha az gelişmiş kesimine birden fazla oy kullandırmaya eşdeğerdir ve bu eşitsizlik, kentli proletaryanın gelişmesi ile aynı ölçüde yıldan yıla artmaktadır.

Bununla birlikte özellikle kırda ve küçük şehirlerde, proletaryayı mülk sahibi sınıflara ekonomik açıdan olduğu kadar siyaseten de bağımlı olmaya tabi tutan bir oy kullanma sistemimiz var, çünkü şimdi kullanılmakta olan oy zarfları, oy pusulasının gizliliğini en az bir önceki sistem kadar etkili biçimde ortadan kaldırmaktadır.

Kuşkusuz, bu suistimalin ortadan kaldırılması tek başına yeterli olmayacaktır. Reichstag etkisiz ve de güçsüzken, etkimizin ve Reichstag'daki gücümüzün artması neye yarayacaktır? Onun için öncelikle güç ele geçirilmelidir. Gerçek bir parlamenter rejim kurulmalıdır. İmparatorluk hükümeti Reichstag'ın bir komitesi olmalıdır.

Reichstag sadece imparatorluk hükümeti ondan bağımsız olduğu için değil, daha ziyade, imparatorluk hiçbir zaman tamamen birleşik bir devlet olmadığı için zayıflamıştır. Birbirinden ayrı eyaletlerin egemenliği, bunların hükümetleri ve yasama organları ve sınırlı tikelcilikleri Reichstag'ın gücünü daha da kısıtlamaktadır. Muazzam bir kitle yola çaprazlamasına serilmeseydi -PRUSYA ve onun üç sınıflı oy sistemi ile seçilen yasama organı- görece küçük eyaletlerle başa çıkması daha kolay olurdu. Her şeyden önce Prusya'nın tikelciliği kırılmalıdır, yasama organı da bütün tepkilerin kalkanı olmaktan çıkmalıdır. Kuzey Almanya yasama organları ve en çok da Prusya için gizli ve eşit oy hakkı arayışı ve Reichstag'ın baskın bir güç konumuna yükseltilmesi günümüzün en önemli siyasi görevleridir.

Fakat bu anlamda Almanya'yı demokratik bir devlete dönüştürebilseydik bile bu, proletaryanın ilerlemesine yardımcı olmaya yetmeyecekti.

Halihazırda nüfusun çoğunluğunu oluşturan Alman proletaryası kuşkusuz, hukuki düzenleme anahtarını eline alırdı. Fakat devlet, toplumsal reformun vazgeçilmezi olan zengin kaynaklara sahip olmasaydı bunun çok az bir faydası olurdu.

Ne var ki günümüzde devletin tüm kaynakları *askeriye* ve *deniz kuvvetleri* masrafları için tüketilmektedir. Bu masrafların durmadan artması yüzünden mevcut devlet; yalnız proletaryanın değil, bütün nüfusun çıkarı için zorunlu olan, eğitimin ve ulaşım araçlarının geliştirilmesi -kanallar ve yollar vs.- gibi, ülkenin rekabet ve üretim gücünü büyük oranda yükseltebilecek ve dolayısıyla kapitalizmin salt ticari çıkarlarının da gerektirdiği kültürel girişimleri dahi ihmal etmektedir.

Fakat bu amaçlar için büyük miktarlar temin edilemiyor çünkü ordu ve donanma her şeyi silip süpürüyor ve mevcut sistem devam ettiği sürece de silip süpürmeye devam edecektir.

Eğer devlet önemli reformlar yapacaksa *daimi orduyu ortadan kaldırmak ve silahsızlanmak* zorundadır. Kapitalist unsurlar bile bunu kabul etmeye başlamıştır fakat bunu başaramamaktadır. Hayırseverlerin barışçıl gevezelikleri bizi bir adım ileriye götüremez.

Mevcut rekabetçi savaş hazırlığı esas olarak sömürgecilik ve emperyalizmin bir sonucudur ve sömürgecilik devam ettiği sürece bunun barışı öğütlemeye pek faydası olmayacaktır. Sömürgeciliğin içinde militarizm de vardır. Belli bir hedef koymak ve bu hedefe ulaştıracak yöntemden kaçınmaya çalışmak saçmalıktır. Bu, dünya barışı ve silahsızlanma için haykıran, bütün burjuva barış kongrelerine katılan ve aynı zamanda her ne kadar, şüphesiz, etik ve sosyalist anlayışla da olsa sömürgeciliği savunan bazı arkadaşlarımıza bir fikir vermelidir. Onlar, kapitalist politikacılar gibi devrimden korkan ve Almanya'nın birliğini devrimle değil, Hohenzollern hanedanının zaferi ile sağlamaya çalışan ve aynı zamanda demokrat politikacılar gibi militarizme kısıtlama getiren ve Hohenzollernler'e görevlerini yapmalarına yarayacak askeri gücü vermeyi reddeden, geçen yüzyılın 70'lerinin Prusyalı liberalleri gibi makul konumdalar. Onları mahveden kendi çelişkileri oldu.

Sömürgeciliği savunanlar rekabetçi silahlanmayı da savunmak zorun-

dadır. Bunu göz önünde tutan herkes insanları sömürgeciliğin faydasızlığı ve yıkıcılığına ikna etmek zorundadır.

Mevcut durumda bu, militan proletaryanın en elzem görevidir ve izlemesi gereken "pozitif" politikadır. Bu problem çözülene kadar, işveren sendikaları, hayat pahalılığının artması, düşük standartlı işçi seli, bütün toplumsal reform yasalarındaki evrensel durgunluk ve bu yükün altında ulusal masrafların artması karşısında önemli ya da önemsiz her türlü reformun yapılması neredeyse imkânsızdır.

Reichstag için oy hakkı kazanımı, özellikle Saksonya ve Prusya'nın yasama organları için eşit ve gizli oy kullanımının kazanılması, Reichstag'ın sadece emperyal hükümet üzerinde değil her bir eyalet üzerinde baskın bir konum elde etmesi, Alman proletaryasına özel görevlerdir. Emperyalizme ve militarizme karşı savaş ise bütün dünya proletaryasının ortak görevidir.

Pek çok kişi, bu görevlerin yerine getirilmesinin hiçbir büyük ilerleme sağlamayacağını düşünebilir. İsviçre -tam demokrasi, popüler milis sistemi ve sömürgeci olmayan politikasıyla- bütün bu koşulların yerine getirildiği bir ülke olarak örnek teşkil etmiyor mu? Yine de İsviçre'de toplumsal reform durgunluk yaşamakta ve proletarya her yerde olduğu gibi burada da sömürülmekte ve köleleştirilmektedir.

Bu noktada dikkat edilmesi gereken ilk husus, İsviçrelilerin çevrelerinde devam eden rekabetçi silahlanmanın sonuçlarından kaçmaması, aksine bu rekabete gayretle katılması ve bunun için hiç de az olmayan meblağlar harcamasıdır. Askeri masrafların bir bölümü çeşitli kantonlar tarafından karşılanmakta, fakat buna rağmen merkezi hükümetin giderleri aşağıdaki tabloda görüldüğü gibi şaşırtıcı bir hızla büyümektedir.

Yıl	Frank	Yıl	Frank
1875	39.000.000	1905	117.000.000
1885	41.000.000	1906	129.000.000
1895	79.000.000	1907	139.000.000

Askeriye ödeneği, vergilerden gelen gelirler gibi hızla artmaktadır. Şöyle ki:

Yıl	Militarizm Ödeneği	Maliye ve Vergi Daireleri Gelirleri
1895	23.000.000	4.000.000
1905	31.000.000	64.000.000
1906	35.000.000	62.000.000
1907	42.000.000	63.000.000

Posta ve telgraf sistemlerinin neredeyse birbirini götüren gelir ve giderlerini saymazsak, 1907'de gelirlerin seksen üç milyon frank olduğunu, bunun da yetmiş üç milyonunun vergiden geldiğini görmüş oluruz. Masraflar, kırk iki milyonu askeriye ve altı milyonu kamu borçları olmak üzere seksen milyon frankı bulmuştu.

Bu durumda görüyoruz ki İsviçre'de dahi militarizm ulusal gelirin aslan payını yutmakta ve talepleri de hızla artmaktadır.

Hiç kimse, militarizm ve mutlakıyetten demokrasiye belli belirsiz bir biçimde ve savaşmadan geçebileceğimizi ve fetihçi emperyalizmden özgür halkların birliğine aşamalı bir "dönüşüm" ile varabileceğimizi iddia edecek kadar saf olamaz. Bütün bu "dönüşüm" fikri ancak gelecekteki bütün evrimin, siyasi güçler ve kurumlarla bağlantılı bir değişikliğe ihtiyaç duyulmaksızın yalnız ekonomik alanda gerçekleşeceği konusunda ortak bir görüşe varıldığı zaman ortaya çıkabilir. Bu değişikliklerin, proletaryanın ekonomik yükselişinin daha da ilerlemesi için kaçınılmaz biçimde zorunlu olduğu açıkça anlaşılınca bu, siyasi mücadelenin, güç transferinin ve dönüşümlerin gerekliliğinin de tanınmasını zorunlu kılacaktır.

Proletarya bu mücadelelerde dev adımlarla ilerlemelidir. Bu savaşları kazanması, yukarıda bahsedilen militarizmin ilgası ve demokrasi hedeflerine ulaşması, devlet içinde baskın bir yer edinmediği sürece imkânsızdır. Demek ki, büyük modern bir ulusta demokrasinin kazanılması ve militarizmin ortadan kaldırılmasının sonuçları, bugün İsviçrelilerin kendilerine miras kalmış eski milis sistemi ve cumhuriyetçi kurumlarından yükselişine göre çok farklıdır.

Bu, dönüşümlerin yalnız proletarya tarafından başarılması ile orantılı

olarak daha da doğrudur. Yaklaşan savaşlarda hiçbir sadık müttefik olasılığı yoktur. Şimdiye kadar kapitalist taraftan müttefiklere, yani küçük kapitalistlere ve küçük çiftçilere bel bağladık.

Marx ve Engels'in, küçük burjuva demokrasisinin 1848 ve 1871'de yaptıkları gibi en azından bizimle bir devrim başlatacağını uzun bir süre nasıl ısrarla beklediğini gördük. Demokratik politikalar ve partiler hayal kırıklığı yaratmaya devam ederken, biz Marksistler yine de, küçük burjuva ve küçük çiftçi kitlelerinin bize yakınlaşacağına ve devrimci hedeflerimize ilgi duyacaklarına inanmaya devam ettik. Bu beklentiler, daha önce de alıntı yaptığım 1893 tarihli makalelerimde, Engels'in 1895'te yazdığı girişe göre daha güçlü bir biçimde ifade buldu:

"Bu devam ederse, yüzyılın sonunda toplumun orta sınıfının büyük bölümünü, küçük burjuvaları ve küçük çiftçileri ele geçirmiş ve ülkede belirleyici bir güç haline gelmiş olacağız."

Bu beklentiler gerçekleştirilmedi. Beklentileri ve "kehanetleri" olan biz Marksistlerin, küçük kapitalistlerin devrimci duyarlılığına haddinden fazla değer vermekle nasıl hata ettiğimizi gösteren başka bir tablo daha var. Fakat, Marksist dogmatik fanatizmin bu unsurları partinin dışına itmesi gibi bir rezalet için ne kadar dayanağın olduğunu da görmekteyiz. Engels'in 1891'de Fransız çiftçi programına ve benim de bir yıl sonra Alman çiftçi programına karşı çıkmamızın sebebi, çiftçilerin kazanımını gereksiz görmemiz değil, onları kazanmak için bu yöntemlerin yanlış olduğunu düşünmemizdi. O zamandan beri Fransa, Avusturya ve İsviçre'deki parti üyeleri, çiftçiler arasında bu doğrultuda şanslarını denediler fakat başarısız oldular.

Aynı şey küçük kapitalistler için de geçerlidir. Kabul etmek gerekir ki geniş orta sınıf gruplarının bildiği kadarıyla ve her ne çeşit propaganda biçimleri kullanıldıysa da, onları kazanmak bugün her zamankinden daha zor.

Bu sonuç Marksist "ortodoksluğa" dayanmamaktadır, -Marksizm'in bu noktada azımsamakla değil de daha ziyade haddinden fazla şey beklemekle hata ettiğine daha önce değinmiştik- bu, son yıllardaki acı tecrübenin bir sonucudur.

Bu yüzden, Marksist "dogmatik fanatizm"imizin, bu tecrübeleri fark etmemizi, anlamamızı ve bunların sebeplerini açığa çıkarmamızı kolaylaştırması haricinde bu konuyla ilgisi yoktur -bu her gerçek "pratik politika" için vazgeçilmez koşuldur.

Burada da yine "pozitif" çalışmamızın, proletaryayı tam da bu gerçek ile güçlendirdiği anda, proletarya ile diğer sınıflar arasındaki karşıtlığı keskinleştirdiğini görüyoruz.

Pek çoğumuz, kapitalistlerin tröst ve kartellerinin vergi ve tarife politikası ile birlikte, bu şeylerden mustarip olan orta sınıfı bizim saflarımıza yönlendireceğini ummuştuk. Sonuç ise tam tersi oldu. Tarımsal gümrük vergileri ve işveren sendikaları, işçi sendikaları ile eşzamanlı geldi. Bu durumda esnaflar/zanaatkârlar da eşzamanlı olarak her yönden baskı gördüler. Sendikalar maaşları artırırken, vergiler ve işveren sendikaları zorunlu ihtiyaçların ve hammaddenin fiyatını artırdı.

Kuşkusuz, artırılan reel ücretler değil, nakdi ücretlerdi çünkü fiyatlar maaşlardan daha hızla yükselmişti. Buna rağmen maaş mücadelesi küçük patronları canından bezdiriyordu ve onlar işveren sendikalarına ve gümrük/tarife taraftarlarına, örgütlü işçiler karşısında müttefikleri gözüyle bakıyorlardı. Yalnız yüksek nakdi ücretlerden değil, maaş artışlarından kaynaklandığı iddia edilen ham madde ve kira bedellerinin artışından da vergiler ve tröstler değil, işçiler sorumlu tutulmuştu.

Küçük tüccarlar yine fiyatlardaki artış nedeniyle zor durumdaydı çünkü çoğunlukla işçilerden oluşan müşterilerinin alım gücü aynı oranda yükselmedi. Öfkelerini ise vergi ve karteller yerine işçilere yöneltmişlerdi. İşçiler kooperatifler yoluyla komisyoncuları ortadan kaldırmaya çalışarak fiyat artışının etkilerinden kaçmaya uğraştıkça, küçük tüccarların kızgınlığı daha da artıyordu.

İşçinin ürün pazarında özel bir rolü olduğu unutulmamalıdır. Başka herkes bu pazara sadece alıcı olarak değil, aynı zamanda satıcı olarak da gelmektedir. Tüccar alıcı olarak evrensel fiyat artışında kaybettiğini, kendi ürünlerinin yükselişi ile kazanır. Satıcı değil, sadece alıcı olarak dünya pazarına gelen sadece işçidir. İşçinin işgücü özel ücret kuralları olan özel bir ürün çeşididir; bu nedenle maaşları otomatik olarak genel fiyat

değişikliklerini takip etmez. İşgücü insandan bağımsız bir şey değildir, insanların hayatlarından ayrılamaz ve onlara sıkıca bağlıdır. Ücretinin altında, başka eşyaları etkilemeyen ve nakdi ücretlere başka ürünlerde olduğundan daha büyük bir istikrar unsuru sunan psikolojik, fizyolojik ve tarihi koşullar yatar.

Maaşlar fiyat hareketlerini izler fakat yavaşça ve sadece belli bir dereceye kadar. İş gücü sahibi, diğer ürünlerin alıcılarına göre fiyat düşüşlerinde daha fazla kazanır ve fiyat artışlarında daha fazla kaybeder. Mal pazarındaki bakış açısı, satıcılarınki ile karşıtlık halindedir. Tamamını ürettiği halde ürününün yalnızca bir bölümünü tüketmesine rağmen üreticinin değil, tüketicinin bakış açısına sahiptir. Ürünü kendisine değil, onu sömürenlere, kapitalistlere aittir.

Pazarda ücretli işçinin emeğinin ürününün üreticisi ve satıcısı olarak görünen kapitalisttir. İşçi ise orada hayat gereksinimlerinin bir alıcısı olarak görünmektedir.

Bunların sonucunda işçiler, satıcılarla ve satıcı oldukları için çiftçilerle karşıtlık halindedir. Çiftçilerle işçiler, sadece tarım ürünlerindeki vergi konusunda değil, sütün fiyatının artırılmak istenmesi ve daha pek çok noktada keskin karşıtlık halindedir.

Ücretli işçi çalıştırdıkları sürece çiftçiler, sanayi işçilerinin ücret artışı ve koşullarının iyileştirilmesi girişimlerinden müthiş rahatsızlık duyar. Endüstriyel başarı, sendikaların güçlendirilmesinin ve zaferlerinin zamanı, aynı zamanda tarımda yetersiz iş zamanıydı. Sadece kiralık erkek ve genç kadın işçiler değil, çiftçilerin çocukları da tarım hayatının barbarca koşullarından kaçmak için durmadan çoğalan yığınlar halinde sanayiye kaydı. Doğal olarak kırsaldaki bu işgücü yokluğundan, uğursuz sosyalistler sorumlu tutulmuştu.

Bu yüzden, nüfusun, önceleri küçük burjvuza demokrasisinin çekirdeğini oluşturan ve bu devrimin gayretli savaşçıları olan ve en azından devrimci proletaryanın kısmen kayıtsız müttefikleri olan sınıfların gittikçe çoğalan kesimleri, şimdi her yerde bunun en şiddetli düşmanları haline geldi. Bu en az "Marksizm'le yıkanmış" Almanya'da ve daha çok Fransa'da, Avusturya'da ve İsviçre'de geçerliydi.

Büyük şehirlerde orta sınıfların proletaryaya olan husumeti, emperyalizm ve sömürgecilik meselelerindeki karşıt tutumları yüzünden daha da arttı. Sosyalist tutumu reddedenlerin, eğer ki sömürgeciliğe de inanmıyorlarsa, umutsuzluğa kapılmaktan başka seçenekleri yoktur. Fakat bununla birlikte militarizm ve büyük donanma da kabul edilmelidir. Orta sınıfın, el işleri, perakende ticaret ya da ihtiyaç maddelerinin üretimi ile doğrudan ilgilenmeyen kesimleri bile, tıpkı entelektüeller gibi, sosyalizmin etkisine girmedikleri sürece, emperyalizm ve militarizmin akıntısına kapılıp proletaryadan ve onun ileri görüşlülüğünden uzaklaşmaktadır. Barth, Brentano ve Naumann gibi bir zamanlar proletaryanın sendikalarına ve kooperatif örgütlenmelerine ve bunların demokratik çabalarına sıcak bakanlar, bugün büyük donanmaları ve yayılmacılığı savunuyorlar. Sosyal demokrasiyle olan arkadaşlıkları emperyalizm ve sonuçları söz konusu olmadığı sürece devam etmektedir.

Görünüşe göre proletaryanın izolasyonunu tamamlamak ve böylece onu tam da politik gelişiminin her zamankinden çok gerekli olduğu şu zamanda siyasi kısırlığa mahkum etmek bu politikaların kaderiydi.

Lakin emperyalizm politikası, mevcut egemen sistemin alaşağı edilmesinin başlangıç noktası haline de gelebilir.

9. Bölüm

Yeni bir devrimci çağ

İsviçre'de militarizm masraflarının ne kadar hızla yükseldiğinden bahsettik. Ne var ki bu, büyük askeri uluslarda olanların zayıf yansımasından sadece biraz fazlasıdır. Şimdi Alınan İmparatorluğu'na bir bakalım. Alman İmparatorluğu'nun istatistik almanağına göre bu amaçla yapılan harcamaların milyon mark olarak değerleri aşağıdaki gibidir:

	1873	1880-81	1891-92	1900	1908
Ordu	308	370	488	666	856
Donanma	26	40	85	152	350
Sömürge hükümeti	—	—	—	21	21
Emeklilik fonları	21	18	41	68	110
Devlet borcu faizi		9	54	78	156
Toplam	355	437	668	985	1.493
Yıllık artış		12	21	35	64
Toplam kamu harcamaları	404	550	1.118	2.056 1.640[4]	2.785
Yıllık artış		21	53	58	91

4 1900'den itibaren yapılan postane, demiryolları ve devlet matbaası masrafları dahil edilmiştir. Bunlar 1900'de 416.000.000 mark tutarındaydı.

Masrafların istikrarlı bir şekilde fakat durmadan yükselen bir oranda artt**ı**ğını görmekteyiz. İmparatorluğun ilk on yılı boyunca artış yılda 21.000.000 civarındaydı. Nihayet son on yıl boyunca artış oranı neredeyse yılda 91.000.000'a çıktı ve bu son yıllar boyunca yıllık artış yaklaşık 200.000.000'a ulaştı.

Esas artan savaş hazırlıklarının maliyetidir. Bunlar içinde donanmanın maliyeti orduya göre daha hızlı bir şekilde artmıştır. 1891-1908 yılları arasında imparatorluğun nüfusu 50.000.000'dan 60.000.000'a, yani yaklaşık dörtte bir oranında yükselirken, bu arada ordunun maliyeti neredeyse İKİ KATINA, emekli maaşlarının ve devlet borcu faizinin maliyetleri ÜÇ KATINA ve donanma giderleri ise DÖRT KATINA ÇIKTI. Kapitalist makine sistemini ve doğa bilimini üretim alanına getiren sürekli teknik dönüşüm, savaş sanatına sızıyor ve orada, sürekli bir yeni keşif rekabeti yaratıyor, şu an var olanın sürekli değer kaybetmesine ve gücün devamlı genişlemesine neden oluyor. Üretim alanında olduğu gibi iş verimliliğini devamlı artırmak yerine, savaşın yıkıcılığını devamlı şiddetlendiriyor ve verimsiz barış israflarını devamlı artırıyor.

Teknik evrim üzerinden dönüşümle birlikte sonunda gitgide daha çok silahlanmayı zorunlu hale getiren yayılma politikasından dolayı her büyük ulusun egemenliğinin, en azından etki alanının sürekli genişlemesi söz konusudur.

Yayılma politikası devam ettiği müddetçe rekabetçi silahlanma çılgınlığı da tam bir tükenme hali yaşanana dek devam etmek zorundadır. Ne var ki, daha önce de gördüğümüz gibi, mevcut topluma bir şey sunabilecek tek gelecek fikri ve ümidi emperyalizmdir. Sonuç olarak proletarya ulusun politikasına karar verecek, emperyalizm politikasını alaşağı edecek ve yerine sosyalizmi koyacak gücü eline alana dek bu çılgınlık daha da artacaktır. Bu rekabetçi silahlanma ne kadar uzarsa her ülkenin halklarının omuzuna binecek yükün ağırlığı da o kadar artacaktır. Sonuç olarak her sınıf gitgide yüklerini diğer sınıfların üzerine yıkmaya çalışacak ve böylece rekabetçi silahlanma da sınıf karşıtlıklarını keskinleştirme eğilimi gösterecektir.

Almanya'da en ağır yükü sırtlanan doğal olarak işçilerdir. Bu durum,

sanayinin başarılı, yaşamın ucuz ve işçi sendikalarının gelişmekte olduğu zamanlarda yeterince kötüydü; fakat, kriz, yüksek fiyatlar ve işveren sendikalarının tırmanışa geçtiği bir zamanda katlanılmaz oldu. Ancak artan vergi yükü sadece işçilerin gelirini azaltıp ücretlerinin alım gücünü zayıflatmıyor, yayılma politikasının ilerletiyormuş gibi göründüğü endüstriyel ilerlemenin kendisini tehdit ediyor.

Birleşik Devletler, Alman endüstrisinin en tehlikeli rakibidir. Alman endüstrisi bu mücadelede gümrük vergileri yüzünden engellenmektedir. Kuşkusuz, Amerika daha yüksek gümrük vergileri uygulamaktadır. Fakat bu TARIM'la ilgili değil, ENDÜSTRİ ile ilgilidir. En ucuz gıda ürünlerine sahiptir ve neredeyse bütün hammaddeleri kendisi üretmektedir. Bununla birlikte karasal güç oluşturan bir komşusu da olmadığı için avantajlıdır. Yarım milyondan fazla insanı yıllar boyu askerlik gibi aptalca bir iş için üretimden çekmek zorunda değildir.

Militarizm Avrupa'da yükseldikçe Birleşik Devletler'in endüstriyel üstünlüğü artar ve Avrupa'nın ekonomik ilerleyişi yavaşlar. Sonuç olarak Avrupa işçi sınıfının ekonomik durumu da o kadar kötüye gider. Bu süreci ilerletmek için en büyük fedakârlıklar bizden istenmektedir.

Kuşkusuz, Birleşik Devletler de emperyalizm ve bununla birlikte çoğalan askeri hazırlıklar yoluna koyulmuştur. İspanya savaşından beri ordu ve donanmanın giderleri artmaktadır. Yine de onlar Avrupa'nın büyük güçlerine göre daha az zarar görmüştür, çünkü onlardan farklı olarak Amerika büyük bir daimi orduyu yurtta muhafaza etmek zorunda değildir. Birleşik Devletler'in tamamında, taş çatlasa 60.000 erkek ordudadır.[5]

Endüstriyel rekabet alanında olduğu gibi askeri rekabette de Birleşik Devletler'in daha uzun yollar aşacak enerjisi vardır.

Aşağıdaki tablo Birleşik Devletler'in bu açıdan durumunu göstermektedir (sayılar en yakın milyona yuvarlanmıştır):

5 Milis kuvvetleri elbette buna dahil değildir. (İngilizceye çevirenin notu)

					İhracat Değerinin Toplam Yüzdesi		
	Nüfus	Ulusal Borç	Ordunun Maliyeti	Donanmanın Maliyeti	Gıda Üretimi	Hammadde	Üretim
1880	50	1.919	38	14	56	29	15
1890	63	890	45	22	42	36	21
1900	76	1.101	135	56	40	24	35
1907	86	879	123	97	28	32	40

Birleşik Devletler'in ulusal borcunun düştüğünü görmekteyiz. Kuşkusuz ki ulusal borç İspanya savaşının bir sonucu olarak ordu masraflarıyla birlikte 1900'de artmıştı. Fakat o zamandan beri ordu ve donanma giderlerindeki artışa rağmen yeniden düştü. 1908'de kara kuvvetlerinin maliyeti seksen altı milyon nüfusa rağmen 190.000.000, yani neredeyse Almanya'nınki kadardı.

İhracat cetveli ise Amerika'dan yapılan mamul ürün ihracatının ne kadar hızlı bir şekilde arttığını ve onun dünya pazarında tarım değil bir endüstri ülkesi olmaya doğru yol aldığını göstermektedir.

1907'de Almanya'dan yapılan toplam 1.875.000.000 dolar değerindeki ürün ihracatının 1.750.000.000'u mamul ürünlerdi. Birleşik Devletler'de 1.853.000.000 dolar değerindeki toplam yerli üretim ihracatının 740.000.000 dolardan fazlası mamul ürünlerdi. 1890'da Almanya'dan ihraç edilen mamul ürünlerin değeri 530.000.000 dolar, Birleşik Devletler'dense 170.000.000 dolardı. O zamandan bu yana Almanya imalat ihracatını yüzde 150 artırdı, Birleşik Devletler ise yüzde 300.

Birleşik Devletler'in bir sanayi ülkesi olarak Almanya'yı sıkıştırdığı açıkça anlaşılmaktadır.

Bu durumda Birleşik Devletler 1900 ile 1907 arasında ulusal borcunu yaklaşık 230.000.000 dolar azaltmışken, Almanya aynı dönemde borç yükünü 360.000.000 civarında artırdı. Ve şu anda bunlar yazılırken bile, bunu yarım milyon daha yukarı çekmek üzere masraflarda devasa artışlar ve daha yüksek vergiler planlanmaktadır.

İşçi sınıfı bu yüklerden en sert darbeyi alan ve en çok ezilen olmakta ve bu da sanayiyi zorlamakta ve tepkisini yine bütün bu savaşın yükünü

omuzlarında taşıyan işçilere gösteren ulusu rekabetçi mücadelesinde engellemektedir. Fakat işçilerin dayanacak gücünün bir sınırı vardır, o yüzden eninde sonunda bu rekabetçi silahlanma endüstriyel ilerlemeyi felce uğratmaktadır.

Aynı zamanda ulusal karşıtlıklar da keskinleşmekte ve bu da savaş tehlikesini tetiklemektedir. Her hükümet sürekli ve her daim kökten değiştirilen savaş hazırlıklarını dayanılmaz bulmakta, fakat egemen sınıfların hiçbiri hatayı izledikleri dünya politikasında bulmamaktadır. Buna cesaretleri yoktur çünkü bu kapitalizmin son sığınağıdır. Bu yüzden her biri hatayı diğerinde arar, Alman İngilizde, İngiliz Almanda. Hepsi sonunda "Bitmeyen bir terördense berbat bir son yeğdir" diyerek ağlayana kadar, savaş hazırlıklarına ivedilik kazandırmak için gitgide daha gergin ve şüpheli hale gelirler, bu da sonunda yeni bir kışkırtmaya neden olur.

Uzun zaman önce bu durum, ulusal sorunların karşılıklı berbat olduğu bu çılgın durumdan kurtulmak için devrim dışındaki tek alternatif olan savaşa sürüklerdi; eğer bu alternatif savaşı destekleyen devrimi silahlı bir barışı destekler konumdan daha da yakına getirmeyeceek olsaydı. Avrupa savaşlarını otuz yıldır engelleyen ve bugün hükümetlerin, savaş ihtimali karşısında ürkmesine sebep olan, proletaryanın yükselen gücüdür. Ama güçler, sonunda silahların kendiliğinden ates ettikleri bir duruma doğru sürükleniyorlar.

Aynı doğrultuda işleyen ve yayılma politikasını anlamsızlaştırmak ve böylece bunun daha da ilerlemesinin son ihtimalini de mevcut üretim biçiminden koparmak için rekabetçi silahlanmadan bile daha kararlı başka bir olgu daha var.

Emperyalizm ve yayılma politikası, yalnız Avrupa medeniyetine ait halkların bağımsız gelişme yeterliliğine sahip olduğu varsayımına dayanır. Diğer ırkların insanlarına, nezaketle az çok idare edilebilecek çocuklar, aptallar ya da yük hayvanları ve arzuladığımız gibi kontrol edebileceğimiz, her durumda daha aşağı düzeyden varlıklar gözüyle bakılmaktadır. Sosyalistler bile bu varsayımı sömürgeleşmeyi savunacak kadar ileriye götürdüler, kuşkusuz etik anlamda. Fakat gerçekleşen olaylar, partimizin bütün insanların eşitliğini savunan temel ilkesinin sadece bir ibare

değil, gerçek bir güç olduğunu sosyalistlere öğretmektedir.

Kuşkusuz, Avrupa uygarlığın etki alanının dışındaki halklar bu yüzyıl boyunca neredeyse hiç direnç gösterememiştir. Bu, Avrupa'nın kendini beğenmiş cahil burjuva bilginlerinin inanmamızı istediği gibi doğal bir aşağılık haline dayanmamaktadır. Bunların bilimi ırk teorisyenlerimizin fantezilerinde ifadesini bulmaktadır. Bu halkları ezen, yalnızca Avrupa'daki teknik gelişmelerin üstünlüğü ve son tahlilde bu teknik ilerlemeye dayanan Avrupa zihniyetidir.

Birkaç bin kişiyi kapsayan bazı çok geri kalmış bölmeler dışında, Avrupa medeniyetlerine dahil olmayan halklar bu uygarlığı tam olarak yakalayabilecek durumdadır, ama maddi koşullar şimdiye dek el vermemiştir.

Kapitalizmin genişlemesi bu koşulları biraz da olsa değiştirmektedir. Kapitalist ihracat, Avrupa uygarlığının alanının dışında kalan yerelliklere (buna elbette Amerika ve Avustralya da dahil) kapitalist ÜRETİMİ değil, ilk önce sadece kapitalist ÜRÜNLERİ getirmektedir. Hepsinden önemlisi bu etkisi bile su yolları, deniz kıyıları ve birkaç büyük nehirle sınırlı kalmıştır.

Geçen kuşak ve özellikle son yirmi yıl boyunca bu anlamda muazzam bir dönüşüm gerçekleşmiştir. Sadece okyanusaşırı bir fetih çağı başlatmakla kalmadılar. Sanayi ülkelerinden gelişmemiş topraklara yapılan ihracatlar sadece ÜRÜNLER ile sınırlı kalmamış, bunlara şimdi modern sanayileşmenin ÜRETİM VE ULAŞTIRMA ARAÇLARI da eklenmiştir.

Son yıllarda demiryolu yapımında, özellikle de Doğu'da (buna Rusya da dahil) ne kadar süratli bir ilerleme kaydedildiğinden daha önce söz etmiştik. Fakat bu ülkelerde kapitalist endüstri de hızla gelişmektedir. Bu, özellikle tekstil ve demir sanayisi ve madencilik için geçerlidir. Son saydığımız, Güney Afrika'yı kökten değiştirmiştir.

Üretim araçlarının ihracatı, geçtiğimiz yüzyılın 80'lerinin ikinci yarısından beri kapitalist endüstriye taze kan oldu. 80'lerin ilk yarısına gelindiğinde genişleme, kapasitesinin sonuna gelmiş görünüyordu ve gerçekten de üretim ihracatı söz konusu olana dek öyleydi. Fakat üretim araçlarının ihracatı, bütünüyle çarpıcı ve beklenmeyen bir genişlemeye de olanak sağladı ve önceki ekonomik koşulları hızlıca ortadan kaldırarak Avrupa

uygarlıkları dışında da kapitalist üretim biçimini geliştirdi. Ne var ki bu, Doğu'da eski düşünce biçimlerinin devam etmesini imkansız hale getirdi. Avrupa kökenli yeni üretim biçimleri ile birlikte şimdiye kadar barbar olan halklar birden Avrupalı düzeyde entelektüel gelişme becerisi kazandı. Bu yeni ruh Avrupa'ya dair sevgi barındırmamaktadır. Yeni ülkeler eskilerin rakipleri olmaktadır. Fakat rakip demek DÜŞMAN demektir. Doğu ülkelerindeki bu Avrupa ruhunun varlığı onları dostumuz değil, sadece düşman olarak dengimiz yapar. Bu hemen gerçekleşmez. GÜÇ BİLİNCİNİN toplumsal hayattaki rolünden ve bağımsızlığı sağlama gücüne halihazırda sahip fakat henüz bunun farkında olmayan yeni yükselen bir sınıf ya da ulusun ne kadar süre itaatkâr bir konumda kalabileceğinden daha önce bahsetmiştik. Bu şimdi kendini gösteriyor. Doğu halkları Avrupalılar tarafından o kadar sık fethedildi ki artık direnmekten ümidi kesmişlerdir. Avrupalılar da aynı fikirdedir. Onların sömürgeciliği buna dayanmaktadır ve bu insanlara hayvanlarmış gibi davranmakta, onları atmakta ve kandırmaktadır.

Fakat Japonya'nın buzları eritmesiyle anında Doğu'nun tamamında bir tepki ortaya çıktı. Bütün Doğu Asya ve bütün Müslüman dünyası bağımsız bir politikaya, dıştan gelen her türlü egemenliğe karşı bir direnişe adım attı.

Bu da derhal emperyalizmin önünü kesti. Daha ilerlemesi mümkün değil. Fakat o da durmadan ilerlemek zorunda çünkü kapitalizm de, sömürüsünün tamamen çekilmez hale gelmemesi için durmadan genişlemek zorunda.

Ekvator Afrikası genişleme için hâlâ mümkün olan tek alandır. Burada bütün yerlilerin en iyi dostu iklimdir, Avrupalı askerler kullanılamaz ve Avrupalılar yerlileri asker olarak kullanmak, onları silahlandırmak ve eğitmek zorundadır -bu paralı birliklerin efendilerine düşman olacakları zamana hazırlık amacıyla.

Asya ve Afrika'da her yerde isyan ruhu yayılmakta ve bununla beraber Avrupalıların silah kullanımı ve Avrupa'nın sömürüsüne karşı büyüyen bir direniş de yayılmaktadır. Hiçbir ülkede, kapitalist sömürüyü getirip yerleştirmek, bu sömürüye karşı ayaklanma tohumlarını ekmeden

mümkün değildir. Bu durum sömürgeci politikada büyüyen zorlukta ve bunların maliyetindeki sürekli artışta ifadesini bulur. Sömürgecilik hayranlarımız, sömürgelerin bize dayattığı sıkıntıları, geleceğin zengin ödüller getireceği sözünü vererek rahatlatmaktadır. Gerçekte, sömürgelerin korunması için yapılan askeri harcamalar bundan sonra sürekli yükselecek ve bununla kalınmayacaktır. Asya ve Afrika ülkelerinin çoğunluğu, geçici ayaklanmaların açık ve devamlı olacağı ve bunların yabancı boyunduruğunun yok edilmesi ile son bulacağı bir duruma varmaktadır. Doğu Hindistan'ın İngiliz sömürgeleri bu aşamaya en yakın olandır, öyle ki onların kaybı, İngiliz hükümetinin iflasına eşdeğerdir.

Rus-Japon savaşının, Doğu Asya ve Müslüman dünyayı Avrupa kapitalizmini başından atmaya teşvik edeceğine daha önce dikkat çekmiştik. Burada, onlar da Avrupa proletaryası ile aynı düşmana karşı savaşıyorlar. Kuşkusuz şunu unutmamalıyız ki aynı düşmana karşı savaştıkları halde aynı amaçla savaşmıyorlar. Onlar proletaryanın sermayeye karşı zafer kazanması için değil, yükselttikleri yabancı sermayenin yerine ulusal bir iç sermaye koymak için savaşıyorlar. Bu konuda yanılgıya düşmememiz gerekiyor. Nasıl ki Güney Afrika'da Boerlar o insanların en yakın deri yüzücüleri olduysa, Japon egemenler de sosyalistlere en kötü eziyetleri çektirmişler, Genç Türkler de kendilerini, halihazırda grev yapan işçilere karşı harekete geçmek zorunda hissetmişlerdir. Avrupa kapitalizminin Avrupalı olmayan karşıtlarına eleştirel tavırla yaklaşmamız gerekmektedir.

Ne var ki bu, söz konusu karşıtların Avrupa kapitalizmini ve hükümetlerini zayıflattığı ve bütün dünyaya siyasi bir huzursuzluk unsuru sunduğu gerçeğini değiştirmemektedir.

Avrupa'da 1789'dan 1871'e, sanayi burjuvazisi hızla ilerleyerek her yerde siyasi konumları fethedene kadar durmadan devam eden bir siyasi huzursuzluk döneminden bahsetmiştik. Rus-Japon savaşından, 1905'ten beri, Doğu'da da benzer bir sürekli siyasi çalkantı dönemi başlamıştır. Doğu Asya halkları, Müslüman dünyası ve Rusya halkı, on sekizinci yüzyılın sonu ve on dokuzuncu yüzyılın başlarındaki Batı Avrupa burjuvazisi ile çok benzer bir konuma geldi. Doğal olarak koşullar tümüyle aynı de-

ğildir. Dünyanın yüz yıl daha yaşlı olması farklardan biridir. Bir ülkenin siyasi gelişimi tümüyle kendi toplumsal koşullarına değil, kendisini de etkileyen bütün dünyanın koşullarına bağlıdır. Rusya, Japonya, Hindistan, Çin, Türkiye, Mısır gibi ülkelerin farklı sınıfları birbirleriyle, büyük devrimden önce Fransa'daki sınıflarınkine benzer bir ilişki içinde bulunabilirler. Fakat o zamandan beri İngiltere, Fransa ve Almanya'da gerçekleşen sınıf mücadelelerinin tecrübesinden etkileneceklerdir. Diğer yandan, ulusal bir kapitalist üretim sistemi lehinde koşullar için verdikleri mücadele, aynı zamanda yabancı sermaye ve bunun egemenliğine karşı da bir mücadeledir. Batı Avrupa halkı 1789-1871 arasındaki devrimci dönemleri süresince böyle bir mücadele vermek zorunda kalmamıştır.

Doğu'yu salt yüz yıl önceki Batı'nın olaylarını tekrar etmekten alıkoyma eğilimi gösteren bu farklılıklar ne kadar büyük olsa da, benzerlikler Doğu'nun şimdi benzer karakterde bir devrimci döneme girmesini garantileyecek kadar büyüktür. Bu dönem, barışçıl gelişme ve güvence altına alınmış ulusal bağımsızlık koşulları dünyanın bu kesimi için de elde edilene dek devam edecek olan bir komplo, darbe, başkaldırı, tepki, yenilenen ayaklanmalar ve devamlı dönüşümler dönemidir.

Ne var ki dünya politikası sayesinde Doğu (bu sözcüğü en geniş anlamıyla kullanıyorum) Batı ile o kadar yakından bağlıdır ki Doğu'nun siyasi huzursuzluğu Batı'yı da mecburen etkilemektedir. Uluslar arasında çok dikkatli bir biçimde elde edilmiş olan siyasi denge, şimdi kendisini sarsan ve üzerinde nüfuz kuramayacağı tümüyle beklenmedik değişikliklerle karşı karşıyadır. Barışçıl yoldan çözümü mümkün görünmeyen, bu yüzden de geçiştirilen ve askıya alınan sorunlar (Balkan ülkelerinin ilişkileri gibi) şimdi birden ortaya çıkmakta ve çözüm gerektirmektedir. Her yerdeki huzursuzluk, güvensizlik ve belirsizlik, rekabetçi silahlanma yüzünden zaten yüksek düzeye çıkan gerginlik ile doruk noktasına zorlanmaktadır. Bir dünya savaşı, tehdit edici düzeyde yakınlaşmıştır.

Bununla birlikte son on yılın deneyimi, savaşın devrim, yani sonuç olarak siyasi iktidarda büyük değişiklikler demek olduğunu göstermektedir. 1891'de Engels yine de bizi henüz olgunlaşmadan ve zamansız biçimde iktidara getireceği için devrimi de beraberinde getirecek bir savaşın

patlak vermesinin talihsizlik olacağını düşünmüştür. Engels, proletaryanın savaşla gelecek zamansız bir devrim riskine girmesindense, bir süre için mevcut hükümet kurumlarından faydalanarak daha emin bir biçimde ilerleyebileceğini düşünmüştür.

O zamandan bu yana durum çok değişti. Proletarya şimdi, bir savaşa daha çok güvenle girebilecek kadar güçlendi. Artık ZAMANI GELMEMİŞ bir devrimden söz edemeyiz, çünkü devrim halihazırda mevcut yasal zeminden öyle büyük güç elde etti ki, daha da ilerlemesi için gereken koşulları bu zeminin dönüşümünden beklemektedir.

Proletarya savaştan var gücüyle nefret eder. Savaş çığırtkanlığı yapmaktansa her şeyini feda eder. Fakat buna rağmen bir savaş patlak verirse bunun sonucunu kendine güvenerek bekleyecek olan tek sınıf proletaryadır.

1891'den beri proletarya yalnız sayıca büyümekle ve örgütlenerek kuvvetlenmekle kalmadı, aynı zamanda muazzam bir şekilde MANEVİ KARARLILIK kazandı. Yirmi yıl önce Alman sosyal demokrasisi hâlâ, imparatorluğun kuruluş mücadelesinde egemenlerin kazanmış olduğu muazzam prestijle karşı karşıyaydı. Bugün bu prestij çarçur edilmektedir.

Öte yandan emperyalizm fikri iflas ettikçe, sosyal demokrasi büyük bir ideal ve büyük bir amaç uğruna savaşan ve böyle bir amaca yönelen bütün enerji ve bağlılığı harekete geçirme becerisine sahip tek parti haline geliyor.

Karşıtlarımızın saflarında ise aksine, liderlerinin acizlik ve yolsuzlukla küçük düşmesi tereddüt ve miskinliğe yol açmıştır. Onlar artık davalarına da, şu anda zorlukları günden güne artan bu durum karşısında çuvallamak ve çuvallamaya ve tamamen aciz olduklarını sergilemeye devam etmek zorunda olan liderlerine de inanmıyor.

Bu, herhangi bir kişinin sebep olduğu bir kaza ya da hata da değil, koşulların zorunlu sonucudur.

Bu durumun sebepleri karakter bakımından çok çeşitlidir. Bir sınıf ya da hükümet devrimci aşamadan muhafazakâr aşamaya geçer geçmez, varlığını sürdürmek ya da daha da ilerlemek için savaşmak zorunda kalmadığı ve mevcut olanla tatmin olduğu anda, sözcü ve yöneticilerinin en-

telektüel ufku daralır ve kısıtlanır. Büyük sorunlara olan ilgisi yok olur, eylem ve cesaret gücünü kaybeder, cesur düşünürler ve savaşçılar isteksizleşir ve arka plana atılır. Önemsiz entrikalar ve korkakça ahlaksızlık ön plana gelir.

Aynı şekilde bir sınıfın ya da ülkenin devlet adamları ve düşünürlerinin büyük hiçbir şey için artık mücadele etmemeleri bencil çıkarlara ve bireysel çıkarların, bir sınıfın, topluluğun ya da toplumun genel çıkarlarının önüne geçmesine neden olma eğilimi gösterir. İktidar için gayret edenler bundan böyle topluluk için büyük ve yeni bir şeyler yaratma güdüsüyle değil, kendileri için servet ve güç elde etme dürtüsüyle hareket ederler. Bu ahlaka aykırı gayret, güç peşinde olanların, topluma en çok hizmet edebilecek güçlerini değil, kendi ihtiyaçları ve eğilimlerini karşılamak için en kolay kullanılabilecek güçleri kendilerine çekme çabalarında ifadesini bulur.

Muhafazakâr bir dönemde bütün gücü elinde tutanların entelektüel ve ahlaki çöküşünün genel sebeplerine, kapitalizme has belli sebepleri de eklemek gerekir.

Sömüren sınıflar bugüne kadar yöneten sınıflar oldu. En azından yönetim mekanizmasının tepe noktalarını kendilerine sakladılar. Kapitalist sınıf ise aksine, ticari kâr hırsı ile o kadar dolu ki, politikayı, şüphesiz kendi temsilcileri olan, başkalarına bırakmaktalar. Demokratik ülkelerde bunlar profesyonel politikacılar, parlamenterler ve gazetecilerdir; mutlakıyetlerde saray çevresi, arada kalan ülkelerde de bu iki unsurun karışımıdır ve bazen biri bazen de diğeri hükmeder.

Kapitalist sömürü küçük olduğu sürece sermayenin parolası ekonomidir ve bunu hükümet yönetimine de yerleştirmeyi amaçlar. Küçük kapitalistler istemeyerek de olsa bu parolaya sadık kalmaya mecburdurlar. Büyük kapitalistler ise tersine, sömürünün derecesi yükseldikçe gösteriş ve savurganlığa başvururlar ve bu da sonunda öyle çılgın bir hıza ulaşır ki rekabetçi silahlanmanın delice biçimleri ile en uç noktasına varır.

Eski çağlarda devlet yöneticileri zenginlik ve ihtişam bakımından bütün halkı geride bırakırdı. Şimdi en üst düzeydeki politikacılar ve devlet adamları dahi yüksek finansın krallarının çok gerisinde kalmıştır. Devlet

görevlilerinin hazineden gelen gelirinin artırılması, özellikle ekonomi için sürekli ağlayan seçmen ve vergi mükelleflerine dikkat edilmesi gereken parlamenter ülkelerde zordur. Bu, ulusal gelirdeki bütün artış savaş hazırlıklarına akarken daha da zordur.

Politikacılar ve devlet yetkililerinin, büyük işletmecilerin yaşam standardındaki yükselişe ayak uydurabilmesi için, siyasi nüfuzlarını kullanarak ve pazarlayarak yasal kaynaklarının yanı sıra gayrimeşru gelir kaynaklarını da açmaktan başka seçenekleri yoktur. Ticaret bakanlığı üzerinde spekülasyon yapmak için hükümete ait gizli bilgileri ve hükümet politikalarındaki nüfuzlarını kullanırlar; büyük işletmecilerin konukseverliği üzerinden asalak gibi geçinirler; bu insanların borçlarını ödemelerine izin verirler ve en kötü durumda siyasi nüfuzlarını satmak için rüşvet alırlar.

Yolsuzluk belası, büyük işletmecilere sahip kapitalist devletlerin olduğu her yerde vardır. Her zaman öncelikle siyasi nüfuzu olan organları ele geçirir; demokratik ülkelerde parlamenterler ve gazeteciler, mutlakıyetlerde saray soyluları. Her yerde, sömürü ve savurganlığa oranla daha hızlı yayılan kapsamlı bir yolsuzluğa neden olur ve bunun sonucunda da politikacıların ve görevlilerin gereksinimleri çoğalır, hükümetin gücü ve ekonomik işlevleri artar.

Kuşkusuz, yolsuzluğa bulaşan herkesin bunun farkında olduğunu ya da yönetici sınıfın bütün politikacılarının ve devlet görevlilerinin yoldan çıknuş olduğunu iddia edemeyiz, edersek abartmış oluruz. Fakat bu çevrelerde yolsuzluğun CAZİBESİ sürekli artmaktadır. Bu cazibeye karşı koymak da sürekli artan bir karakter gücü gerektirmektedir. Yolsuzluk ortamı genişledikçe, bunun yöntemleri geliştikçe ve üstü kapalı hale geldikçe -bu, yolsuzluğa kapılmış olanların kendi çöküşlerinin farkına varmalarına engel olur- şeytana uymak daha da kolaylaşmaktadır.

Görüldüğü gibi politika sorunları gitgide daha karmaşık hale gelmekte ve devlet görevlilerinin bilgi, entelektüel etkinlik, öngörü ve kararlarında daha fazlasını gerektirmektedir. Aynı ölçüde, yönetici sınıf; bilimsel ciddiyetin yerine yapay gevezeliği, entelektüel kararlılığın yerine kaypaklığı, uzak bir hedefe hesabını yaparak varmak yerine kişisel rekabet ve ucuz

ayak oyunlarını, sakin ve kesin kararlılığın yerine ise kışkırtıcı gaddarlık ile korkakça geri çekilme arasındaki daimi tereddüdü koymaktadır.

Aynı zamanda neredeyse evrensel derecede bir açgözlülük ve yolsuzluk görülmektedir. Bu, şimdi Panama skandalında, sonra memurlar ile dolandırıcılar arasındaki ittifakta, neredeyse her yerde savaş materyalleri için yapılan hileli anlaşmalarda, bazen hava delikli zırhta ve yine gereksiz silahlarda kendini açıkça göstermektedir. Başka yerlerde de aynı ürünler anayurda, başka ülkelerdeki fiyatın iki katına satılmaktadır. Uzun bir süre boyunca savaş materyalleri için yapılan anlaşmalar kapitalistleri zenginleştirmenin bir yolu olmuştur. Ne var ki, askeri malzeme sözleşmelerinin tarafları hiçbir zaman hükümete şimdiki kadar yakın olmamıştı ve savaş ya da barış politikaları üzerinde hiçbir zaman bu kadar çok etki kurmamıştı.

Aynı sözleşme tarafları bugünün en büyük kapitalistleri, proletaryanın en büyük sömürücüleridir. En büyük çıkarları dış olduğu kadar iç düşmana karşı da vahşice savaşmaktır ve en büyük etkileri, gitgide daha çok değişken kişilerden oluşan hükümet üzerindedir.

Sonuç olarak her devlet komşularını dikakte almalı, her devletin işçi sınıfı en ufak bir kışkırtma üzerine ya da herhangi bir kaza sonucu, o devletin yöneticilerini en akıl almaz korkuları üzerine salmaktan sorumlu olarak görmelidir. Bütün bunlar, küçük kapitalist sınıfta yeni bir dönüşüm yaratmak zorundadır.

Doğal olarak yöneten sınıfın manevi iflası en çok, halk kitlelerinin ulaşamayacağı yerelliklerde tamamlanmıştır. Sistemin tamamen kokuştuğunu sergilemek için Rus-Japon savaşı gibi büyük bir felaket gerekir. Sıradan zamanlarda bazı özel beceriksizlikler sadece ara sıra örtünün köşesini kaldırmakta ve diğer zamanlarda utançla her şeyi gizlemektedir. Sınıf bilinçli proletarya bu ifşaatlardan çok az etkileniyor. İşçiler, yöneten sınıfa eskiden olduğundan daha karşılar ve onun ahlaki nitelikleri konusunda kendilerini kandırmıyorlar.

Küçük kapitalist sınıf için durum farklı. Demokratik geçmişine sadakati ne kadar azalırsa, hükümetin altında o kadar çok sürünür ve ondan yardım diler ve hükümete ve hükümetin istikrarına ne kadar güvenirse,

kurum ortadan kalktığında ve prestiji de cehennem olup gittiğinde o kadar çok korkacaktır.

Büyük kapitalist tröstlerin baskısında ve devletin onlardan beklediği maddi talepler doğrultusunda eşzamanlı bir artış yaşanmaktadır. Bu, onların yöneten sınıfa güvenini kırmaktadır.

Bu güven, yöneten sınıfın beceriksizliği, akılsızlığı ve yolsuzluğu ülkeye muazzam acılar getirecek bir felaketi -savaş ya da darbeyi- ciddiyetsiz bir biçimde körüklediğinde tamamen ortadan kalkacaktır/kalkmalıdır. Küçük kapitalistlerin kör hiddeti gittikçe daha kolayca ve şiddetli biçimde, böylesi bir zamanda ülkeyi yönetme fırsatına sahip sınıfa, bu sınıftan daha önce bekledikleri ve böyle bir yönetici sınıfın becerisini ve dürüstlüğünü abarttıkları oranda yönelecektir.

Geçtiğimiz on yılda küçük kapitalistlerin proletaryaya olan öfkesi kuşkusuz arttı. Proletarya bundan böyle, gelecek savaşta tek başına savaşacağını bilerek bir politika izlemelidir. Fakat Marx, proletarya ile kapitalist sınıf arasında yer alan küçük kapitalistlerin bu ikisi arasında sürekli gidip geldiğini, bazen birinin bazen de diğerinin tarafında olduğunu daha önce belirtmişti. Ona bel bağlamaya cesaret edemeyiz, bizim için her zaman -bir bütün olarak- güvenilmez bir müttefik olacak. Birey olarak çok mükemmel parti yoldaşları olabilirler ya da onların bize olan düşmanlığı daha da büyüyebilir. Fakat bu, onların günün birinde dayanılmaz bir vergi yükü ve yöneten sınıfın ani manevi çöküşü nedeniyle toplu halde bizim safımıza katılacakları ve böylece düşmanlarımızı yok edecekleri ve zaferimize karar verecekleri anlamına gelmiyor. Kuşkusuz bu daha akıllıca bir hareket olmaz, çünkü muzaffer proletarya bütün sömürücülere, tüm ezilen ve sömürülenlere ve aynı zamanda küçük kapitalistler ve küçük çiftçiler gibi ot misali hayat sürenlere yaşam koşullarında muazzam bir iyileşme sunmaktadır.

Küçük kapitalist sınıf bize karşı bugün ne kadar düşman olsa da, mülk sahibi sınıfa da sıkı bir destek sundukları söylenemez. Ayrıca, mevcut toplumun sunduğu bütün diğer destekler gibi o da bocalamakta ve ek yerlerinden çatlamaktadır.

Var olan düzenin güvenliği gerçeklikte olduğu gibi insanların bilinçle-

rinde de bozulmaktadır. Genel algıya göre genel bir belirsizlik dönemine girmekteyiz, yeni nesil için hiçbir şey eskisi gibi olmayacak, mevcut durum hızla savunulamaz hale gelmekte ve yeni bir nesle kadar devam edemeyecektir.

Bu evrensel belirsizlik zamanında proletaryanın acilen yapması gereken açıktır. Bunu halihazırda geliştirdik. Proletarya, savaşını verdiği ulusal temellerde değişiklik olmadığı sürece daha fazla ilerleyemez. İmparatorlukta olduğu kadar bireysel devletlerde ve özellikle de Prusya'da demokrasi mücadelesi vermek için -bu, onun Almanya'daki bir sonraki görevidir- sonraki uluslararası görevi ise dünya politikasına ve militarizme karşı savaş açmaktır.

Bu görevler kadar açık olan bir başka şey onların çözümü için elimizin altında olan araçlardır. Halihazırda kullanılmış olan araçlarımıza şimdi de 90'ların başında teorik olarak kabul ettiğimiz ve elverişli koşullar altında uygulanması o zamandan beri tekrar tekrar test edilen GENEL GREVİ ekledik. Eğer 1905'in görkemli günlerinden beri bir şekilde geri plana atılmışsa bunun tek bir göstergesi olabilir; demek ki her durumda işe yaramamaktadır ve bunu koşullara bakmaksızın uygulamaya kalkışmak aptallık olacaktır.

Durum şimdiye kadar gayet açıktır. Fakat önümüzde duran savaşta düşünülmesi gereken sadece proletarya değildir. Tamamen değişken başka pek çok unsur da bu hususta değerlendirilmelidir.

Devlet yetkililerimiz değişkendir. Kişilikleri hızla değişmekte fakat görüşleri daha da hızla değişmektedir. Artık hiçbir mantıklı ve belirgin politikaları bulunmamaktadır.

Küçük kapitalist kitleler de değişkendir. Bugün burda, yarın orda yer alarak dengeleri sürekli değiştirmektedir.

Dahası, sayısız ulusun dahil olduğu dış politika çılgınlığı halen değişkenliğini sürdürmektedir, bu yüzden bu ulusların dış ilişkilerinin karmaşıklığı iç politikalarının değişkenliğini iyice artırmıştır.

Bütün bu unsurlar şimdi birbiriyle en yakın ve en sürekli ilişki içindedirler, bu nedenle onlar hakkında hiçbir sonuca varmak mümkün değildir.

Sosyal demokratlar tereddütte kalmadıkları ve kendilerine karşı dürüst kalabildikleri oranda bu evrensel belirsizliğin ortasında kendilerini gösterebileceklerdir.

Teorileri ile mantıklı ve belirgin bir pratiği mümkün kılabildikleri oranda, bu devamlı tereddüt halindeki politikanın ortasında işçi kitlelerinin bilinçli gücünü yükselteceklerdir. Sosyal demokrasi bütün otoritelerin yok oluşunun ortasında ne kadar yıkılmaz bir güç elde ederse, otoritesi de o kadar artacaktır. Ayrıca, yönetici sınıfın yolsuzluklarına uzlaşmaz biçimde karşı çıkmakta ne kadar inat ederse, bugün burjuva demokrasisini ele geçiren ve hükümetsel faydalar elde etmek uğruna ilkelerini tamamen teslim eden evrensel kokuşmuşluğun orta yerinde, nüfusun büyük kitlelerinin de o kadar çok güvenini kazanacaktır.

Sosyal demokratlar ne kadar sarsılmaz, mantıklı ve uzlaşmaz kalırsa karşıtlarını da o kadar çabuk fethedeceklerdir.

Sosyal demokratların, "gerici kitle" deyiminin gerçekten uygulanabileceği her durumda her türlü koalisyona ya da "blok" politikasına katılmasını talep etmek, onların siyasi intiharını istemektir. Sosyal demokrasiden kapitalist partilerle, bunların kendilerini pazarladıkları ve kendilerinden ödün verdikleri bir zamanda ittifak yapmalarını istemek, sosyal demokrasinin manevi intiharını istemektir. Böylesi bir ittifak ancak bu pazarlığı daha da ilerletmeye yarar.

Endişeli arkadaşların korkusu, sosyal demokrasinin henüz olgunlaşmadan, devrim YOLUYLA iktidarı ele geçirmesidir. Fakat, iktidarın olgunlaşmadan ele geçirilmesi diye bir şey varsa bu, devrimden ÖNCE yani proletarya fiilen siyasi iktidarı almadan önce iktidar görünümünün kazanılmasından gelecektir. Proletarya bunu ele geçirmediği sürece sosyal demokratlar ancak siyasi güçlerini SATARAK iktidarda pay sahibi olabilirler.

Bir sınıf olarak proletarya bu anlamda hiçbir şey elde edemez. En iyi durumda bile tek kazanım, satışı gerçekleştiren PARLAMENTERLER için olacaktır.

Sosyal demokrasiye proletaryayı özgürleştirme aracı olarak bakanlar, bu partinin kokuşmuş yönetime katılımına her şekilde ve kararlılıkla kar-

şı çıkmalıdır. Bizi bu kitlelerin içindeki bütün saygın unsurların güveninden mahrum edecek, proletaryanın savaşma gücü ve isteğine sahip bütün kesimlerinin nefretini kazandıracak ve ilerlememize engel olacak herhangi bir şeyden bahsedeceksek bu, sosyal demokrasinin bir koalisyona ya da "blok" politikasına dahil olması olacaktır.

Böylesi bir politikanın sunacağı unsurlara göre bizim partimiz kişisel olarak tırmanabilecekleri bir merdivenden başka bir şey değildir -mücadeleciler ve menfaatçiler. Bu unsurları kendimize ne kadar az çekersek ve ne kadar uzak tutarsak, mücadelemiz için o kadar iyi olacaktır.

Söylenenlerin bireysel durumlara nasıl uygulanacağı konusunda kesin bir şey söylemek imkansız. Proletarya hariç değerlendirilmesi gereken bütün faktörler belirsiz ve hesaplanamaz olduğundan, yaklaşan gelişmelerin biçimi ve temposunu önceden tahmin etmek hiçbir zaman şimdikinden daha zor olmamıştı.

Kesin olan tek şey evrensel belirsizlik. İktidarın sürekli el değiştireceği evrensel bir huzursuzluk dönemine girdiğimiz ve bu ne biçimde olursa olsun ya da ne kadar sürerse sürsün, proletarya kapitalist sınıfın mallarına siyasi ve ekonomik olarak el koyana ve böylece dünya tarihinde yeni bir çağ başlatana kadar kalıcı bir istikrara ulaşılamayacaktır.

Bu devrimci dönemin burjuvazinin 1789'da başlayıp 1871'e dek süren dönemi kadar uzun sürüp sürmeyeceğini önceden tahmin etmek doğal olarak mümkün değildir. Kuşkusuz, her türlü evrim biçimi şimdi daha önce olduğundan çok daha hızla ilerliyor, fakat öte yandan mücadele alanı da devasa biçimde büyümüştür. Marx ve Engels "Komünist Manifesto"yu yazdığında proletarya devriminin mücadele alanı olarak yalnızca Batı Avrupa'yı görüyorlardı. Bu şimdi bütün dünya oldu. Bugün işçilerin ve sömürülen sınıfın özgürlük mücadelesindeki savaşlar yalnızca Spree ve Seine nehirlerinin kıyısında değil, aynı zamanda Hudson ve Mississippi'de, Neva ve Çanakkale Boğazı'nda ve Ganj ve Hoangho'da da sürecek.

En az savaşın alanı kadar devasa olan başka bir şey, bunun yarattığı sorunlardır, örneğin dünya endüstrisinin toplumsal örgütlülüğü.

Fakat proletarya muhtemelen bir nesil boyunca sürecek olan bu dev-

rimci çağdan, başladığından tamamen farklı bir şekilde çıkacaktır.

Bugün işçilerin seçkin tabakası, Avrupa uygarlığı ülkeleri içinde en güçlü, en öngörülü, özverili, en hevesli, en iyi ve en özgür örgütlü kesim ise; bu savaşta ve bu savaş yoluyla bütün sınıfların en özverili ve öngörülü unsurlarını kendine çekecektir ve geri kalmış unsurları ise kendi bağrında örgütleyecek, eğitecek ve onlara özgürlük ve umut ile ilham verecektir. Seçkin kesimini uygarlığa yükseltecek ve onları, kölelik, sömürü ve cehaletten kaynaklanan sefalete kalıcı bir son verecek muhteşem ekonomik dönüşümü yönetebilir hale getirecektir.

Ne mutlu bu görkemli savaşta ve şanlı zaferde payı olana!

Yazılama

Karl Kautsky'nin 1909 yılında yayımladığı "İktidara Giden Yol" adlı kitabı, pek çok çevrede, düşünürün yazdığı son "Marksist" kitap olarak görülür. Bu yaklaşımda Lenin'in payı büyüktür. Lenin, Kautsky ve çevresinin 1914'te savaşın başlamasıyla birlikte aldıkları tutuma karşı giriştiği büyük saldırıda dahi bu kitaptan övgüyle söz etmeyi sürdürür.

Ancak Kautsky hiçbir zaman kararlı bir devrimci olamamış, koşullar ne olursa olsun devrimin çıkarlarını aramaktansa devrimi yaratacak koşulları aramayı tercih etmiştir. Kautsy'nin determinizmi sonu gelmez bir atalete açılan kapıdır.

Kautsky'nin açıldığını söylediği devrimler çağında iktidara giden yolu kararlılık ve cesaretle arayanlar başkaları olacaktır.

THG
0158291
DBZ

15 TL

9 786059 988155